

דברי הכנסת

הישיבה השישים-וארבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שני, כ"ד בשבט התשנ"ג (15 בפברואר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו
שאלות ותשובות
העברת מפעלי תע"ש לנגב
החזרת מגורשים
סמכויות רופאים במתקני כליאה צבאיים
תגמול בעבור שירות מילואים לצוות עזר אווירי
סגירת המפעל לבנייה מתקדמת של תע"ש
קבלת שוחד על-ידי אנשי המינהל האזרחי
נציג הקהילייה האירופית ביו"ש
מחסור במקלטים בקריית-ביאליק
מחסור במקלטים ובחדרי ביטחון בפתח-תקווה
קידום מכירות על-ידי אלון במילואים
השלכתן לרחוב של לוחיות רישוי צבאיות
תשלום מס נסיעות על-ידי תושבי השטחים
תשלום מס נסיעות על-ידי תושבי השטחים
סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו
שאלות ותשובות
התבטאויות סגן ראש הנציגות בווינגטון
גירוש פעילי ה"חמאס"
ידיעות על כוונות התנקשות בתיירים במצרים
מדיניות הממשל החדש בארצות-הברית
מעורבות אש"ף בשיחות השלום
חתימה על האמנה לפירוק הנשק הכימי
לשכת שר המשטרה והתקשורת בחיפה
טיפול בדיווח טלפוני על ילדים בסיכון
מימון טיסות אנשי ציבור על-ידי אנשי עסקים
מציאת תעודות שוטר בפח זבל
תאונות דרכים עקב נהיגה בשעת שיכרות
תקיפת מתפללים על-ידי בריונים
ניסיון הפיגוע ברמת-אפעל
רצח על רקע "כבוד המשפחה"
אלימות כלפי נשים
דחיית תלונה של קשיש על-ידי המשטרה
רגימת יהודים באבנים בדרך להר-הזיתים
פגיעות ברכוש של חרדים במאה-שערים

עלייה במספר תאונות הדרכים
צריכת אלקוהול בקרב נהגים
עלייה במקרי האלימות במקומות בילוי
סגירת בית-הספר של "בזק"
סגירת בית-הספר של "בזק"
התחייבות המדינה לעובדי "בזק"
הצעת חוק הבזק (תיקון – העברת שידורי חוץ באמצעות לוויינים), התשנ"ב–1992
(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)
הצעה לסדר-היום
הסבתו של בית-ספר ממלכתי-דתי בבני-ברק
שאלות ותשובות
מעצר מפקח בכיר במשרד החינוך
הצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3) (אגרות), התשנ"ג–1993
(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

חבר הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רציתי לומר. אבל אני מדבר גם על עצמי, אנחנו שניים.

אני פותח בזאת את ישיבת הכנסת, יום שני, כ"ד בשבט התשנ"ג, 15 בפברואר 1993.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק למימון מבצע שלום הגליל (תיקון מס' 2) (פירעון המלווה), התשנ"ג–1993.

לדיון מוקדם – הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – חסינות בתום כהונה), התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק רציפות הדיון בהצעות חוק, (תיקון – קריאה מוקדמת), התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק הרשויות המקומיות (חובת הצהרת הון), התשנ"ג–1993, מאת חברי הכנסת א' פורז וא' גולדפרב; הצעת חוק הביקורת הפנימית (תיקון – משרד מבקר המדינה), התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות [נוסח חדש] (עדות קורבן בעבירות מין), התשנ"ג–1993, מאת חברי הכנסת י' כץ וי' דיין; הצעת חוק ראשי הרשויות המקומיות (סייג להגשת תובענה אזרחית), התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת עובדיה עלי; הצעת חוק הרבנות הראשית לישראל (ביטול), התשנ"ג–1993, מאת חבר

הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (מס' 2), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אליהו בן-אלישר; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (ביטול סנדול), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (שיפור תפקוד הלשכה), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון – חלוקת המנדטים), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת פנחס בדש; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון – מס רכישה), התשנ"ג-1993, מאת חברת הכנסת דליה איציק; הצעת חוק מס מקביל (בריאות שיניים), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק הכניסה לישראל (תיקון – מקרים מיוחדים), התשנ"ג-1993, מאת חברי הכנסת י' כץ, ב' טמקין ונ' חזן; הצעת חוק שכר שווה לעובדת ולעובד (תיקון – הגדרת שכר), התשנ"ג-1993, מאת חברת הכנסת תמר גוז'נסקי וקבוצת חברי כנסת; הצעת חוק שירות המדינה (ייחוד משכורות), התשנ"ג-1993, מאת חברת הכנסת נעמי חזן; הצעת חוק ריסון משיכות יתר, התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (שידורי הטלוויזיה הלימודית בערוץ השני), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הרשויות המקומיות (הספקת שירותי דת), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק העמותות (תיקון – התרמה ציבורית), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק הרשויות המקומיות (תמורת ארנונה כללית), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יגאל ביבי; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – הצהרת האמונים של חברי הכנסת), מאת חבר הכנסת זאב בנימין בגין; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הגדרת התפלגות סיעה), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הדין הפלילי (תיקון – ביטול כפל קנס), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה, התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק הרבנות הראשית (תיקון – רב ראשי לישראל), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת משה קצב. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה למזכיר הכנסת.

סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מזמין עכשיו את שר החקלאות לסקור לפנינו את פעילות משרדו. אני מזכיר את הסידור: עשר דקות פתיחה של השר, אחר כך 12 חברי כנסת יכולים להירשם לשאלות קצרות במסגרת של דקה. אחר כך, אם יהיה צורך, אני אסביר שוב את הפרוצדורה. בבקשה, אדוני השר.

שר החקלאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זו הפעם הראשונה שאני סוקר בפני הכנסת את פעולות משרד החקלאות, ומטבע הדברים, בזמן שהוקצב לי אני אעמוד על כמה נקודות שאני רואה אותן כעניינים מרכזיים.

לצער, המערכת החקלאית, החקלאים וההתיישבות סבלו בשנים האחרונות מזעזועים הולכים ותוכפים, שהביאו, בין בשל מדיניות קשה ומעוותת ובין, בחלקם, בשל תהליכים טבעיים שעוברת המערכת החקלאית בארץ ועוברות המערכות החקלאיות בכל העולם, לשינויים. לצער, השינויים שהתחוללו במשק ההתיישבותי והחקלאי במדינת ישראל הביאו להרס ולקריסה של כל מערכות העבר, בלי שהממשלה ליוותה בניין של מערכות חדשות, בלי לפתח כלים חלופיים לתכנון פרטני שהיה ברוב ענפי המשק החקלאי, בלי להבטיח דרכי מימון כאלה שיכולות לאפשר למשק חקלאי, משפחתי וקבוצי להמשיך ולפעול בתוך המערכת הבנקאית והפיננסית הישראלית, בלי שהבטיחו תנאים ומסגרות נאותות ליצוא.

אני רואה את היעד המרכזי של מדיניות משרד החקלאות ושל ממשלת ישראל, להביא היום, בראש ובראשונה, לייצוב המערכות החקלאיות וההתיישבותיות, להגדיר את היעדים הכלכליים שלהן, להגיע להסכמה על המטרות הלאומיות הקיימות בהתיישבות ולהגדיר את כיווני הפיתוח ואת החלוקה הנכונה של האחריות בין החקלאי, המגדל כאיש הייצור, כאיש השיווק, לבין המדינה.

לצער, בשנים האחרונות גם חלה ירידה משמעותית בהכנסת החקלאים, וחלה, בחלקה באופן טבעי, התמעטות במספר החקלאים. אנו עומדים היום במציאות שביישוב הכפרי, היהודי והערבי, רוב האנשים פרנסתם באה מן החקלאות.

נאמר את האמת: אם אנחנו מדברים רק על המשק ועל השוק הישראליים, הרי מספר החקלאים נדון לרדת גם בשנים הקרובות. היום בעיית החקלאים במשק הישראלי היא בעיית העודפים. החקלאי הישראלי מייצר הכול, לאורך כל חודשי השנה, במחיר סביר ואף נמוך יותר של רוב-רובה של התוצרת החקלאית. זאת מלבד בכמה גידולים, שהם גידולים של החיטה, השמן, וחלק מן הבשר המיובא. מעבר לזה, הכול ייצור עצמי.

אין השאלה היום כוח הייצור, תבונת הייצור, אלא השוק. אני רואה בהחלט יעד וייעוד לשמור על הגרעין החקלאי בתוך היישוב הכפרי, בראש ובראשונה כגורם שצובר בתוכו את הידע והמוניטין של מחקר, של מחשבה, של ניסיון חקלאי, שהוא נכס לכל מדינה ולכל משק. ועם זאת, הגרעין החקלאי הוא זה שמעצב את דמותו של הכפר ומאפשר את פיזורו של האוכלוסייה לעבר יישובים כפריים, שגם אם רוב הכנסתם לא באה מן החקלאות הרי שהגרעין החזק והמוביל בה הוא חקלאי.

ולזה היעד והייעוד הוא לפרוץ אל שווקים חדשים, כי רק בפריצה לשווקים חדשים ניתן להבטיח את קיומה של החקלאות כענף מרכזי במשק, כמקום שייצור מקומות עבודה לעתיד ויביא למיצוי ולביטוי את הפוטנציאל הקיים בחקלאות.

לצער, בעשור האחרון היצוא החקלאי לא עלה, אפילו ירד. היום אנחנו מוכרים פדיון בין 700 ל-800 מיליון דולר תוצרת חקלאית טרייה, סכום של 400-500 מיליון דולר תוצרת מעובדת. בכוחנו, בכוחה של מדיניות נכונה, להרחיב ולהגדיל את היצוא, ואני רואה בזה את היעד המרכזי של מדיניות המשרד והממשלה. אני מאמין ומשוכנע שאנחנו יכולים ומסוגלים, בענפים מסוימים, להתאים את עצמנו לצורכי השוק האירופי, למרות הקשיים, למרות השנה הקשה שאנחנו עוברים בייצוא החקלאי. בשוק, שיהיה בעיקרו שוק של איכויות, שרוכש איכויות, מוצרים של אופנה, שוק של מחירים גבוהים, לא של ייצור המוני, יש מקום לחקלאי הישראלי להביא את עצמו לביטוי.

הדבר מחייב שבמרכז הפעילות יעמדו הנושאים הבאים: הראשון – היעד החשוב הוא להביא פעם אחת ולתמיד להסדר חובות העבר, הן במשק המשפחתי והן במשק הקיבוצי, כדי שהטירוף הזה, שמערער את קיומה של ההתיישבות, ייפסק. אני יכול לבשר לכנסת, שבשבוע שעבר מונו המשקמים על-פי חוק גל, ובזאת נכנס החוק לפעילותו עם כל המרכיבים הנוספים לזה. אנחנו נלווה ונדחף קדימה את ההסדרים המתאימים במשק הקיבוצי, שבהם רק השלב הראשון מתבצע.

השני – הרחבנו בתקציב השנה את המענקים וההלוואות בערבות מדינה שניתנים להשקעות כדי להעביר את החקלאי מהענפים לייצור המקומי לענפים שהם מייצאים, בהלוואות ובמענקים שיאפשרו לחקלאי לעשות את זה. אנחנו נמצאים בפיגור מתמיד באותו החלק שבכוחו להבטיח את הייצוא, ביצירת חגורת ביטחון למחירים מובטחים, מחירי מינימום לחקלאי. הגענו לזה בפרחים, הגענו לזה בענפי הירקות; זה לא קיים בפירות, ועד השנה זה גם לא היה בכותנה. בתקציב השנה, 1993, יהיה מחיר מובטח לכותנה.

אנחנו רואים את המשבר שעובר על משק ההדרים, והעובדה שאין מערכות מוסדרות שמגדירות את השלב שבו המדינה נוטלת אחריות במקרה של משבר בשוק הופכת באופן קבוע את החקלאי, את משרד החקלאות, כנציגם של החקלאים בהרבה מקרים, במקום לקובעי מדיניות, לשתדלנים. הבטחנו, בסיכום דיון שנערך היום עם האוצר, לא את מלוא הביקוש, אבל 11 מיליון דולר מענק שיינתן לפרדסנים, למגדלים, כדי לאפשר לעבור את העונה הקשה. אני אראה כיעד חשוב הגדרה – לא כשהצרה ניחתת עליך – של כללים קבועים הבנויים על מחירים ממוצעים, הבנויים על מבחן של הוצאות הייצור ועל חלוקת אחריות בין המגדל לבין הממשלה. זאת הדרך שבה מדינות האמונות על השוק החופשי כאורח חיים עושות אלף מונים מאתנו.

בהחלט, רוח רעה הלכה בארץ בתחום החקלאי וההתיישבותי, ואני רואה החמצה כלכלית מאין כמוה, כי כל עובד בחקלאות בענף-ייצוא מפעיל סביבו עובדים נוספים. ענף ההדרים מפעיל סביבו 40,000 עובדים במפעלי הקרטונים, בבתי-אריזה, במפעלי התעשייה, בתובלה ימית ויבשתית. ולכן צריך לראות את הדברים האלה בשיקול הרחב.

נוסף על כך, ייצוא התשומות החקלאיות בישראל, שעולה על ייצוא התוצרת החקלאית בכמותו – בצינורות השקיה, בדשנים, בזרעים – כל אלה קיימים רק בזכות קיומה של החקלאות. ואני בהחלט אומר, שהראייה היתה מעוותת מן הצד הכלכלי האמיתי, והיתה בה רוח רעה.

עם זאת אני מעריך, שניתן יהיה, במדיניות נכונה, שסימנים ראשונים שלה נראים בתקציב 1993, לייצב את המערכת החקלאית וההתיישבותית, להעביר את החקלאות יותר ויותר לתחום הייצוא וליטול חלק גדול יותר במערכות הבין-לאומיות של ייצוא התוצרת וייצוא התשומות החקלאיות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר. חבר הכנסת דן תיכון, דקה אחת, אחריו – חבר הכנסת יעקב שפי, גם כן דקה אחת. אדוני השר ירשום לו את השאלות – –

שר החקלאות י' צור:

כן, בהחלט.

היו"ר ש' וייס:

— — ונחזור אליו.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שר החקלאות, אני חזרתי הלילה מביקור באירופה, ועקבתי אחר הייצוא החקלאי. הייצוא החקלאי הישראלי מצוי במצוקה קשה ביותר. אני אתן לך רק מחירים כדי שתתרשם: קילו תפוזים נמכר בשווקים של גרמניה במחיר של מארק גרמני אחד. במחירים הללו אין לנו מה לחפש באירופה. ומדובר גם בעגבניות. התפוז הישראלי, מה שנקרא "שמוטי", עבר מן העולם. התחרות עצומה. האשכולית הלבנה נראית גרוע ביותר. העולם למד לייצא. אפריקה, דרום-אמריקה, כולן מייצאות לאירופה, לכן יש משבר של עודפים והמחירים יורדים מטה, מטה, מטה. מדינות כמו קניה, קולומביה, מציפות את השוק, ונראה שהחקלאות שלנו אובדת עצות. דרושה רפורמה חקלאית אגררית, לרבות רפורמה בגידולים.

אתה חושב שהבעיה היא כספית. כסף לא פותר את הבעיה. יש לכם בעיות קשות ביותר בתחום החקלאות, ואתם אפילו לא נמצאים בכיוון הנכון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, תקפידו לשמור על זמן של דקה. לא נעים לי להתערב באמצע דבריכם.

חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החקלאות, לאחרונה נודע כי מדריכים ועובדי מחקר מסרו ידע חקלאי סודי, כדי ליהנות מרווחים קלים, לגורמים זרים, ביניהם ירדן, מרוקו, ספרד וכו'.

בהנחה שפעילות זו פוגעת בחקלאות בישראל ובייצוא החקלאי שלה, ועל מנת למנוע בעתיד מסירת מידע חקלאי סודי לגורמים זרים, ברצוני לשאול את כבוד השר: 1. מה הם ממדי התופעה? 2. מי הם המוכרים את הידע הנ"ל? 3. באיזה מידע סודי מדובר?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד איננו. בבקשה, חברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החקלאות, על שולחן הכנסת הונח היום דין-וחשבון על החקלאות והכפר בשנת 1991. להבדיל מסקירות שקיבלנו בשבועות האחרונים משרים אחרים, שהתייחסו לשנת שחלפה, 1992, ולשנה הקרובה, 1993, יש פה דוח שמתייחס לתקופה של לפני שנתיים, שאנחנו צריכים לעיין בו.

שאלתי אליך, מדוע לא הוכן דוח מעודכן לעיון חברי הכנסת? כי הדיון הזה נועד לנושא החקלאות היום. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד השר, כנסת נכבדה, ברצוני לשאול שתי שאלות.

שאלה ראשונה: ידוע שהחקלאות, לא הייתי אומר שהיא בשפל המדרגה, איננה בפארה. חקלאות לעם ישראל – היתה תשתית בניין המולדת. אני שואל: מה עושים כדי להעלות את מצב החקלאות בארץ? כי החקלאים במצב קשה.

שאלה שנייה: השנה הבאה עלינו לטובה תהיה שנת השמיטה. כיצד נערך משרד החקלאות לשנת השמיטה, לספק ליהודים דורשי שמיטה, שמקפידים על שמיטה, את כל התצרוכות? מאחר שהאינתיפאדה מחמירה, עלול להיות מצב שיהיה קשה להשיג את התוצרת החקלאית. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת רפאל אלול.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ראשית אני רוצה לברך את כבוד השר על ההחלטה בנושא של חברת "מקדונלד'ס" – ייבוא תפוחי אדמה, צ'יפס.

אני חושב שהחקלאות בארץ מאוד מפותחת. אנחנו יכולים לייצר כל דבר, אפילו זנים מיוחדים של תפוחי אדמה לצרכים של חברת "מקדונלד'ס". אנחנו שומעים דיבורים על כך שחברת "מקדונלד'ס" לא תפתח את סניפה הראשון, ולפיכך תימנע מלהעסיק 400 עובדים חדשים. אני אומר, שהם יפתחו, ולנו יהיו חקלאים שיגדלו תפוחי אדמה במדינת ישראל.

אני חושב שאסור לנו לאפשר ייבוא של דברים שהמשק הישראלי יכול לייצר אותם. זה מתחיל בתפוחי אדמה ונגמר בהרבה הרבה מוצרים.

אני מבקש מכבוד השר לומר לנו, האם הוא מתכוון לעמוד בהבטחתו שלא לאפשר לחברת "מקדונלד'ס" לייבא לארץ תפוחי אדמה מטוגנים, צ'יפס.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת מנע. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל אלול, ואחריו – לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, תודה לשר על הסקירה. אני מאחל לו החלמה מהירה. יש לי שתי שאלות.

1. בזמן האחרון אנחנו שומעים על הפסדים רציניים וניכרים בענף ההדרים. מה בדעת השר לעשות? האם יש כוונה לשנות את המדיניות הנהוגה כיום?

2. ניקוז. הניקוז נתון כרגע בידי רשויות ניקוז, שלמעשה מטפלות ביישובים הכפריים. היישובים העירוניים יוצאים ניזוקים מהניקוז הזה. אודה לשר, אם הוא יענה לנו איך הוא מתכוון לשלב, לטפל ולסייע בניקוז ברשויות העירוניות. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה; אחריה – חבר הכנסת אסעד אסעד.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני השר, אני מבקשת לשאול כמה שאלות קצרות.

1. האם הכין משרדך תוכנית למציאת מקורות פרנסה לחברי מושבים שהתרוששו ואינם יכולים עוד להתפרנס מענפי הגידול המסורתיים שלהם?

2. חיפשתי וחיפשתי בחומר שהונח לפנינו ולא מצאתי – אני מקווה שאני טועה – התייחסות מיוחדת לבעיית החקלאות הערבית. שאלותי: א. כיצד רואה השר את עתיד ענף שמן הזית? ב. מה דעתך על התוכנית להקמת יישובים כפריים של בדואים? תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בעבר, החקלאות במגזר המיעוטים בכלל ובמגזר הדרוזי בפרט היתה הענף העיקרי לפרנסת המשפחה. רבים גידלו גידולי חקלאות למיניהם – פירות, ירק ופלחה – אבל עם הזמן הענף הזה הלך ולמעשה נעלם. כיום, בעיקר במגזר הדרוזי, רק מעטים חיים על ענף החקלאות או על גידולי חקלאות. הסיבה לכך, אדוני השר, ידועה: הם לא קיבלו סיוע ממשרדי החקלאות למיניהם. שאלתי היא: מדוע? הלוא יש אדמות, יש אנשים ויש רצון לעבד את האדמות האלה. למה המומחים במשרד החקלאות לא מכוונים כדי שהענף הזה יהיה המפרנס העיקרי ביישובים אלה? כמו כן, יש בעיה של מים, אין הקצאת מים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אבי יחזקאל, בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני השר, ידועה התופעה החמורה – ודנו עליה גם בכנסת – של עיבוד אדמות הלאום על-ידי בני מיעוטים, ולא בצורה רשמית. מתברר שלא מעט חקלאים מעניקים – אם זה היה בצורה פורמלית, אין לי בעיה – אפשרות לעבד את אדמותיהם על-ידי ראיסים, בשכר ובתנאים בלתי סבירים, דבר שיוצר נורמה פסולה. מה היא עמדת המשרד בנושא הזה?

מה הם האמצעים שאתה מתכוון לנקוט על מנת להוזיל או להפסיק את ההבחנה בין מחיר המים למגזר החקלאי לבין המחיר למגזר העירוני? ואני שואל דווקא אותך, כשר החקלאות. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, יש לך משימה בלתי אפשרית.

שר החקלאות י' צור:

כמה דקות אתה נותן לי, אדוני?

היו"ר ש' וייס:

לא אני נותן. התקנון נותן לך עשר דקות. אחר כך יהיה לך עוד נאום סיכום. בבקשה. מבצע של עשר דקות.

שר החקלאות י' צור:

לחבר הכנסת דן תיכון, נכון שהפרדס צריך לעבור שינוי, אבל ה"שמוטי" לא עבר מן העולם.

דן תיכון (הליכוד):

עבר מן העולם.

שר החקלאות י' צור:

אתה לא מוכן להקשיב. אתה לא מוכרח לנסוע לגרמניה בשביל זה. הפרדס, לפני חמש שנים היו בו 42% "שמוטי". היום יש בו 30%. הוא צריך להגיע לכ-20%, כי ה"שמוטי" הוא מרכיב חשוב מאוד בנושא של הרכזים. נכון שהפרדס הישראלי מצוי בתהליך של מעבר לזנים חדשים. אנחנו צופים נטיעות של כ-30,000 דונם בשלוש השנים הקרובות. מעניין, שלמרות המשבר יש התעניינות גדולה בנטיעות. הפרדס עובר לדרום ועובר לזנים חדשים. הוא נמצא בשלבים של שינוי מאוד מאוד דרמטי.

דן תיכון (הליכוד):

ל"מינולה"?

שר החקלאות י' צור:

"סנטינה", אשכולית אדומה, כל הזנים הקליפים.

נכון שיש תופעה של מדריכים ועובדי מחקר שמבריחים חומר ריבוי בחקלאות, ועושים ממנו כסף בארצות אחרות. לא תמיד קל ופשוט לשים גבולות וצנזורה על המוח. אני שמח שהנושא הזה עלה על סדר-היום. בוודאי נצטרך לתת על זה את הדעת.

לחברת הכנסת נעמי חזן – צירפנו לחוברת הזאת את הסיכומים הראשונים שיש לנו ל-1992. אין לנו אחרים. היתר זה דברים שאינם מוסמכים. בכל אופן, חיכינו עד הימים האחרונים כדי לצרף את הסיכומים שיש מ-1992.

כדי להרים את מצב החקלאים, ראשית, אני צריך לנאום קצת יותר, אבל אני אומר שגם החקלאות צריכה לעבור את השינוי, גם חלק מהחקלאים צריכים למצוא פרנסות חדשות, והנושא גם קשור במצב הכלכלי הכללי ובפיתוח מקורות פרנסה, בעיקר באזורי הפריפריה.

אנחנו נערכים לשנת השמיטה. מה לעשות שיש כל מיני שומרי שמיטה. יש כאלה שמסתפקים ברבנות הראשית, וזה פשוט. יש כאלה שמהדרים יותר. אנחנו יושבים עם 15 קבוצות של שומרי שמיטה למיניהם בניסיון להשביע את רצון כולם, ושיצאו גם שבעים וגם מרוצים. אנחנו מבקשים קודם כול שיעשו הסכמים בערבה, שזה לדעת הכול מותר; ושנמעיט עד כמה שאפשר בייבוא של תוצרת טרייה. כמו כן, נוסף על השאלה ששאלת, יהיה גם צורך לפצות חקלאים שהם שומרי שמיטה.

אני שמח שמישהו מהאופוזיציה מברך אותי על עמדתי בעניין "מקדונלד'ס". הגיע הזמן שיבינו, שהחקלאים לא יהיו ה"פראירים". קודם גומרים הסכם עם "מקדונלד'ס", עושים הסכמים פיננסיים עם הבנקים, אפילו הולכים לרבנות לבקש כשרות, וכשגומרים את הכול באים לשר החקלאות להודיע לו שייבאו צ'יפס. אז לא מדאיג אותי אם "מקדונלד'ס" תחכה קצת. והחקלאים הישראלים עוד מסוגלים לגדל כל זן של תפוחי אדמה.

דוד מנע (הליכוד):

רק תעמוד בלחץ.

שר החקלאות י' צור:

אמרתי שענף ההדרים קיבל היום מענק של 11 מיליון דולר.

עם כל הבעיות שיש ברשויות הניקוז, אני רוצה לומר שביישובים העירוניים – נכון, זה לא שייך למשרד החקלאות; עם זה צריך לומר שאנחנו – – –

רפאל אלול (העבודה):

— — —

שר החקלאות י' צור:

אם מותר להשתבח, אנחנו מסיימים עוד מעט חורף לא-קל. לא היו שום הצפות, את חיל הים לא שיגרו לאשדוד, וזה לא בגלל חסדי שמים, זה משום שנעשתה פעולה גדולה בניקוז לפני החורף.

שמואל אביטל (העבודה):

זה בגלל הממשלה החדשה.

שר החקלאות י' צור:

אבל אני יודע שיש פה בעיה, שנופלת בין הכיסאות.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, דיברתי על מקורות פרנסה, אני מודע לעניין הזה, הוא חלק משאלה כלכלית כוללת.

לגבי שמן הזית, אנחנו מעודדים, לא מייבאים, ואנחנו גם הודענו שלא נייבא שמן זית. השנה היא שנה עם יבולים מאוד מאוד גבוהים.

אענה על כמה דברים יחד, גם לחבר הכנסת אסעד אסעד, בנושא החקלאות הערבית. ראשית, היום החקלאי הערבי נהנה מכל הזכויות שיש לכולם. ואם בקלנסואה יש 200 מגדלי ציפורן, הרי הם לא נהנים בגלל סעיף מסוים שקשור בחקלאי הערבי, אלא משום שהם כמו כל אזרח ישראלי אחר. יש אפילו קשות מן העבר, אי-אפשר לפתור אותן בהינף יד.

הדברים שסיכמנו עם סגן השר במשותף: א. אנחנו ניתן מכסות מים מוגדלות, היכן שיהיה אפשר; ב. ניתן בראש ובראשונה מכסות מים מוגדלות לחקלאים שיעברו לענפי ייצוא. ניתן מכסות מים מוגדלות היכן שאפשר; לא בכל מקום אפשר. אבל אני אומר, שאנחנו מבטיחים לחקלאים הערבים שיעברו

לגידולי ייצוא מכסות מים מוגדלות, השתתפות במענקים כמו כל חקלאי אחר, בהחלט במגמה לעודד את החקלאים לא לחלק מחדש את התוצרת, אלא לעבור לענפי ייצוא.

בקשר לאדמות הלאום, יש חוק ההתיישבות, אנחנו משתדלים לשמור עליו. יש פה גם המקל וגם הגזר. השנה הבטחנו סובסידיה לזריעת גידולי בעל בהיקף של 800,000 דונם, לעומת 600,000 בשנה הקודמת, כדי להביא יותר חקלאים לעבד יותר שטחים, ואני אכן מקווה שכך יהיה. בצד זה, בעזרת "הסיירת הירוקה" – שאומנם הדימוי שלה הוא, שעיקר פעילותה הוא בקרב הבדואים, אבל עיקר פעילותה הוא בנושאים שאתה דיברת בהם, שמירת חוק ההתיישבות – אנחנו בהחלט עושים פעולה שיש בה גם משפטים, גם הוצאת אדמות מגדר המשבצת והנחלות. ואנחנו עוסקים היום ברעיונות נוספים כדי להבטיח את שמירת אדמות המדינה, ושמירה פירושה עיבוד.

אברהם יחזקאל (העבודה):

האם יש מספרים?

שר החקלאות י' צור:

אין לנו מספרים כמה זרעו השנה. ההערכה הכללית היא, שהשנה זרעו יותר.

לגבי מחירי המים, הם עדיין לא נקבעו. אני עומד על מחירי מים רציונליים. בשנה שעברה, לצערי, אלה המתהדרים בכלכלה קבעו מחיר מים כזה למוצר, שלא היה כדאי להשתמש בהם. ובשנה שעברה לא השתמשו ב-25% מהקצאות המים המקוצצות. אני עומד על כך שמחירי המים יהיו כאלה, שיהיו בהם גם העלויות שצריך לשים על המים, וגם שיאפשרו להביא לניצול מקסימלי של המים. כמובן, תהיה הבחנה בין מים לחקלאות לבין מים ליישוב העירוני. אנחנו חושבים שבעד מים לצריכה ביתית צודק שישלמו יותר, כי אלה מים מובטחים. אנחנו גם נוריד את הנושא של מכסות למים לצריכה ביתית, כי ממילא הם הוצאה קבועה, שצריך לתת אותה. הנושא נמצא בהתדיינות, עדיין ללא הסכמה. כאשר הוא יוסכם עם שר האוצר, הוא יובא לאישור לוועדת הכספים, על-פי הנוהל שנקבע.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר החקלאות. חברי הכנסת, הנה אנחנו רואים, שמה שאפשר לומר בעשר דקות אפשר לומר גם בשמונה, ולענות על הכול.

אנחנו עוברים עכשיו לנואמים, חמש דקות לכל נואם, ואם אפשר יהיה לקצר, אודה לכם מאוד. חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – חבר הכנסת שמואל אביטל.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החקלאות, העלית בדברי ההסבר לכנסת את המגמה מספר אחת של משרד החקלאות, והיא להגביר את הייצוא, להגדיל את כדאיות הענף ולהביא לעולם פיתוחים חדשים בענף החקלאות. פנו אלינו מושבים מהערבה. אדוני השר, הם מבקשים לייצא באופן עצמאי לחוץ-לארץ, בלי ארגוני הייצוא למיניהם. הדבר נמנע מהם. הייתי מבקש מכבוד השר לומר לנו מה בדעתו לעשות להפרטת הייצוא של ירקות ופרחים בעיקר, על-ידי מושבי הערבה.

גידול הייצוא החקלאי. בדיונים בוועדת הכספים ובוועדות אחרות אנחנו שומעים על מגבלות שיש היום על הייצוא לאירופה. שמענו גם את חבר הכנסת דן תיכון, שחזר זה עתה מאירופה. הייתי מבקש לשאול את השר, מה מעכב את הייצוא הזה? האם מה שמעכב זה מכסים? האם יש איזה מגבלות מהשוק האירופי המשותף? מאפט"א? האם יש איזה מגבלות במיסוי ומגבלות אחרות, כספיות?

לגבי מדיניות הסובסידיה, ראינו בענף היין כיצד מובאים אלינו דברים לדיון – על מחירי הייבוא של אלכוהול לתעשיית היינות, ואנחנו רואים מה השוק האירופי המשותף נותן לחקלאים באירופה. ראינו בארצות-הברית מה עשה הנשיא האמריקני בנושא הייבוא של מוצרים חקלאיים מאירופה. הייתי מבקש בהקשר זה לשאול את כבוד השר: מה לדעתו מעכב את הגידול של הייצוא החקלאי?

בהקשר זה, אדוני השר, יש בעיה של מלונים, ייצוא מלונים לאיים הקריביים, יש בעיה של ייצוא פרחים ליפן, וייצוא עגבניות ממרוקו והאיים הקנריים. הייתי רוצה לדעת, אדוני השר, האם המשרד נערך לכך?

לגבי נושא הגשמים, עודפי גשמים, בבקעת בית-נטופה נקווים מי גשמים בזמן החורף. האם נשקלה על-ידי חברת "מקורות" ותה"ל – תכנון המים לישראל – ההצעה להציף את בקעת בית-נטופה לגמרי, כדי שאחר כך המים יחלחלו ויעשירו את מי התהום?

באותו הקשר, אדוני השר, אחרי החורף שעבר היינו עדים לכך, שהיו תולעים במים. תל-אביב, אזורי השומרון וכל אלה שנסמכים על המוביל הארצי – סיפקו מים מלאים בתולעים. נאמר לי אז על-ידי "מקורות", כאשר בדקתי זאת בתור ראש עיר, שמתקן הטיהור הגדול, שאמור לטהר את המים שבאים מן הכינרת, עתיד להיות מוקם בתוך כמה שנים, ועל-ידי פעולת חלחול – להזרים מים נקיים לאזור המרכז. אני מבקש לדעת, מה נעשה על-ידי המשרד כדי ליישם את התוכניות הללו?

תוכניות הייעור בנגב, אדוני השר – מישהו הודיע לנו שתוכנית הייעור בנגב נתקעה. האם זה על דעת השר? האם זה על דעתך? אם לא, מה אתה מתכוון לעשות כדי לזרז את תוכניות הייעור בנגב?

פיתוח וטיפוח המגזר הכפרי, אינני מדבר על המגזר הקיבוצי אלא על המגזר הכפרי – האם גם הפיתוח והטיפוח יחולו על אותם יישובים קהילתיים ביש"ע, ביהודה ובשומרון בעיקר, משקי ההר, אשר חיים ובנויים גם על חקלאות?

לגבי מדיניות הסיוע לשנטוע ולהסבת זנים – אדוני השר, אני בן למשפחה חקלאית, 110 שנים בארץ הזאת, משפחת פרדסנים, ממקימי ענף הפרדסנות, ואני רוצה לומר לך, שהנושא הזה של שינוי זנים, גם כרם היין, גם ההדרים, מחייב טיפול ותכנון מטעם משרד החקלאות. לוקח זמן מהרגע שהחקלאי מתחיל את הפעולה ועד שהוא קוצר את הפרי, והייתי מבקש לדעת דווקא בהקשר זה, שבו הודעת

על העזרה של 11 מיליון דולר לפרדסנים, האם בדעת המשרד לעשות תוכנית ארוכת טווח, לאו דווקא סידור חד-פעמי השנה, בגלל לחץ זה או אחר.

פנו אלי מהמושבים בבקעת-הירדן. יש להם בעיה של ביטוח היבולים בשנת 1993 בחברת "סהר". היא מסרבת לבטח את החקלאות ואת המושבים ואת היישובים החקלאיים ביהודה ובשומרון, ומטילה פרמיות גדולות מאוד לביטוח חקלאי בקעת-הירדן. הייתי מבקש שהשר יבדוק את העניין הזה ויטפל בנושא הביטוח של המושבים. אני מודה לך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת שמואל אביטל, בבקשה.

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת – – –

קריאה:

לא שומעים אותך – – –

קריאה:

תיכף נשמע אותו – – –

היו"ר ש' וייס:

הוא התכוון לתת לו עצה להעלות את הדוכן קצת, אם אפשר.

שמואל אביטל (העבודה):

אני שולט בכל המתקנים; זה בסדר. בא לי להישען, מה דעתכם? לאור מצב החקלאות, כשעולים על הדוכן הזה לדבר על העניין – כדאי להישען, כי אתה אף פעם לא יודע בתור חקלאי מאיפה תבוא המכה.

הייתי פותח ומברך את שר החקלאות ואת שר האוצר, שהצעתי מלפני שבועיים בנושא פרי ההדר הגיעה לכלל סיכום היום, אבל אני אומר לך, אדוני שר החקלאות – – –

דן תיכון (הליכוד):

הסכום הזה מצחיק.

היו"ר ש' וייס:

השר, שר החקלאות כאן, מה לעשות? יעקב, זה בוועידה שלנו.

שמואל אביטל (העבודה):

כבוד השר, כמו שאני קורא לך כאשר אני מתקשר, זה לא מספק. אחת ההתלבטויות שלי היא, האם לעמוד בהתחייבות שלי מהכנס של השבוע שעבר, האם ללכת ולעקור את הפרדס שלי? אני אומר לך, שיכול להיות שאין מנוס, ומה שאני אצטרך לעשות מחר בשעות הצהריים זה לקחת שופל, עם חבר טוב שלי, מחמוד, מרהט, חבר ילדות שלי, לעלות על הפרדס ולו רק כדי שזה יהיה הפרדס האחרון שייעקר. בעניין הזה אני חושב שהמאמצים שלך והדרך שבה ניווטת היו מאה אחוז, אבל נדמה לי שזה עדיין לא הגיע לכל מי שצריך; נדמה לי, שבקטע הזה אין תשובה אמיתית. אני שומע גם, שמדובר בכ-60% שלב א'. אני מעריך מאוד, ואני חושב שלא זו בלבד שעשית מאבק צודק, אלא גם הגעת להישג, אבל אם שר האוצר לא ישלים, הייתי לפני חצי שעה אצל ראש הממשלה, הוא דיבר עם שר האוצר על העניין, ואני תבעתי שהעניין הזה יושלם. אני בטוח, שאם תמשיך באותו קצב שבו ניהלת את הקרב הזה, אם רוצים לתת תשובה לעניין הזה – לך לפחות יש גיבוי של החקלאים. בקטע הזה אני בטוח שנעמוד מאחוריך על מנת שהפתרון יהיה אמיתי וסופי.

לנו, כלובי חקלאי, יצא לנהל מאבק, גם מעל הדוכן הזה, גם בוועדות הכנסת וגם בציבור, על התקציב שאושר באותו לילה ידוע. לצערי הרב, כפי שאמרתי בכמה עליות לדוכן הזה, התקציב לא נתן תשובה אמיתית לחקלאות. עדיין לא ניכרת בו טביעת האצבעות של התפיסה של מפלגת העבודה, ובעצם היינו צריכים, כחקלאים, לנהל קרב מאסף על דברים שהיוונו בטוחים שכבר איננו עוסקים בהם.

אני רוצה לציין את שר האוצר ואת שר החקלאות, שעזרו לנו בקרב המאסף הזה, וחלק מהדברים תוקנו. המבחן האמיתי, אדוני השר, יהיה אם במהלך החודשיים-שלושה הקרובים אתה, יחד אתנו, נציגי החקלאים, נשכיל להכין תוכנית שתענה על השאלות: איך תיראה המדיניות החקלאית הכוללת של הממשלה הזאת, ואיך היא תבוא לכלל ביטוי בתקציב הבא? אם את זה, אדוני השר, לא נשכיל כולנו לעשות בחודשים הקרובים, ואם לא נשכיל להיערך נכון לקראת שנת התקציב הבאה, אני חושב שכולנו פספסנו את העניין.

הקרב האמיתי הוא על המדיניות החקלאית הכוללת, ובתוך המגזר החקלאי – הקרב של המושבניקים, אם הממשלה הזאת רואה בכלל את הכפר העברי, כפי שהוא מתפתח היום, לאור המשבר הקשה המתמשך למעלה מעשור, הממשיך להתקיים. מצד אחד, הסדרי החובות, שיפלטו

עוד ועוד חקלאים ממשקיהם, מצד שני, האפשרות להרחיב את המושבים היום, והתדמית הקשה שתהיה לנו אם הממשלה לא תחליט שיש מקום לכפר עברי בסגנון הזה שאנחנו חיים בו – והיום, אדוני היושב-ראש, כבר יש סימנים ראשונים לכך שהמשק הקטן, המשפחתי, יכול להיות מושמד בסדרה של ענפים על-ידי בעלי הון. בזה, אדוני השר, אם לא תתייצב על מנת לשמור על המשק הקטן והחלש הזה, יכול להיות שנישאר ללא כפרים מהסוג שאנחנו מכירים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת שמואל אביטל. רשות הדיבור לחבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – לחבר הכנסת יגאל ביבי. אני מבקש לשמור על הזמן, כפי שאכן עשו הקודמים.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, משרד החקלאות חולש על נושאים רבים, אך אני מבקש היום להתמקד בנושא השתלבות החקלאות במערך היצוא לקראת שנות ה-90. כולנו זוכרים בנוסטלגיה את החלוצים, שהיו החקלאים הראשונים שעידו את אדמתם בעיקשות וראו בעבודת האדמה את הגשמת החזון הציוני. אך כל זאת, כאמור, שייך לעבר הרחוק וכיום, שבע שנים לפני שנת 2000, אנו פוגשים מדינת ישראל אחרת, מודרנית, מתקדמת, מפותחת, ומובילה בעולם במספר רב של תחומים; גם בחקלאות יצא למדינת ישראל שם כמדינה מפותחת ומצליחה.

אולם, תוך כדי התקדמות ובגלל משגים של כל הממשלות, לרבות ממשלת הליכוד, אולי בעיקר ממשלת הליכוד, חלו עיוותים חמורים בדרך ניהול החקלאות. למשל, חקלאי מקבל עבור קילוגרם בננות שקל אחד, ואילו הצרכן משלם 5-7 שקלים עבור קילוגרם בננות; פער של מאות אחוזים, אדוני השר. אני שואל: למה? התשובה היא, שכתוצאה מהתערבות המועצות השונות, מועצת הפירות, מועצת הירקות, מועצת הלול, כולם מרוויחים מתהליך השיווק. איך ייתכן פער של מאות אחוזים, אדוני השר? ובסופו של דבר, הפער הזה הוא על חשבון החקלאי, שמשקיע את כל חייו על מנת לייצר את התוצרת.

היו"ר ש' וייס:

על זה אמר יצחק בן-אהרון, שיש כאלה שחיים מעמל ויש כאלה שחיים מעמלה. דברים בשם אומרם.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לעבור לעניין היצוא. ייצוא פרי ההדר בשנת 1990 היה ב-231 מיליון דולר, ובשנת 1991 – רק ב-173 מיליון דולר. ירידה דרסטית בייצוא. למה? האם המוצרים הישראליים לא יכולים להתמודד בשוק האירופי?

אביא עוד כמה נתונים. סך כל היצוא החקלאי של ישראל לאיטליה קטן מ-49 מיליון דולר בשנת 1990 ל-45 מיליון ב-1991, ירידה לא מבוטלת. היצוא החקלאי לבריטניה קטן מ-93 מיליון דולר ב-1990 ל-84.5 מיליון דולר ב-1991 – ירידה בקרוב ל-9 מיליון דולר. מה שעולה מנתונים אלה הוא, שבשנה אחת היתה ירידה ב-20 מיליון דולר ביצוא החקלאי רק לשלוש מדינות אירופיות.

המטרה של מדינת ישראל היא להגדיל את היצוא בכל התחומים, וגם בתחום החקלאות. על משרד החקלאות לדאוג לכך, שבכל שנה ילך היצוא החקלאי של ישראל ויגדל, בגלל חשיבות המשק החקלאי. אני מודע לתחרות השוררת בתחום זה בעולם. נכון שלא רק לישראל יש תפוזים, גם לספרד יש. אבל אין שום הצדקה לירידה הגדולה ביצוא. צריך להתמודד בחוכמה עם עובדות אלה ולהיערך לתחרות על-ידי חשיבה נכונה, שיווק מודרני והתקדמות במערך הייצוא החקלאי, ובעיקר להקטין את פער התיווך באמצעות דרכי שיווק מודרניות. הפער הגדול איננו מוצדק, איננו נכון, הוא לא מטופל, הוא לא צריך להיות והוא מיותר.

היות שהנושא קריטי כל כך לכלכלת ישראל, מן הדין שמשרד החקלאות יאמץ כל דרך, גם אם אינה שגרתית, על מנת שיורחב הייצוא החקלאי של ישראל לחוץ-לארץ. אדוני השר, אנחנו חייבים למצות את היכולת שלנו לשלב חקלאות ותעשייה. אם לא נעשה זאת, נראה את החקלאות נהרסת מול עינינו. החקלאות היא פאר מדינת ישראל, וכך אני רוצה לראות אותה גם בעתיד. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מכובדי השר, השנים האחרונות היו שנים רעות, שנים שדופות לחקלאות הישראלית. בחמש השנים האחרונות עזבו כ-12,000 חקלאים את החקלאות, היתה ירידה ב-19% בהכנסות של המגזר, ההכנסה הממוצעת לעצמאי בחקלאות ירדה ב-32%. אני רוצה לאחל לעם ישראל, לך, אדוני השר, ולכל אלה שעוסקים בענף החקלאות, שהשנים הראשונות יהיו שנים פוריות יותר, ויחול מפנה בכל נושא החקלאות.

כשאני נוסע לגליל ואני מסתכל לעבר הגדה המזרחית של הירדן, לעבר הגדה הירדנית, אני רואה שם את החממות ואת האורות. לעומת הגדה שלנו, הפער הוא עצום. לפני 20 שנה היה המצב שונה. אני זוכר שהייתי יושב על המוצבים בירדן ומסתכל על השיממון בצד השני ורואה אצלנו יישובים פורחים, הייתי נהנה. היום אפשר לומר, שהגדה המזרחית בירדן פורחת לעומת האזור שלנו.

משבר המושבים עדיין לא בא על פתרונו, ואין ספק שנצטרך לעשות סוף לעניין הזה ולפתור את הבעיה בצורה יסודית, כדי שהמושבים יוכלו לתפקד. אני מקווה שהערכים של תנועת העבודה, התיישבות, בניין ארץ-ישראל, פיתוח, יהיו לנגד עיניך. אני מאמין שיש עוד חברים במפלגת העבודה שזוכרים את הימים הטובים של ערכים חקלאיים, יישוביים, של בניין ארץ-ישראל, בניין חקלאות, אני מקווה שאתה אחד מהם, ושתפעלו בכיוון הזה.

שנים התברכנו בפיתוח החקלאי ובידע החקלאי. לא מזמן קראנו בעיתונות שידע – ידע היום זה כסף, זה נכס – ידע שלנו מועבר בצורה לא אחראית למתחרים שלנו, והמתחרים שלנו עושים את הדולרים על חשבון הידע והפיתוח שלנו. בנושא זה צריכה להיות הקפדה יתירה כדי שלא יהיו רווחים קלים לגורמים מספר ונזקים גדולים למדינה עצמה.

מלים מספר על משק המים. בשנים אלה של גשמי ברכה אסור לנוח על זרי הדפנה. נושא משק המים חייב לקבל טיפול יסודי, רציני. לדעתי, בנושא זה אנו צועדים לאט-לאט ולא בצורה רצינית.

הפרטת ייבוא הבשר. לפני ימים מספר אישרנו בוועדת הכספים את ייבוא הבשר עוד שלושה חודשים. אני לא מבין מה קורה. אני יודע שמדינות שומרות על עצמן, מגינות על עצמן. אני רוצה לברך אותך על שבממשלה אתה היית הבלם נגד בולמוס רעיונות ההפרטה, הצעות להביא את כל הזבל מהעולם, ובמקום שאנחנו נייצר, לאפשר לייבא בשר בצורה לא מבוקרת, על חשבון החקלאים במדינה. כעסתי מאוד שמושכים את הנושא עוד שלושה חודשים. צריך לומר: לא, אנחנו יכולים לייצר את העופות ואת הבשר עד כמה שאפשר כאן. המדינה צריכה לטפל בזה, היא יודעת כמה אפשר לייבא, ושלא יהיה כאן היצף על חשבון החקלאים שלנו.

אדוני השר, השנה הבאה היא שנת שמיטה. צריך להתרגל לזה, 30% במדינה הזאת הם יהודים דתיים. זה לא מיעוט קטן, זה 30%. כדאי שיושקעו כספים בנושא השמיטה, כספים קטנים. למה שסוחרים יצטרכו ללכת לקנות בעזה ובמקומות אחרים ולסכן את עצמם? הנושא של שנת השמיטה קשור לדמים תרתי משמע. דם יהודי יכול להישפך אם ימשיכו ללכת לקנות במקומות אחרים, ודמים רבים מושקעים בצורה לא נכונה. יש פתרונות הלכתיים, וצריך לעודד אותם. אני חושב שאפשר לעבור את שנת השמיטה בצורה חכמה יותר, לספק את הצרכים ולא לבזבז דמים ודם איפה שלא צריך.

דבר אחרון – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, אי-אפשר. חבר הכנסת ביבי, אני ממש נאלץ להפסיק אותך. אתה כבר מדבר דקה שביעית.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני מתנצל. אני מאחל לך, אדוני השר, שתמשיך בדרך זו. אני עוקב אחרי הפעולות שלך. אני חושב שאתה אולי עוד מייצג את הדור האמיתי במפלגת העבודה, לא את החדשים, שאנחנו לא מכירים בהתנהגות שלהם ובחשיבה שלהם. אני מאחל לך הצלחה. אנחנו נתמוך בדברים האלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

גדעון שגיא (העבודה):

אני נפגעת אישית.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כשתהיה שר, אני אתן לך מחמאות. שמענו על חריגים. השר יעקב צור מייצג את הצד היפה שנשאר במפלגת העבודה.

היו"ר ש' וייס:

אתה פולש לדקה השמינית. רשות הדיבור לחבר הכנסת שאול יהלום. אני עושה קיזוז מפד"ל. אתה תדבר רק שתי דקות. זה מה שהשאייר לך חבר הכנסת יגאל ביבי. אחרי כן, חברת הכנסת ענת מאור.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, בהמשך לדבריו של חבר הכנסת יגאל ביבי, אני רוצה לרכז את דברי בשני נושאים. האחד הוא שנת השמיטה.

נושא השמיטה, אדוני השר, נמצא במחלוקת גדולה מאוד בציבור היהודי במדינת ישראל, כאשר הגישה שהיתה הגישה של המדינה, הגישה הממלכתית, נבעה מפסיקת הרבנים והרבנות הראשית, שאמרה שחלק גדול בתוך שיקולי הפסיקה ההלכתית תופס עניין שמירת החקלאות היהודית, שמירת החקלאות של מדינת ישראל. זה עצמו שיקול בפסיקה ההלכתית. דהיינו, כאשר מגיעה שנת שמיטה, צריך לעשות הכול כדי שלא לפגוע בחקלאות היהודית במדינת ישראל המתפתחת. לכן, בגלל זאת, מצאו פתרונות הלכתיים, שנקראים לצורך הקוד בשני שמות. האחד נקרא "אוצר בית-דין", השני נקרא "היתר המכירה". בעקבות הפתרונות האלה ננקטת על-ידי הרבנות הראשית, בשיתוף עם החקלאים, מערכת שלמה של פתרונות, שמטרתם שבשנת שמיטה תהיה תוצרת הארץ מותרת למכירה ולאכילה.

יש גישה, בדרך כלל זו הגישה החרדית, שלא קיבלה את עמדת הרבנות הראשית זה עשרות שנים, למעלה מ-100 שנה, והיא אומרת: לא, אני מייבאת.

הפליאה הגדולה שלי אינה על הגישה הזאת, שבדרך כלל היתה מיוצגת על-ידי אגודת ישראל, אלא על דברי חבר הכנסת בא-גד, שעלה על הבמה, רב שהוא ציוני, שמשתייך לסיעת מולדת, עלה על הבמה עם השם מולדת ואומר: איזה אסון קרה לנו, הנה, יש לנו אינתיפאדה, איך ניסע לקנות פירות וירקות מהערבים, לאחר שלא נוכל לקנות את הירקות מהיהודים? על ערך כזה הוא, כראש ישיבה, מחנך את ילדיו ואת תלמידיו בתוך הישיבה. ובכלל, הרי זה מנוגד לשיטתו. הרי הוא חושב שבכלל

צריך להיות טרנספר, ואז מה יהיה בשנת שמיטה? לא יהיה לו מי שיספק ירקות ופירות. זה בכלל סותר את ההיגיון.

דוד מגן (הליכוד):

הישיבה היא של "בני עקיבא", לא?

שאול יהלום (מפד"ל):

ודאי, זו הבעיה שלנו. על זה אנחנו בוכים כבר שנה.

אני טוען, שמשרד החקלאות ומשרד התעשייה והמסחר, קרי ממשלת ישראל, צריכים לאמץ לעצמם את הגישה הציונית בעקבות פסיקת הרבנות הראשית, ובשום אופן לא לאפשר להעלות רעיונות, כמו לדוגמה: לקחת את כל יבול החיטה ולייצא אותו; יש רעיון שיבול החיטה בשנת שמיטה יהיה מאכל לבעלי חיים. זה בכלל רעיון אבסורדי. עד שבאה הרבנות הראשית ונותנת את הפתרונות האמיתיים ואת הפתרונות ההלכתיים, הולכת המדינה, ולפעמים מתוך כניעה לחוגים הקיצוניים החרדיים, לוקחת את כל יבול החיטה ורוצה לייצא אותו במחירי הפסד. זה דבר שלא ייתכן.

חיים אורון (מרצ):

בשיקגו נפתח דוכן מיוחד למכירת חיטה ישראלית. כבר יש שם תור. הורגים אחד את השני בשביל זה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני פונה אליך, כשר החקלאות, ואומר שמשרד החקלאות חייב ללכת בדרך המלך. בסוגריים אני רוצה לומר, שיש לנו בעיה מי יהיו הרבנים הראשיים שייבחרו בשבוע הבא. יש אנשים שרואים בזה עמדה פוליטית. ודאי שזה לא נכון, מתוך זה שהמפד"ל תמכה תמיד קודם כול ברבנים שגישתם ציונית. גישה ציונית – זה אומר שמירת החקלאות של ארץ-ישראל. היום יש מפלגות שהרעיון הזה לא עולה על דעתן כלל. שלא יתמכו במועמדי המפד"ל, אבל שיתמכו במועמדים בעלי השקפה ציונית. הם בכלל נכנעים למפלגות קטנות, שלוחצות לכיוונים אחרים.

אני שומע את הצלצול, לכן אני מסכם ואומר, שאני פונה למשרד החקלאות, שיעשה הכול כדי שדרך המלך של מדינת ישראל תהיה דרכה של הרבנות הראשית, היתר המכירה, הקנייה – לא לרוץ לייבוא, לא לייצא את התוצרת החקלאית, וכמובן במסגרת ההיתר של ייבוא וייצוא, צריך למלא את הצרכים של שאר החוגים, לא מטעם המדינה, ולא להביא להפסד כספי למדינה, כאשר ההיתר ההלכתי בא לתת את הרווח הכלכלי למדינה.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת ענת מאור. עכשיו הגיע תורה של נגבה. היא התחלפה עם קיבוץ להב, אני מבין. אחריה – חבר הכנסת חנן פורת; אם הוא לא יהיה, חבר הכנסת חיים אורון. זה הולך בצורות, שניים מהמפד"ל, שניים מהקיבוצים.

ענת מאור (מרצ):

כבוד היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, לפני שבוע חגגנו את חג ט"ו בשבט. כאן בבית הזה היה זה יום חגה של הכנסת, ומטבע הדברים כוונה תשומת הלב לנושא הדמוקרטיה וזכויות האדם. אך הפן השני, עתיק היומין, הוא הפן של חג הטבע. "לא שרתי לך ארצי בעלילות גבורה", אמרה רחל המשוררת, והוסיפה כדימוי שכנגד: "רק עץ ידי נטעו". ומאותו עץ ודונם אחר דונם צמחה לנו חקלאות מפוארת במעשה של התיישבות, פריחה וצמיחה.

זו ההיסטוריה. בעייתה של החקלאות היום, האם אותה היסטוריה תהיה נוסטלגיה בלבד? כידוע, שני אויבים הם המסוכנים ביותר: אלה שנגדך, ואלה שבעדך אבל עושים את זה כמס שפתיים ולא מתכוונים לעשות שום דבר למען צמיחה, עידוד ויצירת תשתית כספית לאותה צמיחה.

לכן, אני רואה את הבעיה של החקלאות היום, קודם כול כדילמה שהחקלאות לא תיהפך לנחלת זיכרונות, לנוסטלגיה, להיסטוריה. לחקלאות יש תרומה חיונית והכרחית היום, ב-1993, ולא רק במדינת ישראל. בכל המדינות הדמוקרטיות והנאורות, שאנחנו מתיימרים לחקות אותן – הרבה דברים טובים אנחנו שוכחים לקחת משם. במדינות הדמוקרטיות מעריכים את התרומה לכלכלה של החקלאות ולכן יש סבסוד. הכלכלנים עושים את זה לא רק מתוך נוסטלגיה אלא כהערכה לידע, להישגים, לפיתוח ולייצור.

התרומה של החקלאות למדיניות ציונית רבה גם היום. רק לפני כמה שבועות דיברנו על מאות אלפי הדונמים של שדות מרושתים, ללא השקיה וללא גידולים, ושדות הבר האלה יהיו אחר כך שדות של התיישבויות אחרות. התרומה של היישוב החקלאי היא גם לפלורליזם חברתי, התיישבותי. מדינה שמדברת על זכויות אדם צריכה לאפשר לאזרחיה גם בחירה, למי שלא רוצה בכרך הגדול, להתיישב בצורת חיים אחרת.

לכן, כבוד השר, אני רואה חמישה יעדים למשרד החקלאות: הראשון – מדיניות של הצבת החקלאות כיעד לאומי. שר חקלאות אחר הצטרף למבקרים וכל הזמן תקף את החקלאים. המדיניות הזאת חייבת להשתנות. נכון, צריך צמצום, צריך התייעלות, אבל זהו יעד לאומי, ואוי למדינה שהופכת את החקלאים שלה לאינטרסנטים ולכיתתיים.

היעד השני הוא אחריות המדינה כלפי החקלאות. ואחריות משמעותה סבסוד ותמיכה כלכלית. והתביעה הזו היא לא בהתנצלות אלא מתוך צדק ומדיניות כלכלית כוללת.

היעד השלישי הוא תכנון. חלק מהפגעים לא היו פגעי טבע. החקלאות נתונה לא אחת לחסדי שמים. אבל העובדה שהיה שוק פרוץ בחקלאות, שמטבעה מחייבת תכנון וארגון – זה היה בעוכרינו. לכן, בלי להצטדק, צריך לחזור למדיניות התכנון.

היעד הרביעי הוא קידום המושב והקיבוץ. אני מברכת על שינוי השם למשרד החקלאות והכפר, כי הוא מבטא את הפילוסופיה הפלורליסטית של צורות התיישבות שונות. טוב שחוק גל קרם עכשיו עור וגידים, עם התקנות, ולא נשמע על כל מיני מקרים, שהקיצוניים בהם היו התאבדויות. אבל גם בלי המקרים הקיצוניים, ראינו בתוכנית הטלוויזיה האחרונה איך חברי כפר והתיישבות לא יכלו להתפרנס בכבוד, כי בשביל לחיות חיים של איכות צריך גם סטטוס וגם פרנסה. לכן, הנושא של קידום חוק גל ויציאתו לאוויר העולם כמדיניות בפועל – זהו הישג ואתגר של משרד החקלאות. יש להוסיף לו את נושא הסדר הקיבוצים והמשכו. יש לדאוג גם למימוש של מה שהוחלט עליו וטרם נתקיים – וגם לעצב תוכנית טובה, ריאלית, שמחייבת את הכנסת לחזרה לצמיחה של התנועה הקיבוצית.

היעד החמישי הוא קידום האשה בחקלאות. ככל שהחקלאות מתקדמת ונאורה יותר, ניתן דווקא לשלב נשים בהיבטים רבים של החקלאות, לרבות זו הממוחשבת.

אני מסכמת. החקלאות והכפר הם חלק מתרבות, מאורח חיים, מפלורליזם ומכלכלה. הישגו של משרד החקלאות יהיה בשימתם בראש סדר העדיפויות הלאומי. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחברת הכנסת ענת מאור. חבר הכנסת חנן פורת – איננו. חבר הכנסת חיים אורון, ואחריו – חבר הכנסת יצחק לוי. אני מודיע שמי שאיננו מאבד את תורו. הרשימה סגורה.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להפנות את עיקר דברי לידידי שר החקלאות ולהציע לו הצעה, שאני חושב שהוא לא רחוק ממנה. בחרת מנכ"ל משרד ראוי לתפקידו, ואני חושב שהמטרה העיקרית שלך בשנה הקרובה היא להתפנות מכל נושא אחר ולעסוק בגיבושה של תוכנית לדמותה של החקלאות בתקופתנו. יעסוק משהו אחר היום במשבר ההדרים, מחר במשבר הכותנה, ואפילו במחיר המים. תבוא ותציג בעוד חצי שנה לפני הציבור לדיון ציבורי – לא רק לדיון של החקלאים בינם לבין עצמם אלא לדיון ציבורי – מהי הפרספקטיבה שנראית לך, ואני מקווה שבהמשך לממשלת ישראל, כפרספקטיבה של החקלאות במדינת ישראל.

אין שום משימה, אין שום צורך, אין שום מטלה שהתפוקה שלה תהיה גבוהה יותר מהמטלה הזאת. זאת משום שאנחנו נמצאים שנים ברפורמה אגררית מתמשכת, שהמניע המרכזי שלה הוא הסטיכיה והגרביטציה. כחקלאים אנחנו יודעים, שכאשר חלקת קרקע אינה מנוקזת, המים מתנקזים לנקודה הנמוכה ביותר, שם הם נקווים לביצה, ושם, מתוך הביצה הזאת, עולים כל החוליים. ביסודו של דבר, זה היה התהליך שעבר על החקלאות במהלך עשר, 15 השנים האחרונות. גם אם היו בה פה ושם פריצות, שבהחלט יש להן סימנים מעודדים וסימנים חיוביים, הן היו למרות התהליך ולמרות הסטיכיה. לעתים הן היו כתוצאה של יוזמה של אדם יחיד, של צוות בענף, של הברקה חקלאית או

מסחרית, אבל ביסודו של דבר, מדובר בשינוי שמתרחש יום יום, שכיוונו מאוד לא מוגדר, והוא מפרק את החקלאות, את מסגרותיה, את חקלאיה, וגם משפיע, כפי שעולה מתוך הנייר הזה – לא כגורם יחיד, אבל בלי ספק כאחד הגורמים – על התוצאות הכלכליות.

שנה שנה, בסיכומים של משרד החקלאות התפוקה החקלאית או עומדת או יורדת. הרווחיות יורדת. בנתון הזה היתה הרעה של תנאי הסחר ב-2.6%, והרעת תנאי הסחר ב-2.6% בחקלאות שאיננה רווחית מעבירה עוד חקלאים ועוד משקים ועוד ענפים לתוצאות כלכליות פחות טובות.

אבל אני אומר, שלעתים אני חושב שהשאלה הכלכלית, המוגדרת כשאלה כלכלית נטו של רווח והפסד, היא לא השאלה המרכזית. היה ניסיון נפל של שר החקלאות הקודם, קבוצות אסטרטגיות וכו', לנסות בהבל מכחול או בהבל קולמוס לברוא חקלאות חדשה. אבל לא ניתן היום שלא להגדיר מחדש, לא כחלק מההסכמה הלאומית אבל לפחות כחלק מהסכמה שלטונית, שורת הכרעות ברורות.

למשל, האם אנחנו מתכוונים ברמה של תכנון מדיניות לנצל את כל משאבי הקרקע שיש לנו ואת כל משאבי המים העומדים לרשותנו, כשנגדיר מה הם משאבי המים, 1.2 מיליארד, 1.4 מיליארד, 1.1 מיליארד, אבל על אותו קו נתיישר ונגיד שיש לנו משימה תכנונית לנצל את המשאב הזה; או שאנחנו מוכנים שהוא יזרום לים, יהיו שטחי בור, ולא ננצל את המשאב הזה? האם אנחנו מתכוונים לחקלאות, שרמת התמיכות בה תהיה פחות או יותר כמו הממוצע שמקובל בארצות שאנחנו מתחרים אתן, בארצות מערב-אירופה? אני כבר לא מדבר על ארצות-הברית. האם אנחנו מתכוונים לחקלאות, שהמתפרנס ממנה יתפרנס לפחות כמו השכר הממוצע במשק, ולא כיעד תכנוני המדבר על שני-שלישים ממנו? וכך הלאה וכך הלאה.

דרושות הכרעות עקרוניות, כי בלי שהן תוצבנה בבסיס תפיסתנו את החקלאות הישראלית, נהפוך כולנו ל"לוביסטים", לתגרנים על פתחי שרים ונגידים. פעם אחת נצליח יותר כי נגלה אוזן קשובה יותר, פעם אחרת נצליח פחות כי נגלה אוזן קשובה פחות, והתוצאה תהיה לא ירידת מספר החקלאים, אלא ביטול וצמצום ענף, שעל-פי כל אמת מידה הוא ענף מרכזי גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה לאומית.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אורון. אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי – איננו. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו – את חבר הכנסת מיכאל איתן.

חברי הכנסת, נא להקפיד על הזמן. חמש דקות הן פי-שניים מהזמן הממוצע שמקבל חבר פרלמנט במדינה דמוקרטית אחרת להתבטא.

האשם מחאמיד (חד"ש):

תודה, אדוני היושב-ראש. אשתדל לקצר.

היו"ר ש' וייס:

לא להשתדל. חמש דקות.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, היות שעומדות לרשותי חמש דקות בלבד, אתחיל ממש בנקודות.

היו"ר ש' וייס:

זה התקנון.

האשם מחאמיד (חד"ש):

ראשית, אני מאחל לך בריאות, זה אל"ף-בי"ת, והצלחה, כמובן, בתפקידך.

אדוני, אתחיל בכמה נושאים שאולי אין לך נגיעה ישירה אליהם, אבל בוודאי תוכל לסייע בפתרונם, כמו, למשל, סלילת כביש חדש, מס' 9, בין שני הכפרים ג'ת ובקה במשולש. אני אתמקד פה יותר בנושאים שקשורים לכפרים הערביים, משום שגם הם חלק מהחקלאים. הכביש הזה יהיה ברוחב של 120 מטר, כפי שמתוכנן. האזרחים נדרשים לפנות שטחים ברוחב של עוד 180 מטר משני צדי הכביש. בחשבון פשוט שערכו מהנדסי מועצת ג'ת, למשל, יצא, שתושבי הכפר יאבדו לפחות כ-500 דונם, שזאת היא קרקע חקלאית, דבר שיפגע קשות, בוודאי תסכים אתי, בתשתית החקלאית של שני הכפרים ג'ת ובקה-אל-ערביה. מובן שאין, אדוני השר, התנגדות לפיתוח ולסלילת כבישים, אבל לפחות להפחית את הנזק הזה ככל האפשר.

דבר שני – שטחי אש, אדוני השר. תושבי אום-אל-פחם, למשל, אינם יכולים היום להיכנס בחופשיות לאזורי האש 105 ו-109, אלא ברשיונות ובימים ספציפיים במשך השבוע. יש שם עצי זית, מטעים של זיתים ושקדים. באותם שטחים מתקיימים אימונים של צה"ל, וודאי שהם גורמים גם נזקים במקומות האלה. מדובר במיוחד על עיר כמו אום-אל-פחם, שאיבדה בצורות שונות 90% מאדמתה.

אדוני השר, הנושא של מס רכוש. אומנם מתקיים משא-ומתן עם הגורמים השונים באוצר, אבל תאר לעצמך, שכאשר אדם מצהיר על אדמתו שהיא חקלאית, משרד האוצר מעריך אותה כאדמה לבנייה. כך היא מוערכת, והתושבים נדרשים לשלם בעבור אדמות חקלאיות מס רכוש שחל על אדמות לבנייה. הם לא מסוגלים לשלם, ועל כן מה שקורה הוא שאנשים פושטים רגל.

נושא אחר, אדוני – וטרינרים ערבים. ידוע לי שיש לפחות כ-19 וטרינרים ערבים שסיימו את לימודיהם; הם שרויים בדיכאון, מיואשים, לא מוצאים את מקומם. אין תקנים. אולי הגיע הזמן למצוא תקנים לאנשים האלה?

נקודה כללית לגבי כלל הארץ – אין, אדוני השר, חלוקה צודקת של כמות המים. חקלאים ערבים מקופחים ומופלים לרעה. למשל, נודע לי שכמות המים שחקלאים ערבים מקבלים היא כמעט 1%. נודע לי גם, שאילו היתוספו כ-10 מיליון קוב מים למגזר הערבי, זה היה פותר את הבעיה, וודאי שאלה לא היו משפיעים על מאגר המים בישראל.

קיימת עוד בעיה, לגבי הפיצויים לחקלאים הערבים, במקרים שבהם גידולים נפגעו ממכות טבע, כמו בקלנסואה, בטייבה, בסח'נין, בעראבה, בדיר-חנא וכו'.

הנושא של עמק בית-נטופה, אדוני השר – זה עמק? היום זה אגם. אם תבקר שם לא תאמין שזה עמק, זה פשוט אגם אחד גדול, והגיע הזמן, אדוני השר, לטפל בו ולייבש אותו כדי שהחקלאים יוכלו לעבד אותו.

ונושא כאוב לא פחות, אם אדוני שומע אותי, הנושא של "הסיירת הירוקה". ידוע לי לפחות מתקופות קודמות – לא מתקופת כהונתך כשר החקלאות – על השתוללות של אנשי "הסיירת הירוקה" נגד כפרים ערביים בכלל, ובמיוחד נגד הערבים הבדואים בנגב. קרה שמאות דונמים – זה פורסם בזמנו ב"על המשמר" ובעיתונים אחרים – של חיטה ושעורה רוססו והושמדו על-ידי אנשי "הסיירת הירוקה".

בעיית המרעה לבדואים, גידור מקומות מרעה – היום, כאשר עז עוברת את הגבול היא נלקחת לבאר-שבע ובעליה משלמים עשרות שקלים; עד כדי כך שהם אומרים על כך, שכאילו לוקחים את העז לבית-מלון של חמישה כוכבים.

אדוני, אני מסיים.

היו"ר ש' וייס:

אתה סיימת, וההמשך יבוא.

האשם מחאמיד (חד"ש):

ברשותך, אדוני, שנייה אחת.

היו"ר ש' וייס:

בוא נבדוק אם זו שנייה אחת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

נושא אחרון – נושא מועצות ייצור, מועצת הפירות ומועצת הירקות.

ענף החקלאות הוא ענף חשוב, ולכן אני מאחל לך הצלחה בכל המגזרים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

24 שניות, אבל אין דבר. תודה.

חבר הכנסת מיכאל איתן. אחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט, ואם הוא איננו – חבר הכנסת חגי מירום, ואם הוא לא יהיה נוכח – חבר הכנסת מנחם פרוש.

חברי הכנסת, איתות מימין – זה סימן שיש עוד שתי דקות, איתות משמאל – זה סימן שהזמן תם. אני פשוט מזכיר לחברי הכנסת, עד שחבר הכנסת איתן יגיע אל הדוכן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החקלאות, אני מחזיק בידך את תקציב משרד החקלאות. אני פותח בעמוד 32, ואני רואה סעיף 2601 – הסדר הקיבוצים – משרדך מעביר מענק של 303 מיליון שקל לקיבוצים במשך שנה אחת. עשיתי חשבון, שיש כ-30,000 משפחות בתנועה הקיבוצית. חילקתי 300 מיליון שקל ל-30,000, והנה אני מגיע למסקנה, שעל-פי סדר העדיפויות החדש, אדוני השר אחראי לכך שמדי שנה בשנה כל משפחה מקבלת 10,000 שקל. זה ייאמן? 10,000 שקל משרד החקלאות נותן למשפחה רק כיוון שהיא גרה בקיבוץ?

הבטחתם סדר עדיפויות חדש, לא לקיבוצים, לכל עם ישראל. 10,000 שקל בשנה, 1,000 שקל בכל חודש. זה נוסף על המשכורות, זה נוסף על מה שהם עובדים. תראה לי, האם יש בקיבוצים אנשים שחיים מתחת לקו העוני, שעם ישראל צריך להתגייס כדי שהם יקבלו 1,000 שקל כל חודש על חשבון משלם המסים?

והנה, מה אני רואה? בדוח של שרון, מהסדר הקיבוצים – הוא כותב, שזה לא מספיק. הוא כותב – ואני מצטט מעמוד 5 של הדוח: "הולך ומתברר, שהגישה שעמדה ביסודו של ההסכם – הסדר פיננסי – היתה בעיקרון נכונה אך אינה ניתנת ליישום מלא כבר בשלב זה. הבעיה הכלכלית שעומדת בפני הרבה קיבוצים גדולה מכדי שהקיבוץ יפתור אותה בעצמו. קיימות כנראה בעיות מבניות יסודיות של תשואה לגודל, שאינן מאפשרות לקיבוצים בודדים רבים לתפקד כלכלית ולקיים רמת חיים סבירה" – וכאן אני מוסיף את העוקץ של המשפט ומדגיש – "המתאימה לרמתה החברתית של הקהילה".

כלומר, יש קהילות שיכולות לחיות בסכומי כסף נמוכים, יש קהילות שצריך לתת להן עוד על חשבון הציבור, כי להן יש רמת חיים מיוחדת. ואני רוצה לומר לך, אדוני השר, שהמסמך הזה והכספים שאתם מעבירים הם עוול משווע, לא רק בשל האפליה הקשה שאתם נוקטים בין חקלאים ממגזרים אחרים, שאין להם, לבין הקיבוצים, הסכומים האדירים שאתם מעבירים לתנועה הקיבוצית, אלא יש גם אפליה בין קיבוצים לקיבוצים.

והנה, בימים אלה מה אנחנו שומעים? שאדמה שעם ישראל נתן לקיבוצים כדי לעבד אותה, חלקה למשמרת, שחידשו עליה חוזים מדי כמה זמן, הולכת הממשלה שלך ורוצה לתת אותה על מנת שיבנו עליה בתים. אלה לא קיבוצים בצפון, בנגב, על קו הגבול, שבהם האדמה לא שווה הרבה. אלה קיבוצים בתוך הרצלייה, רמת-רחל. נותנים להם ואומרים להם: אתם תקבלו סובסידיה על-ידי כך, שאם תתקשרו עם קבלן, שיבנה את השיכונים, הוא לא ישלם 91% עבור קרקע מהוונת, הוא ישלם רק 51%. למה? כי זו קרקע שקיבוץ קשור בה.

שר החקלאות י' צור:

את זה קבע אריק שרון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אשאל אותך ותענה לי. למה אתה, כשר חקלאות, שאחראי גם לקיבוצים אחרים, לא אומר: בסדר, נתנו, לא צודק, קבלנים התעשרו, נגרפו מיליונים, אבל רק קיבוצים שעל-יד מרכזי הערים, כי שם האדמה שווה יותר. לפחות תיקח מהם את הכסף, תוריד מהסכומים שאתה מעביר – מ-303 המיליון – זה מגיע לעם ישראל, גם אדמה, גם תקציבים, גם פוליטיים, גם הקול. את הקולות אתם מקבלים בשכונות. הלכתם לשם לקבל קולות, לא מ-30,000 בתי-אב של קיבוצים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת שלמה בוחבוט אינו נוכח. על כן אני מזמין את חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – את חבר הכנסת מנחם פרוש. חמש דקות. בבקשה להקפיד על הזמן.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, אני רוצה לדבר על שניים-שלושה עניינים. אחד מהם – אני רוצה להעבירו כחוויה, שראיתי ופגשתי רק אתמול בגליל. אדוני השר, אנחנו מסתובבים מדי פעם במסגרת הסיוורים שלנו בארץ במגזר הערבי, פוגשים שם חברים ומתעניינים לדעת מה קורה, איך מתנהל העניין החקלאי במגזר הערבי. ההתרשמות שלנו, אדוני השר, היא שיש צורך לקדם כמה וכמה נושאים, אשר המצב בנוגע להם הוא ממש בלתי נסבל.

ראשית, אדוני השר, אני מבקש להתייחס לעניין של אדמות מרעה. יש מצב משונה מאוד, שחלק גדול מאדמות המרעה נמסר לאנשים, שאינם חיים בסביבה שבה אדמות המרעה נמצאות. הן נמסרות לקבלנים יהודים, כנראה בשל הרצון שלא לאפשר לרועים ערבים להיות על האדמות הללו. נוצר מצב משונה, שאנשים שחיים בקריות ובמרכז הארץ הופכים בעלי עדרים גדולים ורועים אותם בכל מקום במרחבים, כאשר אנשים שמתגוררים בכפרים קרובים ושכנים לאדמות המרעה הללו אינם זוכים בזיכיון כלשהו על מנת לקבל את מה שאפשר ומגיע וצריך, לפי דעתי, שהמדינה תיתן לתושבים אשר

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מפני שבשנים האחרונות הצביעו למפלגה הנכונה – הם קיבלו את הזיכיון.

חגי מירום (העבודה):

אינני יודע למי הם הצביעו. חבר הכנסת דראושה, אני רוצה שלא נכניס כאן את מוטיב ההצבעה והתמיכה הפוליטית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מכיר את השמועות. בגלל ההצבעה למפלגה שהיתה בשלטון הם קיבלו את הזיכיונות.

חגי מירום (העבודה):

יכול להיות שכך הדבר, שקיבלו כאלה שהם מקורבי שלטון. אני חושב שאנחנו צריכים להציג תרבות אחרת. אני חושב שאנחנו צריכים לתת את המעט שניתן למגזר הזה, את המעט הזה לאפשר לאנשים לקבל ולהתקיים בסביבות כפריהם ונוף מולדתם ועם אמצעי ייצור כאלה שניתן לחלק אותם. לא הכול ניתן לחלק. יש בעיה עם אדמות מדינה. הקרב על שטחים חקלאיים הוא קרב קשה מאוד בין ציבורים שרוצים להתפרנס מחקלאות, אבל מרעה – דבר שהוא חלק מאורח החיים של הציבור הזה – אני חושב שצריכים היינו להפגין רחבות לב גדולה יותר וגם גישה שוויונית כלפי ציבור שצריך להתקיים מכך.

אדוני השר, הנושא השני שאני ראיתי הוא, שיש מקומות – נכון, בלתי מוכרים – יישובים בהם יושבים ערבים, בעיקר בדואים בגליל, אשר אין להם אפילו ראש מים, צינור שמוביל מים, מי שתייה, מים לשימוש עצמי, מים לשימוש ביתי. מדובר בחברת "מקורות", שהיא אשר מושכת מים. והם מחכים במשך שנים שיהיה מי שיבוא ויאפשר להם לקבל צינור מים אל מקום יישובם, ואינם מקבלים. אני מתכוון, למשל, לכמאנה המזרחית ולכמאנה המערבית ולמקומות נוספים כמו – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כמו סוואעד.

חגי מירום (העבודה):

סוואעד ומקומות רבים.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת חגי מירום, זה מה שיש לך לומר בדיון על החקלאות?

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת דן תיכון, יש לנו מעט מאוד זמן ויש לי חברים שעושים באופן יוצא מן הכלל את העבודה עבור התנועה הקיבוצית ועבור המגזר החקלאי המושבי, אבל אני חושב שזה לכבוד לכנסת שחבר כנסת יהודי עולה כאן לדיון במסגרת שלוש-ארבע דקות שיש לו כדי לתבוע גם את מה שצריך לתבוע במסגרת השוויון, שמפלגתי נאבקה עליו בדרך לבחירות, עבור המגזר הערבי.

דן תיכון (הליכוד):

לא חשבתי שכל הבעיות של התנועה הקיבוצית נפתרו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני חושב שגם חבר הכנסת דן תיכון צריך לדבר על המגזר הערבי, ובעיקר הבדואי.

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לומר עוד דבר אחד, ופה אני עובר למגזר שממנו אני בא, חבר הכנסת דן תיכון. את מיטב שנותי, בצעירותי וגם בבחרותי – – –

היו"ר ש' וייס:

הגעת למגזר שנגמר הזמן. אני מקנה לך דקה-וחצי נוספת הארכה למגזר.

אברהם הירשזון (הליכוד):

תן לו קצת ריבית והצמדה.

היו"ר ש' וייס:

זה כולל הכול.

חגי מירום (העבודה):

אדוני השר, ביליתי בשדות הכותנה, גידול שהפך אחד מגידולי הפאר וגידולי היצוא היפים שמדינת ישראל עשתה אותם. והנה, הכותנה הולכת ונעלמת ממפת החקלאות הישראלית. אין הגנה, אין התערבות, ויש בעיה גדולה מאוד כאשר משק חקלאי שלם – ואני מתכוון בעיקר למשק הקיבוצי, אבל לא רק אליו, גם למשק המושבי – רכש ציוד השקיה, ציוד טפטוף, ציוד לקטיפה וכל כיוצא בזה, התאים את עצמו כדי לגדל כותנה, והיום הוא מתקשה לעשות כן.

אדוני השר, אני לא אפתיע אותך וגם אתה לא תפתיע אותי אם תאמר לי, שהיה השנה מעשה להבטחת מחיר כותנה על מנת לאפשר לחקלאים לחזור לגדל כותנה במדינת ישראל. אבל, אגב כך מתקשים מגדלי הכותנה בארץ, ראשית, לגדל כותנה ולשאת בהוצאות של שנים שעברו, כאשר לא היתה תמיכה ממשלתית. שנית, אינני בטוח שהתמיכה הממשלתית הקיימת תאפשר המשך גידולו של הענף הזה במדינת ישראל.

אני סבור שזה היה אחד הענפים שהגיעו להישגים ברמה הבין-לאומית. זה מן הענפים שצריכים להמשיך אותם במדינת ישראל. אני רוצה לבקש ממך, אדוני השר, שתבהיר בדברי התשובה שלך, מה מתכוון משרד החקלאות לעשות על מנת שענף הכותנה יישאר על מפת גידולי החקלאות במדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת אלסאנע, אתה תדבר על הקיבוצים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לאמיתו של דבר, הבדואים הם המקופחים שבין המקופחים.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי אני רוצה לברך את שר החקלאות מר יעקב צור בהביאו בפעם הראשונה את תקציב משרד החקלאות.

דוד מגן (הליכוד):

סקירה. התקציב כבר אושר.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

מהסקירה אנחנו יודעים את התקציב, אם יודעים.

אנו מלאי הערכה לתפקוד משרד החקלאות, ועל כך תתברך ויתברכו המנכ"ל והצוותים שבמשרד החקלאות.

בדברי אני רוצה להתרכז בנושא אחד ומיוחד אשר מייחד את ארץ-ישראל, וייחודה הוא קדושתה. אנו עומדים כעת לפני שנת השמיטה, שהיא שנת השבתון, "ושבתה הארץ שבת לה".

כשאנו מברכים על המזון אנו אומרים ברכתנו "על ארץ חמדה טובה ורחבה". אומרת הגמרא בברכות: "כל האומר ברוך מנחיל ארצות הרי זה בור". כלומר, אם יש מישהו שמעלה על דעתו שיש לנו לא רק ארץ חמדה טובה ורחבה אחת, שזו ארץ-ישראל, אלא אומר ברוך מנחיל ארצות שיש עוד ארץ כארצנו, כמו ארץ-ישראל בשבילנו, הרי זה בור. ההגדרה החריפה ביותר היא כאשר מגדירים מישהו בתואר בור, שהוא עם הארץ. ולמה, כי לנו יש רק ארץ אחת, וזאת ארץ-ישראל. "ונאכל מפריה ונשבע מטובה" אפשרי גם בכל הארצות, אבל "ונברך עליה בקדושה וטהרה" – זה רק בארץ-ישראל, שהיא ארץ הקודש.

כאן בארץ הקודש אנו מקיימים מצוות התלויות בארץ, מצוות תרומות ומעשרות. וזה ייחודה של ארץ-ישראל. ייחודה הוא קדושתה.

וכך אנו ממשיכים לומר בברכת המזון: "על בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלימדתנו". לומר, כל שלא אמר ברית ותורה, לא אמר כלום. ארצנו היא ארץ יחידה ומיוחדת כאשר אנחנו מקיימים את תורתנו.

שנת השמיטה היא שנה שמרוממת את האדם על אדמת הקודש. עמוק עמוק מושרש שורש הקדושה, קדושה זו שקשרה ומקשרת אותנו לארצנו הקדושה. שורשי הקדושה הם יסוד היסודות של דבקותנו בארצנו.

כקדושת השבת, שמרעיפה הוד רוממות שומרי שבת, והשבת היא המעיין אשר נובע ומפיק הכוחות הרוחניים שמתגלים בכל אלה ששומרים קדושת השבת, כך שנת השמיטה, שנת השבע. כך שמירת המצוות התלויות בארץ. הן הן התשתית בטמירין הטמונים באדמת הקודש.

אני פונה אליך, שר החקלאות מר צור, בדרך תפקיד גדול, קדוש, ייחודי, בפרוס שנת השמיטה. בהכירי ובהעריכי אותך, מר צור, כשר החקלאות, אני יודע שטרם יקראו אותך אתה מוכן להיענות. אני פונה אליך, כפי שאומרים: אין מזרזין אלא למזרזין. אני מזרז למי שמזדרז בעצמו. אני רוצה להגיד לך, שכל השרים שכיהנו במשרד החקלאות התייחסו תמיד בהערכה רבה. לידיעתך, 4,000 חקלאים רשומים עד כה לשמירת שנת השמיטה. הם מתפרסים בכ-300 נקודות יישוב. בזמני הקצר לא אפרט מה יש לעשות כדי להתכונן למלא את משאלותיהם. ויש גם להתכונן לספק צרכי רבבות שומרי שביעית. ושוב, יש תוכניות איך לספק פירות וירקות.

כאן, מעל במת הכנסת, לא אתווכח עם חבר הכנסת יהלום בנושא השמיטה ובנושא ההיתר, שלא חידש לגמרי בדבריו, אבל רק התעלם מהמציאות. ובכנסת אנו פונים לשר החקלאות, שלאור המציאות, כשיש רבבות רבבות המקפידים על שמיטה, ידוע להם ההיתר שניתן בתנאים מיוחדים. אם אתה, חבר הכנסת מר יהלום, מייצג מפלגה הדוגלת במסירות לארץ הקודש, לארץ-ישראל, מה השורש והיסוד של קדושתה אם לא בשמירת קדושת הארץ, בקיום המצוות התלויות בארץ?

במשרדי מרכז אגודת ישראל בירושלים ראיתי בעצמי מכתב מאת הגאון הרב הראשי הרב הרצוג, כשהיה בחיים, משנת השמיטה, שבו הוא מבקש לרשום אותו בין שומרי שביעית. ואכן הוא הקפיד וכל גדולי ישראל מקפידים על שמירת שנת השמיטה. נדע שבשמירת שנת השמיטה אנו מתברכים בתורתנו הקדושה, "וציויתי את ברכתי".

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת פרוש. חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – חבר הכנסת דוד מגן. ואם תשמרו על הזמן, כפי שעשה זאת חבר הכנסת פרוש, כולם יספיקו להתבטא.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החקלאות, רצוני להתמקד בכמה סוגיות, ואני באמת מבקש ממך להתייחס אליהן ולתת דעתך עליהן, ולנסות למצוא פתרון לבעיות המציקות לתושבים הבדואים בנגב ובכלל.

אני רוצה לשאול, על-פי אילו קריטריונים מינהל מקרקעי ישראל מחכיר קרקעות בנגב? מה הם הקריטריונים? ראיתי אנשים שחכרו 1,000 דונם, ואנשים אחרים שדחו את הבקשות שלהם ללא שום הצדקה.

דבר שני, מה הבסיס להקצאת שטחי מרעה? העניין נתון כנראה לשרירות לב של הפקידים שם – למי שהם רוצים הם נותנים, ולמי שאינם רוצים הם אינם נותנים. זה פתח לשחיתות ולפרוטקציות.

דבר שלישי. אחרי שהפקיעו את האדמות ואחרי שריכזו תושבים רבים בנגב ביישובים, ללא מקורות תעסוקה, מקור הפרנסה נשאר רק גידול העדרים וגידולי צאן. ובשנים האחרונות מתפתח משהו מעניין. לפני שנתיים קיצצו 25% מעדרי הצאן בנגב. לפני שנה ביקשו לקצץ עוד 25%. אני שואל: על סמך מה? מה הבסיס המשפטי? ומה מקורות הפרנסה האלטרנטיביים לאותן משפחות, כשמקצצים את עדרי הצאן, שהם מקור הפרנסה היחיד שלהן?

דבר נוסף הוא מניעת גידול עזים בנגב. יש כאן טענה כביכול, שהעזים מסכנות את שמורות הטבע. השאלה היא: מה עדיף – האנשים, התושבים, האזרחים, מקורות הפרנסה שלהם, או פגיעה במקורות פרנסתם והפיכתם למשפחות עניות, שמהוות נטל על החברה, בשל עקרון שמירת הטבע כביכול? וכאן יש לי בשורה, שעל-פי מחקרים התברר, שהעזים גורמות דווקא ליעול ותורמות לצמח ולטבע. לכן הייתי מבקש ממך לשקול אפשרות של מתן היתרים לגידולי עזים בנגב.

דבר נוסף הוא הפעילות של "הסיירת הירוקה" בנגב. לפעילות הזאת ממש אין כל רסן, אין שום גבולות. הפקחים עושים ככל העולה על רוחם. לאחרונה הם תפסו עדר בטענה כביכול שהוא נכנס לשטחי אש. וזאת כשהשטחים האלה אינם מגודרים, אין שלטים, והם אינם מסומנים. לכן הם יכולים לבוא ולתפוס בכל מקום, בכל עת, עדר כלשהו, לקחת אותו לקרנטינה. ומה שיותר מעניין, שבאותו יום, באותה שעה, הם מצליחים לפברק איזה מכרז, ומוכרים את העדרים ואת הכבשים ב-25% ממחירים הריאלי בשוק. ובדרך כלל יש תכנון מראש בין המוכר לבין הקונה, והמפסיד הוא אותו אזרח בדואי מסכן, שנפול קורבן לשרירות לבם של פקחי "הסיירת הירוקה".

לכן הייתי מבקש להגביל את הפעילות של "הסיירת הירוקה", לעשות קצת סדר בבלגן הזה. היחידה הזאת אינה השליט העליון. אלה צריכים להיות פקידים הכפופים לסמכות יותר גבוהה מהם, המפקחת על הפעילות של היחידה הזאת.

יש תלונות מוצדקות של אנשים המתגוררים ביישובי קבע, ביישובים לא מוכרים, במשך יותר מ-40 שנה, שעד היום אין להם אפילו חיבור למים, אף שקווי המים עוברים או בתוך היישוב או בסמוך לו. אינני רואה שום סיבה לשלול מאזרחים את הדבר האלמנטרי הבסיסי, והוא לחבר אותם לקו מים. לא

מדובר בחיבורי מים חינם, אלא הם מוכנים לשלם. זה כולל גם בתי-ספר. יש בתי-ספר שאומנם מחוברים לקווי מים, והם נאלצים להעביר מים במכלים ממרחק של 4 ו-5 ק"מ.

יש עניין שתלוי ועומד במשך שנים רבות, העניין של תביעות הסדר של הבדואים בלשכת הסדר מקרקעין. אני חושב שהגיעה העת לפעול בעניין זה. מצד אחד מגישים תביעות פינוי נגד התושבים הבדואים, ואומרים להם שהם צריכים לפנות את השטחים האלה, לפנות את המקרקעין האלה, ומצד שני לא דנים בתביעות שלהם, והן ממשיכות להיות תלויות ועומדות. מוכנים להכיר בבעלות שלהם על האדמות האלה, אם הם מוכנים להגיע לפשרות, ודוחים את הטענות והתביעות שלהם לעיבוד המקרקעין האלה. אם הם מוכנים לוותר, מפצים אותם בגרושים. אם הם רוצים לעמוד על זכויותיהם, אומרים להם שאין להם זכויות בעלות בשטח.

לבסוף, על-פי הסכם השלום עם מצרים – ואנחנו בעד השלום, אבל לא צריך שהאוכלוסייה הבדואית בלבד תישא במחיר הזה – אנשים רבים קיבלו כפיצוי מקרקעין חלופיים. ואף שחתמו על הסכם ואף שפינו, עד היום לא הוקצו להם השטחים החלופיים לעיבוד חקלאי. יש כאלה שקיבלו מגרשים בתור פיצוי בעבור אותם שטחים רחבים שפינו, והיום הם נדרשים לשלם מס רכוש, העולה פי-שניים ופי-שלושה יותר מהמחיר הריאלי של המגרשים.

הייתי מבקש מכבוד השר לשקול את הנקודות האלה ולנסות לתת להן פתרון. בתקציב משרד החקלאות יש קיפוח של המגזר הערבי בכלל. אף שהיינו מצפים שהאוכלוסייה הערבית תזכה ב-18% מסך כל התקציב, התקציב הוא מועט מאוד. אבל במסגרת התקציב הייתי מבקש למצוא פתרון הולם לבעיות שהעליתי.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת טלב אלסאנע. חבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אתחיל בכמה מלים רכות בטרם אעבור לביקורת, שנראית בעיני קשה. אני מכיר ומוקיר את שר החקלאות יעקב צור, אני מכיר אותו כאדם יסודי ונמרץ, ואני בטוח כי אילולא פציעתו היתה הסקירה היום נשמעת אחרת ומצבו של משרד החקלאות היה מואר באור חיובי יותר. אני מאחל לך רפואה שלמה, ואני גם מאמין שבשנה הבאה, בעזרת השם, נקבל סקירה הרבה יותר יסודית והרבה יותר רצינית.

אדוני היושב-ראש, הסקירה כפי שנמסרה לנו היום היא פשוט עלבון לכנסת. לא ייתכן להניח על שולחן חברי הכנסת דין-וחשבון כלכלי על החקלאות והכפר בשנת 1991, חוברת שיצאה ביולי 1992, ולבוא ולומר שזוהי סקירת הפעילות של המשרד בשבעת החודשים האחרונים. לא קיבלנו סקירה כתובה, קיבלנו כמה נתונים סטטיסטיים, רובם לא עדכניים, והדבר מעיד על כך – עם כל הצער, אני חייב לומר – שעוזריו של השר לא סייעו בידו להכין סקירה רצינית יותר ויסודית יותר בנושא החשוב כל כך, החקלאות, שהיא בנפשנו.

לעומת זאת, אנחנו רגילים בתחום הזה לשמוע ביקורות שטחיות. עמד כאן ידידי חבר הכנסת רענן כהן ודיבר כפי שנשמעים חברי כנסת מאגף השמאל, מפלגת העבודה ושאר מפלגות השמאל, אשר מדי פעם נאנחים ואומרים: שוד ושבר בענף החקלאות, 15 שנות שלטון הליכוד. שרי החקלאות, בחמש-שש השנים האחרונות, הרסו את החקלאות. הגיע הזמן להצביע על העובדות המדויקות: בשש-שבע השנים האחרונות כיהנו בתפקיד החשוב של שר החקלאות בעיקר נציגי מפלגת העבודה. השר נחמקין – בין 1984 ל-1988, אחר כך אברהם כ"ץ-עוז, ותקופה קצרה – רפול. אי-אפשר גם בנושא הזה לבוא ולהצביע שוב ולומר, שהליכוד לא כלכל את צעדיו נכון בתחום החקלאות בשש-שבע השנים האחרונות. אם היו שגיאות, הן היו שגיאות של הממשלה, ואם הממשלה מורכבת היתה מזרועות וכנפות שונות של הבית הזה, צריך להעביר את הביקורת כלפי אותם גורמים.

משרד החקלאות מופיע בתקשורת. בהעדר הסקירה, אתה מדפדף היום, או בשבועות האחרונים, בעיתונות. אדוני השר, אני לא מבין את פשר ההתקוטטויות החוזרות בין סגנך לבינך, או בין סגנך לבין לשכתך. הוא יצא בביקורת חריפה בתקשורת על היחס המזלזל כלפיו. זו הזדמנות לתקן היום את הדברים ולומר מה הסמכויות המדויקות שלו ולהעניק לו סמכויות.

אי-אפשר לעבור לסדר-היום כאשר היום – לא אתמול, היום – אנחנו קוראים, כי מחירי הירקות ממריאים. קילוגרם מלפפונים מגיע למחיר של 5 שקלים ו-60 אגורות, קילוגרם קישואים – ל-7 שקלים ו-90 אגורות, ולמרות הכרזות רשתות השיווק שאין פער תיווך גבוה, אנחנו יודעים שהצרכן משלם פער תיווך של יותר מ-100%. לא שמענו כאן על שום כוונה של משרד החקלאות להתערב בעניין הזה ולמחוק אחת ולתמיד את פער התיווך המיותר הזה, שהמציאות תתאים להכרזות.

היום – גם זאת אני מצטער לומר – ולא אתמול, שר החקלאות מוסר לכנסת סקירה, וקורה אירוע שבעיני הוא מצער: קיבוץ בגליל התחתון, קיבוץ רביד, ננטש, נעקר ממקומו. ב-23 בפברואר יפוזרו חבריו ביישובים קהילתיים. אולי שר החקלאות צריך לבוא הנה ולספר לנו איך קורה דבר כזה, איך אפשר למנוע? מה מתכוונים לעשות באותו שטח? יש כל מיני שמועות, שהכנסת צריכה לקבל לגביהן הבהרות.

שמענו היום – שוב אני אומר, לא אתמול – דברים אקטואליים ביותר: משרד האוצר מעביר 11 מיליון שקל לענף ההדרים, לפרדסנים. איך נקבע הסכום המדויק הזה, בדיוק 11 מיליון? מי ייחנה ממנו? איך אנחנו דואגים למנוע את מחלות הפרדסנות, מחלות ענף ההדרים לשנה הבאה? איך נתקן את השגיאות שהיו בשנים האחרונות בתחום הזה ונבריא את הענף?

יש ענפים אחרים, יש מגמה בממשלה, שעליה היא מכריזה השכם והערב, בנושא ההפרטה. מדוע אומר משרד החקלאות, כי פרט לתה"ל שום גוף שקשור למשרד החקלאות לא יופרט? אני מקווה כי במסגרת הדיונים שנקבעו עם ראש הממשלה, שר האוצר ושר החקלאות בימים הקרובים – כך אני קורא, שהשר הראשון שיוזמן לפורום הזה של ראש הממשלה ושר האוצר יהיה שר החקלאות – ינתן דין-וחשבון גם בעניין ההפרטה.

ונקודה אחרונה, ברשותך, היושבת-ראש, אולי רק הערה אחת על הדברים של חבר הכנסת חגי מירום בעניין הכותנה. לקחתי את הנתונים כאן, ודבר אחד ברור, למדתי את הדברים הללו גם בימי כהונתי כשר הכלכלה והתכנון: ענף הכותנה הוא ענף עתיר מים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זאת טעות.

קריאה:

הוא עתיר מי ביוב.

דוד מגן (הליכוד):

עניין השבת מי הקולחין צריך להיות מוסדר, ובעיני זו צריכה להיות השבה של 100%, לא כמו המציאות של היום, ש-300-350 מיליון קוב נשפכים מדי פעם לים. אין שום מניעה בטווח קצר להשקיע משאבים ולגרום למיחזור מלא של מי הביוב ולהציל את הענף הזה.

אני קורא בצער את הנתונים, שבריכוז תוצרת חקלאית – בשנת 1991 53,000 טונות כותנה, ב-1992 עלה הריכוז ל-75,300, גידול של 42%, לעומת זאת ערך היצוא של הענף הזה ירד מ-69.4 מיליון דולר ב-1991 ל-40.3 מיליון דולר ב-1992, ירידה של למעלה מ-41.9%.

גברתי היושבת-ראש, כל מי שמסתובב במושבים החדשים – אני מדבר על המושבים משנות ה-50 וה-60 – רואה בכאב לב את העזובה ואת העוני השוררים שם. בגלל חוקים שונים, שחברי גדליה גל היה שותף להם, אפילו יזם, באיזה מקום ראינו רגיעה. אבל לי – ואני לא חי בכפר – קשה לראות ולדעת את העובדות הבאות: "תנובה", האימפריה הכלכלית הזאת, שמודדים אותה בכמה מיליארדי דולרים, היא רכושם של הקיבוצים והמושבים – 60% הקיבוצים, 40% המושבים; בסדר גודל דומה "המשביר המרכזי". שתי אימפריות כלכליות, הבעלים פושטי יד, ואיש לא יוזם פעולת הפרטה או פעולה אחרת כדי שהנכסים הללו ימומשו לצורך עקירת העזובה והעוני מן השורש. יש משאבים, צריך לנקוט יוזמה, ואני מציע לך לבחון היטב, יחד עם רשם האגודות השיתופיות, יחד עם גורמים אחרים בממשל, את האפשרות להעביר את "תנובה" ואת "המשביר המרכזי", למכור בבורסה לציבור הרחב, ואת ההכנסות הגדולות להעביר לידי החקלאים היושבים היום ומתמוטטים מול המציאות הקשה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. אני מזמינה את חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לצערי אני צריך, רבותי חברי הכנסת, גברתי היושבת-ראש, לפתוח את דברי לא בדברים שתכננתי לומר, אבל בעצם הייתי צריך לתכנן לומר את מה שאני עומד להגיד, משום שכאשר אני צריך לבוא ולהגיב על דברים של חברים מהליכוד, בראשם חבר הכנסת מיכאל איתן – אני בעצם צריך הייתי

להבין מראש, שאם הוא רשום ברשימת הדוברים, אין שום סיכוי שהדברים שלו יעברו כאן בלי שתוטל מנת ההשמצות, ההכפשות, הדמגוגיה, עליבות הנימוק, כל מה שרק אפשר להגיד בקשר לתנועה הקיבוצית.

נדמה לפעמים שחברי הליכוד – אני מוכרח לציין שלא כולם, בהחלט לא כולם – יושבים באיזו עליית גג, מצוידים ברובה טורקי חלוד, ומכים בו את התנועה הקיבוצית. ובכל פעם שיש דיון על חקלאות, כשיש איזה דיון על בעיות כלכליות או כל דיון אחר, הם חוזרים ומכים בו ומכים בתנועה הקיבוצית ללא רחם, כאילו פסו כל הבעיות במדינת ישראל וכל מה שנותר לחברי הליכוד, שאין להם מלה טובה אחת להגיד על מה שעשתה ממשלתם במשך השנים האחרונות, זה התנועה הקיבוצית ועוד הפעם התנועה הקיבוצית ועוד הפעם התנועה הקיבוצית.

דן תיכון (הליכוד):

מותר לשאול?

אלי גולדשמידט (העבודה):

תשאל אותי בסוף.

כשמדברים על החקלאות – ואנחנו יודעים שבמגזר החקלאי, במשבר הגדול שבו נתון המגזר החקלאי יש לא רק קיבוצים, יש גם מושבים – חבר הכנסת מיכאל איתן, שחושב אולי על פריימריס, לא יזכיר חלילה את המושבים, לא יזכיר חלילה את עומק החוב ועומק ההסדרים שהממשלה נדרשת לקיים בעבור המושבים. מדוע? משום שהוא יודע שבתוך המושבים יש חברים שמצביעים לליכוד.

דוד מגן (הליכוד):

גם בקיבוצים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בתנועה הקיבוצית – פה אני משתמש בביטוי שמשמש בו השר לשעבר חבר הכנסת מגן – ברוך השם, יש מעט חברים שמצביעים לליכוד ולימין, ולכן אותם אפשר לתקוף. מקומות אחרים, שם יש פוטנציאל הצבעה שלכם, אתם נמנעים מלתקוף. כי אתם פוליטיקאים. אתם לא רואים שום היבט לאומי חוץ מההיבט הפוליטי הצר והעלוב שלכם.

מה אמר פה חבר הכנסת מיכאל איתן, מה הוא העלה על נס? סעיף תקציבי, שמתקשר לנושא של הסדר שהיה לפני ארבע או חמש שנים. הוא מהלך אימים על הציבור ומסיט שוב לפתרונות של שנים קודמות, שקיוויתי שכבר נפטרנו מהם. והוא חוזר להסתה נגד הקיבוצים בהשוואה לאנשי עיירות

הפיתוח. זה לא יעזור לכם. אנחנו ועיירות הפיתוח באותה סירה. אנחנו מיישבים אותם אזורים, וככל שתכנונו, כן ירבה וכן יפרוץ.

לצערי, אני מגיע לנושא עצמו רק בתום חמש הדקות שהוקצבו לי, חמש דקות בגלל חברי מיקי איתן. בליל שבת שודרה בטלוויזיה כתבה שפעם אחת ולתמיד הראתה בצורה הכי ברורה איך התהפכה הפירמידה. באותה כתבה הביא יגאל גורן קטע אחד על מה קורה באותו פרדס של פיינשטיין מרחובות, ולעומת זה קטע אחר של הצעקות באולם הבורסה. זוהי הציונות של ישראל של שנות ה-90 – הרס החקלאות ופריחת הבורסה. אין לי שום דבר נגד הבורסה, אבל לא ייתכן שכלכלה לאומית תסתמך רק על זה. כלכלה לאומית שאין בתוכה ייצור, כלכלה לאומית שאין בתוכה חקלאות, גם לא תהיה בתוכה הבורסה. זה עיקרון. טוב עשתה הטלוויזיה, שהביאה אותה כתבה.

אני רוצה לחזק את ידי שר החקלאות ולומר לו "יישר כוח" על פעולותיו עד כה. ואני רוצה להזכיר לו, ויותר מאשר לו אני רוצה להזכיר לממשלה, כי אני יודע שהוא תומך בעניין הזה עד הסוף – מליאת הכנסת קיבלה כאן החלטה מקיר אל קיר, בהסכמה של כל חברי הבית, למעט שתי סיעות קטנות, שיתקיים דיון בממשלה, דיון מעמיק, שירד לשורש הבעיה של החקלאות במדינת ישראל. באותה החלטה הודגש, שהדיון ייערך תוך השוואת מצב החקלאות במדינת ישראל למצב החקלאות ולמדיניות החקלאית של מדינות מערב-אירופה ושל ארצות-הברית.

כל המדינות הקפיטליסטיות האלה הבינו, שללא סבסוד עמוק של התפוקות בחקלאות, גם במשק חופשי, אי-אפשר לקיים חקלאות. לכן הן מצליחות לקיים את חקלאיהן. ואילו אנחנו מסבסדים במחירים כל כך נמוכים חקלאות מודרנית, שבה יש עודף ייצור ובגלל התחכום אנחנו נמצאים בסיטואציה של עודף מזון.

בכלכלה לאומית, בכלכלה תכנונית, חייבים לתת ביטוי בצורת סבסוד. אם תהיה מדיניות חקלאית מרחיקת לכת, מבוססת, מוגדרת על בסיס של תפיסת עולם לטווח ארוך, לא יישנו המחזות של הפרדסנים בחודש ינואר, של מגדלי הכותנה בחודש פברואר, של הפרחנים בחודש מרס וכך הלאה וכך הלאה כל ענף וענף, זוגות זוגות באים אל התיבה שקוראים לה משרד החקלאות, משרד האוצר וכדומה. התופעה הזאת חייבת להיפסק. היא תיפסק אם במדינת ישראל יבינו שחקלאות היא ערך כלכלי.

לייצר מזון – תחשבו על סומליה – באופן עצמאי, במדינה שיש לה בעיות ביטחוניות, זה חלק מהביטחון הלאומי ומהחזקת אדמות הלאום. אותם 800,000 דונם שננטשו כתוצאה מהמשבר בחקלאות, 800,000 דונם מתוך 4.25 מיליוני דונם שראויים לעיבוד, את זה צריך לעשות באמצעות החקלאות. אף פקיד בנק לא יישב ולא יחזיק את אדמות הנגב, את אדמות הגליל ואת אדמות השרון ואת כל אדמות מדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי גולדשמידט.

שאלות ותשובות

היו"ר א' סלמוביץ:

מכיוון שכבוד השר יוסי שריד צריך לעזוב, אנחנו עושים כעת אתנחתא בדיון. אני מזמינה את כבוד השר יוסי שריד להשיב על שאלות רגילות שהוגשו לראש הממשלה ולשר הביטחון. בבקשה.

העברת מפעלי תע"ש לנגב

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את ראש הממשלה ביום ז' באב התשנ"ב (6 באוגוסט 1992):

בעקבות הפיצוץ במפעלי תע"ש פורסם, כי משרדים שונים פועלים להעברת המפעלים לנגב.

ברצוני לשאול:

1. מה היא עמדת ראש הממשלה בנושא?

2. אם הוא תומך בהעברה, האם נקבע לוח זמנים מחייב?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. חברת תע"ש נמצאת כיום בעיצומו של ביצוע תוכניות הבראה תפעולית, שעקרונותיה הוצגו ואושרו בישיבת ממשלה שהתקיימה ביום 13 בדצמבר 1992.

החלטת הממשלה שהתקבלה בישיבה הנ"ל קובעת, כי על תע"ש לגבש עד לחודש מרס 1993 תוכנית הבראה כוללת, ובמסגרת זו – סעיף י"א להחלטת הממשלה – גם להציג עד לאותו תאריך תוכנית העברה של מפעלי התע"ש שבאזור נוף-ים והמשמעות הכספית הנגזרת מכך.

ידוע לי כי הנהלת התע"ש אכן בוחנת בימים אלה את הנושא, ובכוונתה להגיש את תוצאות בדיקתה במסגרת התוכנית הכוללת.

החזרת מגורשים

חבר הכנסת א' הירשזון שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בטבת התשנ"ג (12 בינואר 1993):

ידיעות שונות, לרבות ידיעה בחדשות ביום ראשון, 20 בדצמבר 1992, מעלות את החשש, שהממשלה הזאת מתחילה בגל של החזרות ערבים שגורשו מהארץ בשנים האחרונות.

ברצוני לשאול:

1. האם יש שינוי במדיניות ישראל, מתוך כוונה להחזרה המונית של אלפי מגורשי שנות ה-70 וה-80?

2. האם ועדת הערר, שהחלה לדון בהחזרת מגורשים, תיטול לעצמה סמכות להחליט על החזרות המוניות?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

השאלתא היא בעניין החזרת המגורשים. אני אומר מה הנושא, כי התשובה קצרה מאוד.

1. התשובה שלילית.

2. התשובה שלילית.

עם זאת, אני רוצה לומר לך – אתה מדבר על החזרה המונית – אין זה אומר שהממשלה לא תסכים להחזיר מגורשים שגורשו לפני שנים. הכול על-פי העניין. הכול על-פי האיש. הכול על-פי התנהגותו בזמן גירוש, בחוץ-לארץ.

היו"ר א' סלמוביץ:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני השר, אני מודה לך על התשובה העניינית. נודע לי שהיום יושב צוות כדי לגבש רשימות של שמות אלפי מגורשים כדי לתכנן את החזרתם לארץ. רציתי לדעת בוודאות אם העניין נכון או לא נכון.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אין לדבר הזה שחר. לא יושב צוות, לא מכין רשימות, לא כל שכן רשימות של אלפי מגורשים. אני חוזר ואומר שמדובר, אם בכלל, בהחזרת כמה מגורשים שיביעו את רצונם לחזור, ואם על-פי בדיקה יתברר שהתנהגותם היתה נאותה בזמן שהותם מחוץ לגבולות ישראל, הם יוחזרו ארצה.

סמכויות רופאים במתקני כליאה צבאיים

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר הביטחון ביום ו' בכסליו התשנ"ג (1 בדצמבר 1992):

בעניין סמכויות רופאים במתקני הכליאה הצבאיים לגבי חקירת עצירים בידי חוקרי שב"כ, ברצוני לשאול:

1. א. האם בסמכות רופא לקבוע כי מצבו הרפואי של עציר אינו מאפשר לו להיחקר, או אף להיות מוחזק באגף חקירה?

ב. האם קביעה כזו מחייבת את אגף החקירות, או שהיא בגדר המלצה בלבד?

2. א. האם בסמכות הרופא לקבוע, כי מצבו הרפואי של עציר מסוים מחייב הגבלת משך החקירה, הגבלת האמצעים הננקטים בחקירה, או החזקתו בתנאים מסוימים במשך החקירה?

ב. האם קביעה של הרופא בכל אחת מהסוגיות הנ"ל מחייבת את אגף החקירות, או שהינה בגדר המלצה בלבד?

3. אם יש לרופא הסמכות להגביל את משך החקירה או את תנאיה, האם הוא מתוודך לגבי החלק החסוי של דוח ועדת-לנדוי מ-1987, המגדיר את המותר והאסור לחוקרים?

4. א. לעיתים מגיע עציר למתקן הכליאה כשרופא איננו בנמצא, נבדק בידי חובש ורק כעבור זמן הוא נבדק בידי רופא. האם רשאי חובש לקבוע, כי מצבו הבריאותי של עציר מאפשר או אינו מאפשר את חקירתו?

ב. מה מעמד קביעתו של חובש?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

2-1. בשני המקרים הדברים הם בסמכותו של רופא. קביעת הרופא מחייבת ואיננה בגדר המלצה בלבד.

3. החוקרים מתודרכים לגבי מגבלות ואיסורים ומצבים שבהם נדרש שרופא יראה את הנחקר. במתקני כליאה ובמתקני החקירות עובר רופא אחת ל-24 שעות ורואה את כל הכלואים וכן את הנחקרים. אם נחקר, או כלוא כלשהו מתלונן, רוצה לראות רופא, וזאת פרט למעקב חזותי, הוא מגיע לבדיקה אצל הרופא.

הרופא אינו מתודרך לגבי הדוח החסי. הבדיקה נעשית על-פי אמות מידה רפואיות מקובלות, ואינה מתחשבת בצורכי החקירה. בסמכותו העקרונית של הרופא להגביל משך חקירה או תנאי חקירה.

4. חובש רשאי לקבוע, כי מצבו הבריאותי של העציר מחייב בדיקת רופא ומתוך כך מגביל את חקירתו.

קביעתו של חובש מחייבת עד בדיקת רשות רפואית מוסמכת מקצועית יותר, קרי רופא.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, קודם כול אני מודה לך על תשובתך. אני מקווה מאוד שעיקרי התשובה יקבלו גם ביטוי בהנחיות החדשות המגובשות בימים אלה לגבי אופן החקירה על-ידי שירותי הביטחון.

באותו הקשר, אם מותר לי לשאול, באיזו מידה יקבלו ההנחיות האלה גם ביטוי בהנחיות של הצוות שבראשו עומד ראש הממשלה, במיוחד בהתחשב בעובדה שבימים האחרונים היו פרסומים בעיתונות לגבי מתן חסינות לחוקרי השב"כ? תודה רבה, אדוני השר.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חברת הכנסת נעמי חזן, למיטב ידיעתי, הידיעות שהתפרסמו בימים האחרונים בדבר אפשרות של מתן חסינות לחוקרי שב"כ שנהגו על-פי הכללים והדקדוקים, הידיעות האלה מצוצות מן האצבע ואין להן שחר. חוקר שב"כ שעובד על-פי הכללים והנהלים איננו זקוק לחסינות, ומי שחרג מהכללים ומהנהלים איננו ראוי לחסינות כזאת, ולכן, לפי דעתי, ועדת השרים לא העלתה בדעתה מתן חסינות לחוקרי שב"כ.

תגמול בעבור שירות מילואים לצוות עזר אווירי

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר הביטחון ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

נודע לי, כי באמצע שנת 1991 שונו נוהלי תשלום ביטוח לאומי לפקחי העמסה וצוות עזר אווירי בחיל האוויר, המתייצבים לשירות מילואים חד-יומי, על בסיס קבוע, כשיטת קריאה, באופן השולל תגמול מילואים עבור כל שישה ימים ראשונים בשנה, בניגוד למה שהיה נהוג כל השנים.

השינוי יוצר הבחנה בין אנשי צוות עזר אווירי לבין אנשי צוות אוויר, צוללנים, צוללים ומג"דים במערך השדה, אשר צורפו לאחרונה לאוכלוסייה הזכאית לתגמול עבור שירות חד-יומי.

השינוי אינו מתחשב בצורך בשירות חד-יומי של אנשי צוות עזר אווירי, כפי שמשרד הביטחון אישר במכתב מיום 15 בינואר 1992, אלא רק מנצל את ההפרדה הפנימית במעמדות בתוך הגדרת צוות אוויר בחיל האוויר.

ככל הידוע לי, השינוי איננו גורם לחיסכון כלשהו, הואיל ומתרבה השימוש בזימון לשירות ארוך יותר, בדרך כלל דו-יומי, והדבר גורם לתשלום תגמול כפול ולאובדן ימי עבודה למשק.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לנתונים שפורטו בשאלתא?

2. האם בדעת השר ליזום שינוי – ולחתום עליו – לצו הביטוח הלאומי (סוגי משרתים במילואים לעניין תגמול), התשנ"א–1991, תוך צירוף אוכלוסיית "צוות עזר אווירי"?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

רק כדי להאיר עיניים, השאלתא של חבר הכנסת רפאל איתן היא בעניין תגמולי מילואים עבור שירות יומי לאוכלוסיית צוות עזר אווירי.

1. התשובה חיובית.

2. בנושא זה פנית – כלומר, שר הביטחון פנה – לשרת העבודה והרווחה. לאחר שאקבל את הסכמתה, אחתום על הצו. זה נראה לי כדבר שייעשה בזמן קרוב.

סגירת המפעל לבנייה מתקדמת של תע"ש

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר הביטחון ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

בימים האחרונים התפרסמו ידיעות, שלפיהן החליטה הנהלת תע"ש לסגור את המפעל לייצור בתים בשיטת הבנייה המתקדמת, שהקימה לפני כ-18 חודשים בלבד.

ברצוני לשאול:

1. מה היתה העלות של הקמת המפעל, ומה הוא היקף ההפסדים שנגרמו לתע"ש בעקבות סגירתו?

2. מי היו האחראים לכישלוננו של המפעל, ובמיוחד מי היו האחראים לבדיקת הסיכונים הכלכליים של הפרויקט?

3. אילו אמצעים יינקטו כדי למנוע מחדלים כאלה בעתיד?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התע"ש הקימה את מפעל הבתים בשיטת הבנייה המתקדמת בעלות של כ-3.5 מיליוני דולר, הכוללים רכש ידע, שכירת מבנה, קניית ציוד ותשלום ארנונה.

המפעל הוקם כחלק מתוכנית חדירה לשוק האזרחי, וכן לצורך העסקת עובדים שהועברו ממפעלי התחמושת.

המפעל הוקם על בסיס הצרכים הדחופים של מדינת ישראל לפתרונות דיור איכותיים במחירים זולים, כדי לענות על גל העלייה שפקד את המדינה.

על-פי התחשיבים, מפעל זה אמור היה להיות רווחי, בהיקף מכירות של כ-500 דירות בשנה. כבר בשנת 1991 היו בידי המפעל הזמנות של כ-200 דירות ממחלקת הבנייה של הקיבוץ הארצי, וסיכום עם משרד השיכון להזמנת 350-500 יחידות דיור. בהמשך בוטלה ההזמנה של משרד השיכון, והמפעל נשאר ללא הזמנות.

כיום, עקב השפל בענף הבנייה, ובהעדר הזמנות נוספות, אין מנוס מסגירת המפעל.

ההפסדים מסגירת המפעל מסתכמים בכ-1.5 מיליון דולר, ונובעים מאי-ניצול מלאי חומרי הגלם.

2. האחראים אינם נמנים עוד עם עובדי החברה.

3. לאחר החלטת הממשלה בדבר הבראת התעשייה הצבאית, המחייבת את דירקטוריון החברה, אין מקום לנקיטת אמצעים.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר ישיב על שאילתא מס' 256 של חבר הכנסת אלכס גולדפרב. הוא איננו, התשובה תועבר לפרוטוקול.

דן תיכון (הליכוד):

השאילתא מאוד מעניינת ואקטואלית. אני מבקש לקרוא את התשובה.

קבלת שוחד על-ידי אנשי המינהל האזרחי

חבר הכנסת א' גולדפרב שאל את שר הביטחון ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

מכתבות בעיתונים וממידע שהועבר אלי נודע, כי אנשי המינהל האזרחי ברצועת-עזה קיבלו שוחד במאות אלפי דולרים מתושבי עזה, אשר קיבלו בתמורה היתרי כניסה לישראל.

בין מקבלי האישורים היו כאלה אשר מבחינה ביטחונית אסור היה להם להיכנס לישראל, וחלקם אף היו מבוקשים ומעורבים במעשי חבלה.

מפרסום בעיתונים נודע לי שמתקיימת חקירה. מצ"ב צילומים מעיתונים.

ברצוני לשאול:

1. למה נמשכת חקירה רגישה כזו, של אנשים השייכים למגזרים שונים של הממשל, זמן כה רב?
2. האם נעשתה ביקורת על נכסי הנפקדים ועל הנפקת הכרטיסים המגנטיים והוצאתם לתושבי עזה על-ידי גורמים חיצוניים, פרט לאנשים שעוסקים ישירות בהנפקה?
3. האם עושים בצה"ל רוטציה בתפקידים, ובמיוחד בקרב מי שעובדים במקום רגיש ועומדים בקשר ישיר עם אוכלוסייה עוינת?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אשיב על השאילתא הזו. התשובה גם קצרה ואפילו ברורה.

מדובר בחשדות לכאורה שהתעוררו כנגד אנשים במינהל האזרחי בעזה וכנגד קצינים באותו מקום.

2-1. במצ"ח – משטרה צבאית חוקרת – התנהלה זה כ-10 חודשים בדיקה מודיעינית של מידע שנתקבל ועורר חשדות נגד אזרחים עובדי המינהל האזרחי ונגד אנשי צבא. בעקבות זאת נפתחה חקירה גלויה של מצ"ח, אשר תוצאותיה הועברו לחוות דעת הפרקליטות. זאת אומרת, החקירה נגמרה והועברה אל הפרקליטות הצבאית הראשית לעיונה.

3. התשובה חיובית.

נציג הקהילייה האירופית ביו"ש

חבר הכנסת מ' קצב שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

פורסם לאחרונה באמצעי התקשורת, כי פנית לקהילייה האירופית בבקשה להרחיב השקעות ביו"ש.

ברצוני לשאול:

1. מה הם ההסדרים והתנאים שנקבעו להכוונת ההשקעות ביו"ש, באופן שיהיו תואמים את האינטרסים הלאומיים, המדיניים והביטחוניים של ישראל?

2. האם אישרת מינוי נציג מטעם הקהילייה האירופית שיפעל ביו"ש? אם כן – מתי אושר המינוי?

3. האם הנציג של הקהילייה האירופית נהנה מחסינות דיפלומטית ומחופש פעולה הזהים לאלה של דיפלומט זר בישראל?

4. האם מוטלות על הנציג כל החובות המוטלות על דיפלומט זר בישראל, והוא כפוף להנחיות משרד החוץ כמו יתר חברי הסגל הדיפלומטי?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעניין זה נקבע, כי על מנת להבטיח יישומן של כל הנורמות והתקנות שהן בתוקף, יקיים הנציג, כבעבר, התייעצויות מקדימות, חילופי דעות סדירים, ויגיע לידי הבנות עם הרשויות הישראליות. הפרויקטים יבוצעו ככתוב במסגרות מוסכמות אלו.

2. ממשלת ישראל אישרה בהחלטתה מס' 53 מיום 10 באוגוסט 1992 את חילופי האיגרות מיום 7 בפברואר 1992 בין משלחת ישראל ליד הקהילות האירופיות לבין נציבות הקהילות האירופיות בדבר "נציג הנציבות לניהול ומעקב אחרי הסיוע הכלכלי, הטכני וההומניטרי מהקהילייה האירופית לאוכלוסייה הפלשתינית תחת ממשל צבאי ישראלי בשטחים".

3-4. הממשלה, בהחלטתה הנ"ל, אישרה לשר החוץ להעניק לנציג הנ"ל חסינויות וזכויות המקבילות לאלה המוענקות לנציג מדינת חוץ כמפורט באמנת-וינה בדבר יחסים דיפלומטיים מיום 18 באפריל 1961, וכן בכפוף לתנאים ולחובות הקבועים באמנה האמורה.

מחסור במקלטים בקריית-ביאליק

חבר הכנסת א' בן-אלישר שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

נמסר לי מפי תושבים בקריית-ביאליק, כי לפני שנה בקירוב, בעקבות הפקת הלקחים ממלחמת המפרץ ומהתקפת הטיילים על ישראל, הודיע ראש הג"א על תוכנית להשלמת פערי המקלטים בערי הארץ, ובהן קריית-ביאליק.

מאז ועד היום טרם ננקטו צעדים לגבי שכונת סביניה בקריית-ביאליק. בשכונה זו מתגוררים יותר מ-5,000 תושבים, ורבים מהם מחוסרי מקלטים ציבוריים ו/או מקלטים פרטיים תקינים להימצא בהם בעתות חירום.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה?

2. מה יעשה לזירוז הליך התכנון להשלמת פערי המקלטים בשכונת סביניה שבקריית-ביאליק?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. בתוכנית העבודה של פיקוד העורף לשנת העבודה 1993 מיועד תקציב לבניית 100 מ"ר מקלט בקריית-ביאליק.

באחריות הרשות המקומית לאתר שטח המיועד לבינוי המקלט ולטפל בכל הליכי הרישוי, התכנון והליכי המכרז לביצוע.

מיקום המקלט שייבנה בשנת העבודה 1993 חייב לענות על פערי המקלטים בקריית-ביאליק, ומשום כך יהיה על העירייה לתאם את המיקום המוצע עם מפקד מחוז חיפה.

מחסור במקלטים ובחדרי ביטחון בפתח-תקווה

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

בשכונות הדרום בפתח-תקווה, שמתגוררים בהן אלפי תושבים, אין מקלטים או חדרי ביטחון. יושב-ראש ועד השכונות, בפנותו לכבוד השר, נענה על-ידי מפקדת פיקוד העורף, ש"בשנת 1993 לא יינתן מענה של מקלטים ציבוריים בפתח-תקווה".

ברצוני לשאול:

1. מה היא המדיניות הנוכחית של המשרד ושל צה"ל בעניין מתן פתרונות מקלטים וחדרי ביטחון לשכונות שאינן ממוגנות?

2. מדוע אין בדעת הצבא לתת פתרון של מקלוט ציבורי בפתח-תקווה בשנת 1993?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. תוכנית העבודה של פיקוד העורף לשנת 1993 בנושא מקלוט נבנתה תוך ראייה של הצורך במתן מענה דחוף להשלמת פערי מקלוט באזורי הסיכון, כפי שבאו לידי ביטוי במלחמת המפרץ.

עם זאת, עקב מצוקת תקציב לא ניתן לתת מענה בו-זמנית בכל אזורי הסיכון שבהם קיימים פערי מקלוט, ולכן מתמקדים באזורי סיכון מוגדרים.

רק בתוכנית הרב-שנתית להשלמת פערי המקלוט באזור המרכז יינתן מענה לשם פתרון פערי המקלוט גם בפתח-תקווה.

מן הראוי להדגיש, שבמקביל לפתרון המקלוט הציבורי, ניתן מענה הנדסי לביצוע שיפורי מיגון בבנייה הקיימת – מיגון חדר אחד ביחידת דיור. מרכז הבנייה נותן מידע ועזרה בתכנון.

ולבסוף, ביצוע שיפורי המיגון הוא משימה שבאחריות האזרח, וזאת מתוך כוונה לתת למשפחתו את המיגון הדרוש בשעת חירום.

קידום מכירות על-ידי אלוף במילואים

חבר הכנסת י' לס שאל את שר הביטחון ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

במודעות ענק צבעוניות מטעם "פפו מפעלי בנייה" נעשה שימוש בשמו, בתמונתו ובעברו הצבאי של האלוף במילואים דורון רובין.

במודעות אלו מכונה דורון רובין "אלוף הנדל"ן".

ברצוני לשאול:

1. האם מחזיק דורון רובין במינוי כלשהו במערך המילואים של צה"ל?

2. האם קיימים במערכת הביטחון כללים מחייבים בדבר שימוש באלופים הפורשים מצה"ל לצורך פרסומת מסחרית?

3. מה ייעשה במקרה זה?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. היועץ המשפטי למערכת הביטחון בדק את הנושא בשיתוף עם גורמי הפרקליטות הצבאית, ולהלן חוות דעתו:

תקנות השיפוט הצבאי (תנאים, נסיבות ואופן לשימוש בדרגה צבאית של מי שאינו חייל), התשכ"ט–1969, שהוצאו מכוח איסור כללי בסעיף 518א לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו–1955, קובעות מגבלות שונות לשימוש האזרחים בדרגתם הצבאית.

התקנות מטילות מגבלה על שימוש בציון דרגה לשם פרסומת לבעל הדרגה אגב ניהול עסק או עבודה במקצוע.

במקרה דנן אנו סבורים, שאומנם המינוח בפרסומת הנדונה של "אלוף הבניין" מהווה כפל לשון, אך ספק אם לאור המשמעויות האחרות של המונח "אלוף" יש בכך משום ציון דרגה הנכנס לגדר האיסור הכללי בחוק השיפוט הצבאי.

בימים אלה נעשית בצה"ל עבודת מטה לעדכון התקנות בעניין, והמגמה המתגבשת היא ריכוך המגבלות, כך שהפרסומת תהא מותרת כל עוד אינה פוגעת בשמו הטוב ובכבודו של צה"ל.

3. לאור האמור לעיל, מערכת הביטחון סבורה כי אין מקום במקרה זה לנקוט צעדים כלשהם כלפי האלוף במילואים דורון רובין.

השלכתן לרחוב של לוחיות רישוי צבאיות

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר הביטחון ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בתאריך 31 בדצמבר 1992 פורסמה ב"מעריב" הידיעה, כי מספר לא מבוטל של לוחיות רישוי של קציני צה"ל בכירים נמצאו מושלכות ברחוב במרכז הארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד הביטחון על המקרה הנ"ל?

2. אם כן – כיצד אירע הדבר?

3. האם יש בקרה של מערכת הביטחון על ייצורן או על זריקתן של לוחיות הרישוי, כשם שיש בקרה על גריסתה של הניירת הצה"לית?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. חברת "דייטהסו" מקבלת רשימת מספרי צ' מתוך מחשב, ועל-פיהם היא מייצרת לוחיות זיהוי ומרכיבה אותן על גבי כלי הרכב בטרם הנפקתם לצה"ל.

במקרה הנוכחי הועברו לחברה מספרי צ' שגויים, ורק לאחר שהוטבעו הלוחיות נודעה הטעות. הלוחיות השגויות אמורות היו להיות מושמדות על-ידי החברה, אך עקב רשלנות כלשהי נמצאו מושלכות בפח הזבל בסביבה.

3. חברת "דייטהסו" מודעת לאחריותה בנושא, אך על מנת למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד, מהיום והלאה יועברו כל הלוחיות השגויות או המיותרות שנותרו בידי היצרן בחזרה לצה"ל, וההשמדה תהיה באחריות צה"ל.

תשלום מס נסיעות על-ידי תושבי השטחים

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שר הביטחון ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

ביום שלישי, 5 בינואר 1993, פורסמה בעיתון "חדשות" ידיעה, ולפיה בוטל מס נסיעות לתושבי ישראל, אך לא בוטל תשלום "כרטיס יציאה" דרך הגשרים לתושבי השטחים בסך 360 ש"ח, המקביל למס נסיעות.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?

2. האם יבוטל מס הנסיעות המוטל על תושבי השטחים?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

התשובה שנמצאת לפני כבר מיושנת, אבל יושנה הוא לטובת העניין.

אומר לך כך: הממשלה החליטה שהיא מבטלת את מס הנסיעות הנהוג בגשרי הירדן, ואגב ההחלטה הזו משתווים התנאים של תושבי השטחים לתנאים של כלל אזרחי ישראל, וכידוע, גם להם בוטל מס הנסיעות. אני בטוח שאתה מברך על כך.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת בני טמקין. בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

קודם כול, אני מברך על עצם העובדה שאני מקבל את התשובות מכבוד השר יוסי שריד.

ידוע שיש גביית כספים שונים ומשונים מתושבי השטחים, וכספים אלה לא בדיוק משרתים אחר כך את תושבי השטחים, ולא בדיוק נודע השימוש שנעשה בכסף הזה. בביטוח הלאומי ובדברים אחרים שמענו לא מזמן על העברת כספים לקופת-חולים, למשל, מכספים ששולמו בעבר על-ידי תושבי השטחים. מה קורה עם העניין הזה? האם יש בדיקה נוספת מטעם הממשלה בנושא הזה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

העניין עולה מפעם לפעם בממשלה. יורשה לי לומר, שלמיטב ידיעתי גם ראש הממשלה ושר הביטחון ער לעובדה, שהגבייה שלנו בשטחים היא יותר מכפי שאנחנו משקיעים בשטחים. נדמה לי שאני

רשאי לומר, שהעובדה הזאת היא בלתי-נסבלת, היא לא נכונה, היא לא הגונה, היא מעוותת, והמעוות הזה צריך לתקון בהקדם האפשרי ביותר. אני בטוח שהממשלה תיתן דעתה לעניין זה בקרוב.

אני חושב שהצעד הראשון שעליו בישרתי לך יכול מאוד להעיד שהוא סימן לבאות.

תשלום מס נסיעות על-ידי תושבי השטחים

חבר הכנסת ת' זיאד שאל את שר הביטחון ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בעיתון "חדשות" מיום 5 בינואר 1993 פורסמה ידיעה, ולפיה ממשיכים תושבי השטחים לשלם מס נסיעות בסך 250 ש"ח, אף שמש זה בוטל לגבי אזרחים ישראלים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא בוטל מס הנסיעות לגבי תושבי השטחים, כפי שבוטל לגבי האזרחים הישראלים?

2. האם יבוטל המס הנ"ל לגבי תושבי השטחים?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. מתאם הפעולות בשטחים בוחן בימים אלה את האפשרות לבטל את אגרת היציאה דרך גשרי הירדן, על משמעויותיה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר יוסי שריד.

סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בדיון בסקירת שר החקלאות על פעולות משרדו.

אני מזמינה את חבר הכנסת שאול עמור – איננו באולם. אני מזמינה את חבר הכנסת נואף מסאלחה.

נואף מסאלחה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר שריד, אדוני סגן שר החקלאות, חברי הכנסת, קודם כול, כסגן שר בממשלה הזאת אני בוודאי מברך את שר החקלאות ואת משרד החקלאות על פעולת המשרד, שהיא ברוכה וענפה.

החקלאות במדינה היא אחת המתקדמות בעולם, לא יחסית אלא אבסולוטית: המחקר, החקלאות הניסויית, פיתוח הענפים. הבעיה שלנו היא, שאנחנו מייצרים ומגדלים גידולים, שעל-פי רוב אין להם שווקים. אני בטוח ומאמין – ואני לא רוצה לקשור כאן נושא בנושא – אני מאמין, שברגע שנתקדם להסכם מדיני, שיכלול את כל המזרח התיכון, עם שוק כלכלי במזרח התיכון, בוודאי החקלאות הישראלית תיהנה גם כן, כמו החקלאות במזרח התיכון. אבל עד אז יש זמן.

אני רוצה להתמקד בחקלאות הערבית. החקלאי הערבי, אף שהוא משקיע המון, הוא מחלוצי החקלאים, גם המודרניים. אני זוכר, אדוני השר, שבכפרי, כפר-קרע, הוקמה בשנת 1956 אגודת המים הראשונה כדי להשקות את השדות. למדו חקלאות, עיבדו בשיטות חדשות – אין שווקים. היום כמעט אין גידולים.

הרבה ענפים אינם קיימים במגזר הערבי. החקלאי הערבי התייאש. קודם היית מוצא בכפר כל דבר, היום ביצה קונים במכולת, חלב קונים במכולת, עגבנייה – בשוק, אף שיש קצת גידולים. אני חושב שזה דבר קשה מאוד.

נכון שהמעבר היה מצוין, חלק קטן לתעשייה, הרבה לשירותים, הרבה לבניין, אפילו לחקלאות במגזר היהודי, ואני מברך על כך, אבל אנחנו חייבים שתהיה לנו תוכנית לפיתוח החקלאות במגזר הערבי, ואני יכול להביא דוגמה.

כבוד השר וסגן השר ביקרו, והם יודעים, תמרה, למשל – 12 או 13 אגודות שיתופיות, שם מגדלים מלפפונים לבתי-החרושת, וצריך להגן עליהם.

אני רוצה לומר לכם דבר מוסמך, מניסיוני ומבדיקתי, שהחקלאי שעובד, הוא ומשפחתו, מרוויח עבור ארגז מלפפונים – הוא לא מרוויח, הוא מקבל, ברוטו, כמעט מה שמקבל אותו סוחר שקונה את זה ומשווק את זה. זאת אומרת, אם הסוחר מקבל 6 שקלים או לפעמים 8 שקלים, זה בטוח ובדוק, אולי קצת פחות, החקלאי, ברוטו, מקבל 10 שקלים עבור ארגז. לכן החקלאי נמצא תמיד בגירעונות.

אני רוצה להתמקד עוד בנקודה אחת, כי נדמה לי שיש לי עוד חמש דקות.

היו"ר א' סלמוביץ:

נותרה דקה.

נואף מסאלחה (העבודה):

עמק בית-נטופה. אדוני השר, אני יודע שהמשרד שלך וגם הסגן שלך עוזרים בנושא הזה, זה פרויקט חשוב מאוד. עשרות אלפי דונמים עם אגם, אבל זה לא אגם טבריה, שאתה יכול לנצל את המים. המים פשוט מזיקים, והשיטפונות מזיקים לחקלאות. לא יכולים לגדל שם. בשנה שעברה, שנה ברוכת גשמים, לא עיבדו את האדמות, וגם השנה – הייתי בביקור רק לפני שבועיים, בזמן הגשמים האחרונים – שוב יש אגם בית-נטופה. לא אנחנו, גורמי המדינה, ולא הערבים, לא משתמשים באדמות, וגם לא לא במים, ולכן אני מציע ומאיץ בכם, אדוני השר, שאתם תיגשו לפרויקט הזה, עם הבעיות – אני יודע שאתה בתשובה שלך תתייחס לכך, אני שואל ועוקב מתוך סקרנות ומתוך אובייקטיביות וקונסטרוקטיביות; אני בטוח שיש שם בעיה של אדמות פרטיות. אף אחד לא רוצה לוותר על האדמה שלו, אני מודע לחלק מהבעיות, אבל אני מאמין שהרצון הטוב של השר ושל המשרד ושל הממשלה ושל סגן השר, יקדם את הפרויקט ויהפוך אותו לפרויקט לדוגמה.

גברתי היושבת-ראש, אני חייב לומר עוד משפט, ברשותך. אני מבקש מאדוני סגן השר ומהמשרד שיעודדו – בדקנו זאת בוועדת הפנים ואיכות הסביבה לפני שנה ולפני שנתיים, אפילו היתה המלצה פה-אחד של ועדת הפנים ואיכות הסביבה כאשר היינו בנגב – הקמת שניים-שלושה יישובים בדואיים, יישובים חקלאיים, כי לא מספיק שנקים שם עיירות ומקומות כמו רהט, ערוער ואחרים. יש הרבה מחברינו הבודואים שרוצים בזאת, ואז אפשרי שגם אם חלק קטן או אחוז מסוים יעבדו בחקלאות ויעבדו את אדמתם, חלק אחר ודאי יעסקו בדברים אחרים. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן השר מסאלחה. אני מזמינה את חבר הכנסת שמואל הלפרט, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת גוֹן שגב.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מי אחריו?

היו"ר א' סלמוביץ:

אחריו חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחרון הדוברים, חבר הכנסת סאלח טריף. בבקשה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, משרד החקלאות הוא מהמשרדים החשובים במערך המשק והכלכלה במדינת ישראל. הוא מופקד על אחד התחומים שעם ישראל עסק בהם משנים קדמוניות – עבודת האדמה.

ברצוני לייחד את דברי הפעם, במיוחד לשנת השמיטה הקרבה ובאה, שנת התשנ"ד. למותר לציין את החשיבות הגדולה של שמירת השמיטה והשבחת עבודת האדמה. זהו אחד היסודות החשובים של האמונה. בגמרא מובא: אמר הקדוש-ברוך-הוא לישראל: זרעו שש והשמיטו שבע בכדי שתדעו שהארץ שלי. ב"ספר החינוך" מוסבר טעם מצוות השמיטה: לקבוע בלבנו עניין חידוש העולם כמו שבת, כי ששת ימים עשה ד' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת. כך שש שנים לעבודת האדמה, ולשבות בשביעית. כאן טמונה קדושת השבת, וכאן טמונה קדושת הארץ, קדושתה של ארץ-ישראל.

לכן הופתעתי מהתקפתו של חבר הכנסת שאול יהלום על שומרי השמיטה כהלכה ועל הוצאת דברים מהקשרם. בדבריו הוא הסתמך על פסק-דין של הרבנות הראשית בנושא היתר המכירה, פסק-דין שהתקבל בשעה שהיתה כאן בארץ מצוקה גדולה, היה מצב של פיקוח נפש, והרבנים בשעתם הדגישו שההיתר נעשה בשעת הדחק ובדלית ברירה.

אני מצטער לציין שחבר הכנסת – אני שמח שנכנסת, חבר הכנסת יהלום – מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, שהרי לפי תפיסתו גם כאשר קיימת אפשרות לייבא מחוץ-לארץ הדבר מיותר ואפשר להסתמך על היתר המכירה. אם כן, לשם מה כתובה בתורה בכלל מצוות השמיטה ולא מצוות היתר מכירה? לפי דבריו, מתי בכלל ניתן לקיים מצוות שמיטה כהלכתה? הרי גם הוא יודע, שחלק גדול מהרבנים השייכים לרבנות הראשית מעודדים דווקא קנייה של פירות וירקות משדות של נוכרים.

חברי הכנסת, החקלאים שומרי השביעית, המשביתים את אדמתם ממלאכה בשנה זאת, נקראים בתורה: גיבורי כוח עושי דברו, כפי שמובא במדרש "ויקרא רבה", ולכן מובטח: "ונתתי את ברכתי" – מי שמשבית שדותיו בשביעית זוכה לאחר מכן לברכה מיוחדת, וחס-ושלום מי שלא שומר – עונשו חמור עד כדי גלות.

מן הראוי לברך ולתת כבוד והוקרה לאותם אלפי חקלאים בכל רחבי המדינה, שמתוך אמונה עמוקה השביתו, במסירות נפש, את אדמותיהם וויתרו על הכנסות של שנה שלמה, כשרבים מהם הקדישו שנה פנויה ללימוד התורה ולהתעלות רוחנית.

מדי שנת שמיטה מספרם של חקלאים אלה עולה, והארץ זוכה יותר ויותר לקיום מצוות השמיטה הנעלה.

בהזדמנות זאת ברצוני לברך את שרי החקלאות בעבר, אשר כיהנו בשנות השמיטה, מר אריאל שרון לפני 14 שנים ומר אריק נחמקין לפני שבע שנים, על ההבנה והעזרה שנתנו לאלפי החקלאים שומרי השמיטה.

אני פונה לשר החקלאות, מר יעקב צור, ומבקש שאותם הסדרים שהיו נהוגים לגבי שנת השמיטה בעבר יונהגו גם השנה. אין לי ספק שאם אכן תסייע הממשלה לשומרי השמיטה תחול גם עליה הברכה של "ונתתי את ברכתי" בכל המובנים. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת הלפרט. אני מזמינה את חבר הכנסת גונן שגב, ואחריו – את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושבת-ראש, כבוד שר החקלאות, חברי הכנסת – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע.

גונן שגב (צומת):

אינני מתכוון, כבוד השר – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת הלפרט.

גונן שגב (צומת):

אינני מתכוון, כבוד השר, לדבר על חוליים שונים במשרד החקלאות – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת.

גונן שגב (צומת):

תמיד קל למצוא בעייתיות בכל משרד שננסה לשפוט או לבדוק איך הוא פועל או לבדוק איך פועל המגזר שאותו הוא מייצג, אבל אני רוצה להתייחס לנקודה ספציפית מאוד, שהתייחסו אליה גם קודמים לי, אולי מהיבט קצת שונה, ואני מדבר על הייצוא החקלאי.

אין זה סוד שהמשק בארץ, המשק החקלאי, מתבסס בעצם על הייצוא מבחינה כלכלית. ברור לחלוטין שאחיזה בקרקע היא ערך עליון, בעיקר במדינה קטנה כמו שלנו ובעייתית כמו שלנו. לכן אני חושב, שהסובסידיות שנתתם, הן לחיטה והן לכותנה, חשובות מאוד, אבל זה נושא אחד, וזה נושא שבו אני מוכן לקבל סובסידיות, בניגוד לכל דבר אחר, אבל אינני מבין בעצם מהי מדיניות הייצוא שלכם. למה אני אומר שאני לא מבין? כיוון שהממסד, שכולל בעצם את החוזה המשולש של: משרד החקלאות, מועצת הירקות ואגרקסק"ו, יש דבר אחד שלא נגמר להם בעשר השנים האחרונות, וזה: התירוצים. פעם אחת – אין מספיק ייצוא כיוון שהשוק באירופה חלש מבחינה כלכלית, שנה אחרת – אין מספיק ייצוא כיוון שיש לנו מתחרים טובים פתאום; והם לא גדלו יש מאין, ידענו שיש מתחרים והיו מתחרים כל השנים, גדולים יותר וגדולים פחות. אבל מעולם לא ירד מישהו ובדק את השיטה של הייצוא ושל הממסד, הממסד שעוסק ביצוא, דיברתי עליו קודם, אותו חוזה משולש והוא שילוש קדוש, לצערי, איש לא בדק זאת מעולם בצורה כלכלית טהורה.

לאחרונה נוצר בכלל איזה אבסורד או גיחוך, כיוון שמחד גיסא אומרים שייצוא ההדרים נפסק בשנה האחרונה או בשנתיים האחרונות, כיוון ששר החקלאות הקודם פירק את מועצת ההדרים.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה לא נכון.

גונן שגב (צומת):

זה מה שנאמר. מצד שני, אנחנו רואים שהייצוא של הירקות, הפרחים והפירות בירידה נוראה השנה, אף שלא פתחו את הייצוא.

שר החקלאות י' צור:

למה בהדרים זה לא הסתדר?

גון שגב (צומת):

תיכף אסביר למה. קודם כול, ההסבר שלכם אינו מוצלח, כיוון שאנחנו רואים – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

שבע שנים לפני ששר החקלאות לשעבר רפאל איתן פירק את המועצה לשיווק פרי הדר היתה ירידה מתמדת בהיקף המכירות.

גון שגב (צומת):

אני יודע. יש בידי מכתב, עוד מעט אציג אותו, ואז תדע למה אני מתייחס לנושא הזה.

קודם כול, גם היום ייצוא ההדרים לא פתוח. את זה אתה יודע, אני יודע, וכל מי שמתעסק בהדרים יודע. קרה דבר מגוחך, נתנו רשיונות ייצוא לחמישה יצואנים ואגרסק"ל קנתה את ה-70% האלה. יש עוד ארבע חברות קטנות מסכנות שמתחלקות ב-20% מהנתח. אלה הנתונים.

מעבר לכך, יש בידי מכתב, אני יודע אם השר ראה אותו – אני מקווה שהעוזרים שלך הראו לך את המכתב הזה. יש חברה שנקראת PSF, המייצגת 8,000 סופרמרקטים באירופה, בגרמניה, בשווייץ ובאוסטריה. בן-אדם בא, רוצה לקנות, אומרים לו: את מכתב האשראי תן למועצת ההדרים. מועצת ההדרים תפדה את מכתב האשראי כשתרצה, זה החוזה שלה עם הקניין, ולא כשתהיה בעיה באמת. זה החוזה. הוא אומר: לא, אני נותן מחיר מובטח למגדלים, מוכן לקנות. כבר היה לו חוזה עם געתון על פרי הדר אורגני באלפי טונות. אמרו לו: לא, אתה לא יכול לא לקנות ולא לייצא. המחיר מובטח, גבוה ממה שאגרסק"ל נותנת, וגבוה ממה שאגרסק"ל מקבלת באירופה. אז איפה הליברליות שמדברים עליה? איפה ההליכה לשוק מודרני ולייצוא שיתחרה באמת? קודם כול צריכה שיטת הייצוא להתחרות בשיטות הייצוא המערביות, וכל השאר יבוא בעקבות זה.

אני אומר שאין בעיות אחרות, אני מכיר את הבעיות מבפנים. לא ייתכן שבזמן שמגדלי ההדרים מבקשים 20-25 מיליון ממשד האוצר, בעזרתך, אדוני השר, באותם שבועות לא מקבל אותו בחור אישור לייצא פירות ולהכניס כסף לענף ההדרים. זה פשוט לא ייתכן. זה עיוות שצריך להפסיק אותו.

נושא נוסף – פתיחת הייצוא. יש החלטת ממשלה, שמדברת דווקא על 30%. כל ילד, כל דרדק בבית-הספר יודע, שאם לאגרסק"ל יישארו תמיד 40%, בעצם יישאר מקום רק עוד לחברה אחת, וזאת הפתיחה של הייצוא. אם עוד חברה אחת תעמוד ב-30%, היא תקבל את האישור. למה? אם אגרסק"ל לא טובה לייצוא, והיא לא טובה לייצוא, זאת עובדה בשטח, למה לא לפתוח את הייצוא? למה אני לא יכול לקבל רשיון אישי לייצא, גם אם אייצא 15%, אבל יש לי קניינים שרוצים את הסחורה שלי במחיר סביר, במחיר טוב, במחיר שטוב לי כמגדל, ואז אל תסבסד אותי אם אני נופל.

אני קורא לשר החקלאות לעשות את הרפורמה בייצוא בצורה זהירה, בצורה אחראית, אבל ללכת ללמוד בשווקים בעולם. אם דיברו פה על פער תיווך, אני רוצה להגיד שזה לא פער תיווך, זאת בעיה של השיטה גם בתחום השיווק בתוך הארץ דרך הסיטונאים, ולצערי גם בייצוא לחוץ-לארץ.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גונן שגב. אני מזמינה את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, שיעור החקלאים הערבים במדינה כיום הוא נמוך, איננו עולה על 5%, בגלל צמצום שטחי הקרקע העומדים לרשות החקלאים הערבים לאחר ההפקעות שנעשו מאז קום המדינה. חלק מהקרקעות שבידי החקלאים הערבים אין בהן השקאה, הן מעובדות כאדמות בעל, וכל שנה החקלאים סובלים הפסדים גדולים בגלל יובש או אסונות טבע אחרים, וגם בגלל מחירי הפסד, כי הם לא יכולים להתמודד עם מחירי השוק. לכן רבים מהחקלאים נתקלים בבעיות קשות, החובות שלהם מצטברים ותופחים. גם מי שיש להם אדמות בהשקאה סובלים מבעיות קשות, במיוחד בשנים האחרונות, וגם החובות שלהם תפחו. במיוחד בשנה שעברה הם סבלו מאסונות טבע, מהשיטפונות, שגרמו נזקים רבים לחקלאים הערבים והיהודים. אבל בשעה שהחקלאים היהודים קיבלו פיצויים, לחלקם היה ביטוח; חלקם – הקיבוצים והמושבים – קיבלו פיצויים מהממשלה – – –

שר החקלאות י' צור:

מי שהיה מבוטח.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כן. אבל החקלאים הערבים לא קיבלו, כיוון שהרוב המסיבי שלהם לא היה מבוטח, ולכן נגרמו להם נזקים גדולים. השנה הזאת רבים מהם לא יכולים לחדש את העסקים שלהם אלא אחרי שקיבלו הלוואות גדולות, וקשה להם היום לעמוד בתשלום הריבית עליהן ובתשלום הקרן.

אדוני השר, אני פונה אליך, לאחר פניות רבות שמגיעות גם אליך וגם אלינו כחברי כנסת, גם לסגן השר וליד צאדק, אנשי הציבור הערבים והחקלאים מבקשים לסייע גם להם במשבר הקשה שעובר עליהם, כפי שסייעו ליישובים ולקיבוצים יהודיים. משרד החקלאות חייב להתחשב במצבם של היישובים הערביים ולראות בזה מטלה.

יש עוד כמה בעיות קשות שהיישובים הערביים סובלים מהן, אחת מהן בעמק בית-נטופה. שמחתי לשמוע שמשרד החקלאות קיבל את התוכנית שהוכנה על-ידי אנשי המשרד והעמותה של בית-נטופה

– תוכנית לניקוז המים וגם להקמת בריכות; כל הפרויקט שתוכנן. אני מקווה שהשוק האירופי המשותף ומשרד החקלאות אכן יעשו יחד לביצוע התוכנית הזאת. זאת תוכנית שתהיה לה חשיבות מרובה לגבי החקלאים הערבים ולגבי החקלאות במדינת ישראל כולה.

אני חושב שמשרד החקלאות יכול היום להתיר לעצמו רוחב-לב יותר גדול, פתיחות יותר גדולה מאשר היתה קודם ביחס לדרישות להגדלת מכסות המים בסקטור הערבי. התברכנו בשנתיים האחרונות בכמויות יותר גדולות של גשם. אני חושב שמשרד החקלאות צריך לבוא לקראת היישובים והעמותות בסקטור הערבי, אשר דורשים זה שנים רבות לספק להם מכסות מים או להגדיל את המכסות הקיימות, או לתת להם מפעלים חדשים להשקאה, שיתנו גם מקומות תעסוקה נוספים ביישובים האלה ויסייעו בידי החקלאים להעלות את רמת ההכנסה ולהשתלב במערך הכלכלה של מדינת ישראל.

אותו דבר לגבי המכסות בגידול עופות. חוק הגליל, שתמכנו בו, לצערי הרב היום הוא מנציח את האפליה. הערבים לא יכולים לזכות היום בכל היתרונות שהחוק הקנה ליישובים יהודיים בגליל.

אני רוצה להתייחס גם לנושא של יישובים חקלאיים בנגב. הגיע הזמן, גם לאור הבטחות שניתנו בעבר, להקים כמה יישובים חקלאיים בנגב, שיכולים לתרום לפתרון הבעיות הקשות של האוכלוסייה הבדואית בנגב.

אני רוצה להתייחס שוב מעל במה זו לנושא של מי השתייה ליישובים הלא-מוכרים. סגן השר וליד צאדק ענה בשבוע שעבר על שאילתא שלי בנושא זה, והתשובה לא סיפקה אותי ולא סיפקה את האוכלוסייה הערבית, לא סיפקה את עשרות אלפי האנשים המשוועים למי שתייה. אדוני השר, מדובר על מי שתייה, ואני חושב שלא צריך לקשור את הנושא הזה עם הנושא של הכרה ביישובים הללו. מדובר בצינור שאפשר לחבר באמצעותו את היישובים הללו לרשת המים הארצית. הם ישלמו את מחיר המים כחוק, הם ישלמו "מקורות", וכל מה שנדרש הוא צינור, אפילו מפלסטיק, הם יכולים לשלם גם את מחיר הצינור, אבל יש לחבר את היישובים הלא-מוכרים לרשת המים בישראל. אני חושב שזה דבר שיכול לשרת את האוכלוסייה הזאת, לשרת את ההבנה והדו-קיום בין שני העמים. אי-אפשר לקבל שוב תשובה סטנדרטית, שאלה יישובים לא-מוכרים, ולכן הם לא יכולים לזכות במי שתייה. מחסור במי שתייה גורם למחלות, גורם לבעיות קשות ביותר, גם לספסרות במים. שותפים לה יהודים וערבים. מספסרים במחירי המים. לתושב הנגב שרוצה לקנות קוב מים, המחיר גבוה יותר אפילו ממחיר הדלק או הנפט.

פניתי אליך, אדוני השר, עם כניסתך לתפקיד בעניין פתיחה מחדש של הלשכה בנצרת. אתה יודע שבאזור יש דרישה לפתוח שוב את הלשכה, ששירתה בזמנה את האוכלוסייה, עם עובדים מצוינים. אני חושב שלא היתה כל הצדקה לשר הקודם לפזר את הלשכה הזאת, ויש צורך לקבץ מחדש את העובדים ולפתוח את הלשכה לשירות כל האוכלוסייה היהודית והערבית באזור.

אני רוצה לסיים בנקודה, שלדעתי אתה יכול לפתור אותה, בעניין קליטתם של בוגרים ערבים של הפקולטה לחקלאות, בוגרים ערבים שסיימו אוניברסיטאות במדינת ישראל, בכלל זה ברחובות, והם מהווים היום חלק מהמובטלים הערבים, מהאקדמאים המובטלים הערבים, מחוסרי העבודה. אדוני השר, אני פונה אליך ומבקש לקלוט לפחות חלק מהם במשרד החקלאות. כך הם יסייעו לפיתוח החקלאות ביישובים הערביים במדינת ישראל, וכך גם תסייע לפתרון חלק מהבעיות האמיתיות של האקדמאים הערבים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. אם כך, אני מזמינה את כבוד שר החקלאות להשיב לדוברים.

שר החקלאות י' צור:

כבוד היושבת-ראש, בזמן הקצר שיש לי אני רוצה להתמקד בשני מעגלים. המעגל האחד, האוכלוסייה הערבית, שעלה הרבה בדיון. ראשית, אל תטענו, כמו שאני לא מציע לטעון זאת ביישוב היהודי, על התמעטות מספר החקלאים. אוי ואבוי היה אילולא התמעט מספר החקלאים. במקרה זה כולם היו צריכים להתחלק באותן הכנסות. זה תהליך טבעי, הכרחי. בשנות ה-50 ייצר חקלאי אחד מזון ל-17 איש, והיום מייצר חקלאי אחד מזון ל-70 איש.

השאלה היא, איך מתרחש המעבר הזה, איך יוצרים פרנסות אלטרנטיביות, איך מבטיחים את הגרעין החקלאי בלי נוסטלגיה, אבל באמת מידה כלכלית.

היו הרבה אפליות, בתחום החקלאי בחלק מהעניינים אפילו יותר מבתחומים אחרים. אני מודה בזה. בציבור היהודי היה הנושא החקלאי נתון בתפיסה פילוסופית בתקופת בניין המדינה. הציבור הערבי שילם חלק מן המחיר. אני מודה בזה.

החקלאים הערבים שירצו להישאר חקלאים יהיו אלה שיצליחו לעשות את המעבר לענפים החכמים, לענפי היצוא, והם מוכיחים שזה אפשרי. מי שמסתובב במשולש רואה שזה אפשרי. מגדלי הציפורן בקלנסואה, עם כל הצרות שהיו להם השנה, והם אחוז ניכר ממגדלי הציפורן בארץ – הם ניצחו את המעבר הזה. במקום שנריב איך נייצר עוד ביצים לעודפים, השאלה היא איך נביא את החקלאים הערבים, את הטובים שבהם, לנצח את המעבר הזה. כמו בדברים אחרים, ינצחו המצוינים. אין מקום לבינוניים במעבר לענפים המצליחים. בזה הם צריכים להיות כמו יהודים, והם צריכים לקבל חיזוק באותם דברים שיש בהם אפליה – בנושא המים ובנושא ההדרכה, ואנחנו ניתן את זה.

אני לא צריך את השוק המשותף לעמק בית-נטופה. בתוך מאות מיליוני שקלים של תשתיות במדינת ישראל, יהיה גם עמק בית-נטופה, אם יצליחו להגיע שם, בעזרת סגן השר, להסדר קרקעות. מהשוק האירופי אני צריך הסדרים לייצוא, ושלא ייתנו נדבה לעשות את עמק בית-נטופה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אבל אם הם מוכנים לתרום?

שר החקלאות י' צור:

אני לא צריך תרומות. אנחנו לא מסכנים. שייטנו לנו תנאים לייצוא החקלאי. אני לא תולה אחד באחר. נתתי את זה לתכנון. הבעיה עכשיו היא ההסדר הפנימי. מדובר במאות רבות של בעלי קרקע, פה יעשו תעלת ניקוז, פה יעשו מאגר, זה סיפור ארוך. לא תהיה מגבלה מצד המשרד. להיפך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

המשרד ישקיע?

שר החקלאות י' צור:

המשרד הזמין את התכנון הכללי והמפורט. הוא הקים ועדת היגוי, וסגן השר עומד בראשה. אנחנו הולכים לבצע את זה. יותר מזה?

אני לא אקים מחדש את המשרד בנצרת. אני לא רוצה משרד לערבים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הם שירתו נאמנה.

שר החקלאות י' צור:

תקשיב. אני רוצה מנהל מחוז ערבי שייתן שירות גם ליהודים וגם לערבים. זו תפיסה מתקדמת יותר מאשר לפתוח מחדש את המשרד בנצרת. אני מניח שאני לא הייתי סוגר אותו, אבל במקום לפתוח אותו מחדש, אני רוצה מנהל מחוז ערבי, ויש לי מועמדים. נכון, זה צריך לעבור מכרז. אני אומר את זה בכל מקום. אני אראה הישג בזה שהמושבניק והקיבוצניק יבואו אליו מכוח השכלתו ומומחיותו, יהיה יהודי או ערבי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יהיה או לא יהיה?

שר החקלאות י' צור:

יהיה. אני לא המכרז. יש שניים-שלושה אנשים שאנחנו משכנעים אותם ללכת למכרז. הם עומדים לצאת לפנסיה. אני מדבר על שניים-שלושה מנהלי מחוזות. אני אראה בזה הישג. אני לא אומר שפותרים את הכול. אני בהחלט חושב שקליטת עובדים היא עניין רציני, אבל יש בעיות גם בתוך זה. צריך לעשות זאת כמה שאפשר. אני רואה את זה כיעד, וכיוונתי לכך את המשרד.

ישבתי השבוע עם כמה מן השיח'ים בנגב. אנחנו לא בסדר בנושא הטיפול בבדואים. לא יצרנו כלים מספיקים מאז הקמת הממשלה. מינהלת הבדואים לא יכולה לעבוד בכלים שהיא עובדת בהם. נתנו תרומות קטנות לצורך הקמת חממות בשולי העיירות. אני מודה בכך, ואני חושב שצריך להתריע על הדבר הזה.

אני מוכן לבדוק במבט חדש, יחד עם סגן השר, את נושא המים ביישובים הלא-מוכרים.

אני אומר שהחקלאות היא ענף יסודי בכלכלה. אם ישראל תאבד את המוניטין שהיא יצרה, היא תאבד נכס כלכלי שאין לו תחליף. היא יכולה לספק מזון לאוכלוסייה במחיר זול, כמעט ללא סיוע. היא צריכה ללכת לייצוא, כאשר הייצוא החקלאי והמוניטין של החקלאות מקיימים ומייסדים בארץ תעשייה שלמה הקשורה בחקלאות. זו כל החוכמה. אם אומרים לי שבאלכסנדריה יקום סניף של "דשנים וחומרים כימיים", וזה המשך לשתי החוות שיש לנו במצרים יחד עם המצרים, וזה כתוצאה מהמוניטין של החקלאות הישראלית, צריך לראות בצד הכלכלי את המעגל כולו. כל שבוע באים, מקזחסטאן, מגרוזיה, מסיין, מטורקיה ומאיפה לא – לגבי חלק מהארצות אי-אפשר לומר את השם. אמרתי: אתם מאמינים ואצלנו מתלוננים. וזה נכס, אבל באיזו רוח רעה כזאת מאבדים ושוחקים אותו.

אני מסכים עם מה שנאמר פה. צריך מדיניות, צריך להפסיק עם השתדלנות.

לסיום דברי, ראשית, המדיניות היא אספקת מזון לאורך כל השנה במחירים יציבים. שנית – ייצוא שילך בכיוון של מוניטין, של ידע ותחכום גבוהים, כדי שהחזקים והמצוינים יישארו בחקלאות. שלישית – שמירת אדמות המדינה ועיבודן, כיעד לאומי. רביעית – החקלאות תהיה של מתיישבים ולא של חברות מסחריות, כי זו בחירה. בארצות-הברית הם אדישים לעניין; באירופה לא. רוצים שהחקלאות תהיה של מתיישבים, כדי לשמור על יסודות הכפר, ההתיישבות ופיזור האוכלוסייה. כל אלה מחייבים מדיניות.

חקלאי הוא עוסק קטן. הוא צריך ביטחונות לבנק. הוא צריך חיזוק. הוא לא צריך מתנות מן הממשלה. אבל כולם יודעים, שאם רוצים שיהיה מחיר אחיד של העגבנייה לאורך כל השנה, זה מחייב שבחלק מהעונות יהיו עודפים, כי אם לא יהיו עודפים יהיה חסר, ואם יהיה חסר זה יקפיץ את האינדקס. לכן בהסכם בין החקלאי לממשלה יש מצבים שהממשלה צריכה לפנות עודפים, כדי להבטיח אותה יציבות.

אנחנו חסרים את הכלים המודרניים האלה, שישנם במדינות המערביות, של כלכלת השוק. נהרסו אצלנו הכלים הישנים ולא נבנו החדשים. אני מאמין שניתן יהיה להגיע לזה. אבל, חלק גדול מהבעיה בכפר, בכפר היהודי ובכפר הערבי, הוא לשמור את אורח החיים הכפרי ולהבטיח בו פרנסות אלטרנטיביות בתיירות, בשירותי דרך, בתעשייה, ביזמות אישית, כדי שאנשים לא יישארו בחקלאות כפתרון של מצוקה, כי אין להם אלטרנטיבה. החקלאות המודרנית תחייב שפחות אנשים יהיו חקלאים וייצרו יותר. זה מעבר קשה, ויש בו גם טרגיות אישית לפעמים.

אני מקווה שנצליח לעמוד לפחות בחלק מהמטלות שאני הגדרתי ובציפיות שהשמיעו חברי הכנסת.
תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר החקלאות על סקירתו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש לי הערה בקשר ליישובים הלא-מוכרים.

שר החקלאות י' צור:

אמרתי. אני מוכן לבדוק זאת עם סגן השר ואתך מחדש.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה עם נושא שנת השמיטה?

שר החקלאות י' צור:

אמרתי. אני לא אפסוק הלכה בינך לבין חבר הכנסת הלפרט. את זה לא תחייב אותי לעשות. אני חייב
בדבר אחד, שהוא יחיה את אורח חייו, שאתה תחיה את אורח חיך, ושאני אחיה את אורח חיי, כל
אחד על-פי אמונתו, על-פי תפיסתו, כשאני יוצר את התנאים לכך.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה.

שאלות ותשובות

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה כעת את סגן שר החוץ להשיב על שאלות רגילות.

התבטאויות סגן ראש הנציגות בווינגטון

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר החוץ ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

העיתון JEWISH WEEK ב-18 דצמבר 1992 מדווח, כי בכנס שיזם הקונגרס היהודי האמריקני הופיע מר מיכאל שילה, סגן ראש נציגות ישראל בווינגטון, ואמר, בין השאר, כי "הננו מכירים כי הגדה המערבית ועזה הן שטחים כבושים, כן – – – הם כבושים עד שיושג פתרון פוליטי". נוסף על כך הביע מר שילה את הערכתו לגבי חשיבות התפקיד של ארצות-הברית בהפעלת לחץ על הצדדים למשא-ומתן בהוסיפו, כי "סיבוב-יד קטן אינו מכאיב יותר מדי, כמדומני".

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקו הדברים והם נכונים?

2. האם שינתה ממשלת ישראל את מדיניותה והיא רואה ביהודה, בשומרון ובעזה "שטחים כבושים"? אם כן – מתי הודיעה לכנסת על שינוי זה? אם לא – עמדת מי משקפים דברי מר שילה?

3. האם התבטאויות מר שילה על החיוב שבו הוא רואה לחץ אמריקני על ישראל משקפות את מדיניות הממשלה?

4. אם התבטאויות מר שילה אינן מקובלות על הממשלה, מה ייעשה בעניינו?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. דבריו של הציר מיכאל שילה, המדווחים ב-JEWISH WEEK, נאמרו במסגרת סימפוזיון שנמשך שלוש שעות וכלל שאלות ותשובות של המשתתפים, ולא נרשם בו פרוטוקול. הדיווח כפי שמתארו חבר הכנסת לנדאו הינו חלקי ומקוטע.

2. השאלה העומדת בפני ממשלת ישראל איננה כיצד לכנות את השטחים אלא איך לקדם את תהליך השלום. איש מאתנו אינו שוכח, שישראל נמצאה מול סכנה קיומית ב-1967, וכי השטחים שכבשה לא נכבשו מתוך להיטות לכיבושים, אלא מתוך הגנה עצמית.

3. ממשלת ישראל רואה בחיוב מעורבות קונסטרוקטיבית של ארצות-הברית בתהליך שלום. מעורבות זו אין פירושה הפעלת לחצים, אלא תרומה שעיקרה קירוב עמדות הצדדים והבהרת עמדותיהם זה לזה.

4. מר מיכאל שילה הוא דיפלומט ותיק ומנוסה, ולאור הנאמר לעיל אין מקום להתייחס לשאלה מס' 4 בשאלתא.

גירוש פעילי ה"חמאס"

חברת הכנסת י' דיין שאלה את שר החוץ ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

ברצוני לשאול:

1. האם בעקבות גירוש פעילי ה"חמאס" מושהות השיחות על צירופנו המועדף לשוק המשותף, לקהילייה האירופית?

2. האם, לאחר שיקום וחיידוש היחסים עם צרפת, גרם הגירוש והסירוב לסיוע הומניטרי לקרע או לשפל ביחסינו עם צרפת?

3. האם היתה הקלה בנושא הסיוע ההומניטרי בלי לדרוש סימטריות עם לבנון מסייעת להקטנת הנזק במעמדנו הבין-לאומי עם מדינות ועם ארגונים בין-לאומיים?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. השיחות על עדכון הסכמי 1975 בינינו לבין הקהילייה האירופית צפויות להתקיים ב-2-3 במרס 1993. סבב שיחות זה אמור היה להתקיים בחודש פברואר, אולם נדחה מסיבות שהוגדרו "טכניות". ב-11 בפברואר קיבל הפרלמנט האירופי החלטה בנושא המגורשים, הקוראת למועצת השרים "להשתמש בהסכם לשיתוף פעולה בין ישראל לקהילייה האירופית כדי ללחוץ על ממשלת ישראל". אנו תקווה שההסדר שהושג עם ארצות-הברית לפתרון הבעיה ואומץ על-ידי מועצת הביטחון יאפשר קיום הדיאלוג בין ישראל לקהילייה האירופית במועדו.

2. מאז הבחירות ביוני 1992 השתפרו יחסינו עם צרפת, וזו הגבירה את מעורבותה החיובית בתהליך הרב-צדדי ושיפורה את הדו-שיח בין שתי המדינות. מעשה הגירוש העיב על מגמה זו ופגע בתדמיתנו הציבורית-התקשורתית בצרפת, כפי שזו נפגעה באירופה כולה. פרט לביקורת הציבורית על מעשה הגירוש, בוטל ביקורם בארץ של משלחת ראשי ערים ושל שר האוצר הצרפתי, אם כי, בכל אחד מהמקרים, בין נימוקי הביטול לא צוין נושא המגורשים במפורש.

מן הראוי לציין, כי בה בעת נמשכו יחסינו המדיניים עם צרפת כסדרם. שר התעשייה והמסחר, מר חריש, חתם על הסכם הקמת מנגנון שינהל את קרן המחקר והפיתוח המדעי והתעשייתי בין שתי המדינות. לאחרונה הגיעה ארצה לביקור יושבת-ראש ועדת החוץ של הפרלמנט הצרפתי.

3. מאז נשאלה השאלתא, אפשרה ישראל סיוע הומניטרי למורחקים ללא התניה.

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן השר ישיב על שאלתא מס' 481, מאת חבר הכנסת יעקב שפי. הוא איננו. התשובה תימסר לפרוטוקול.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הוא יושב כאן כל הזמן. דווקא עכשיו הוא יצא.

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן השר ישיב על שאלתא מס' 524 של חבר הכנסת יהלום, בבקשה. סגן השר ייתן תשובה אחת על שתי השאלות, על זו של חבר הכנסת יעקב שפי ועל זו של חבר הכנסת שאול יהלום.

ידיעות על כוונות התנקשות בתיירים במצרים

חבר הכנסת י' שפי שאל את שר החוץ ביום י"א בשבט התשנ"ג (2 בפברואר 1993):

נוכח מהומות הדמים בין ארגוני המחתרת האסלאמית במצרים לבין כוחות הביטחון המקומיים וההודעות שמפרסמים חברי ארגוני המחתרת על כוונתם להמשיך ולהתנקש בחיי "התיירים הכופרים"; ולאור הודעות שפורסמו בארצות-הברית, בבריטניה, באוסטרליה ובצרפת, שהזהירו את אזרחיהן להימנע מביקור באתרי התיירות של מצרים, בגלל מהומות הדמים – ברצוני לשאול:

1. האם קיים חשש לפגיעה בתיירים ישראלים במצרים?

2. האם תמליץ ממשלת ישראל לקבוצות תיירים ישראלים להימנע מביקור באתרי התיירות במצרים?

3. אם לא – מדוע?

4. אם כן – האם אין הפרסום עלול לפגוע במרקם היחסים העדין עם מצרים?

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שר החוץ ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

על רקע מהומות הדמים בין ארגוני המחתרת האסלאמית במצרים לבין כוחות הביטחון המקומיים, ועל רקע ההודעות שמפרסמים ארגוני המחתרת על כוונתם להמשיך ולהתנקש בחיי "התיירים הכופרים", פורסמו הודעות בארצות-הברית, בבריטניה, באוסטרליה ובצרפת, שהזהירו את אזרחיהן להימנע מביקור באתרי התיירות של מצרים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון שגורמי הביטחון בישראל לוחצים על הדרג המדיני הדיפלומטי לפרסם הודעה כזו?

2. האם נכון שהדרג הדיפלומטי מנסה למנוע הודעה כזו, בטענה שזו תפגע במרקם היחסים שלנו עם מצרים?

3. אם התשובה על שתי השאלות הראשונות חיובית, כיצד מתיישבת מדיניות כזאת עם הגנה על שלום אזרחי מדינת ישראל?

סגן שר החוץ י' ביילין:

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, הניסיונות של גורמים אסלאמיים קיצוניים לפגוע בתיירים במצרים מכוונים באופן כללי כלפי תיירים זרים, ולא דווקא כלפי תיירים ישראלים. השלטונות המצריים נוקטים צעדים תקיפים, במגמה לחסל את התופעה.

משרד החוץ משתף פעולה עם גורמי הביטחון בהכנת ערכות מידע על אתרי התיירות במדינות רגישות, ובכלל זה גם מצרים. בתיקים אלה נכללים פרטים מדויקים של גורמי משטרה, ביטחון ובתי-חולים בכל מדינה, שאליהם ניתן לפנות בעתות מצוקה או כאשר מתעורר חשש לפיגוע. תיקים אלה מועברים לסוכנויות תיירות בארץ ולמוקדי הסיוע הפוטנציאליים במדינות התיירות.

גורמי ביטחון לא לחצו על הדרג המדיני לפרסם הודעות כלשהן. כאשר המצב חייב זאת, פורסמו, בתיאום עם משרד החוץ, הודעות ספציפיות לגבי ביקורים במדינות שבהן היה חשש לביטחון ישראלים, דוגמת ההודעות שפורסמו בקיץ 1992 לגבי ביקורים בקפריסין, ביוון, בטורקיה ובמצרים.

שאל יהלום (מפד"ל):

יש לי שאלה נוספת.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת קודם לחבר הכנסת יעקב שפי. בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

אני מוותר.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מוותר. חבר הכנסת יהלום, בבקשה.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני סגן השר, כאשר ההנחיות, כפי שהן ניתנות היום לסוכני הנסיעות, ניתנות לאחר שהמשפחה או האדם או התייר הישראלי כבר החליטו לנסוע למצרים, הרי הם כבר לא ישנו את החלטתם. אם יש באמת סכנה של פגיעה בתיירים הבאים מבחוץ, וכידוע לי, מדינות אחרות כן פרסמו שקיימת סכנה כזאת, מדוע לא נעשה פרסום כזה, בצורה פומבית, כדי לאפשר לאדם לבחור, לפני שהוא מחליט לאיזה יעד לנסוע, כדי שזה לא יהיה מאוחר מדי?

סגן שר החוץ י' ביילין:

התשובה על שאלה זו היא, שיש בנושאים כאלה שיקולים ודיונים בין גורמי הביטחון לבין עצמם, ובינם לביניהם, ובמקרה הזה הוחלט להסתפק בכך; כלומר, מתן מידע לתיירים עצמם, ולא אזהרה שלא לנסוע למקום כמו מצרים.

מדיניות הממשל החדש בארצות-הברית

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר החוץ ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

עם בחירת המושל קלינטון והשבעתו לנשיא ארצות-הברית, ברצוני לשאול:

1. האם יש מידע מספק על בעלי התפקידים המרכזיים אשר נכנסים לתפקידיהם, והאם יצרו גורמים שונים במדינת ישראל מגעים עם קובעי המדיניות?

2. האם יואץ התהליך המדיני, ומה הם הנושאים אשר עשויים להיות סלע מחלוקת עם הממשל החדש?

3. האם יש קשיים בהגשת הערבויות, ומה היא מדיניותו של הממשל החדש כלפי ערבויות אלו?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. עקבנו בעניין רב אחר תהליך המינויים בממשל קלינטון. יש לנו לא מעט מידע על בעלי התפקידים המרכזיים החדשים, ויש מגעים בכל הרמות בינינו לבין קובעי המדיניות בממשל באמצעות השגרירות בווינגטון, ביקורים ושיחות טלפון.

בימים אלה נערך ביקורו של שר החוץ פרס בווינגטון, ובמסגרתו הוא נפגש עם ראשי הממשל. צפויים בקרוב ביקורים של אישים רמי מעלה, ביניהם ביקור מזכיר המדינה כריסטופר בארץ וביקור ראש הממשלה רבין בארצות-הברית במרס. עדות לשיתוף הפעולה ההדוק הינו ההסכם לפתרון בעיית המגורשים, ועתה אנו פועלים לחידוש התנופה של התהליך המדיני, מתוך תיאום עם הממשל האמריקני.

אשר לערבויות, הממשל הנוכחי פועל בהתאם לסיכומים שהושגו בנושא זה עם הממשל הקודם.

מעורבות אש"ף בשיחות השלום

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החוץ ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

ראש משלחת ישראל לשיחות הדו-צדדיות עם סוריה, פרופסור איתמר רבינוביץ, שהוא גם השגריר המיועד של ישראל בארצות-הברית, אמר בריאיון ל"הארץ", כי "ממשלת ישראל מכירה בעובדת מעורבותו של אש"ף בשיחות".

ברצוני לשאול:

1. האם אכן קיימת מעורבות עקיפה של אש"ף בשיחות?

2. האם יש בדבריו של פרופסור רבינוביץ כדי להצביע על שינוי בעמדתה של ממשלת ישראל כלפי אש"ף?

3. אם כן – מתי הוחלט על כך?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. כיוון שהמשלחת הפלשתינית פונה לקבל הוראות מהנהגת אש"ף בתוניס, וכיוון שאנו מקיימים משא-ומתן עם משלחת תושבי השטחים, הרי התעלמות מן המעורבות העקיפה של אש"ף היא סתירת האמת.

2. התשובה שלילית, השינוי הוא אך ורק ביחס לאמת.

3. אני מבקש להפנות את תשומת לבו של חבר הכנסת הנכבד, כי בעוד בקווי היסוד של ממשלת הליכוד נאמר כי "ממשלת ישראל לא תישא ולא תיתן עם אש"ף" ולמרות זאת ניהל ראש הממשלה לשעבר מר שמיר משא-ומתן עם מייסד אש"ף, ד"ר חידר עבד אל-שאפי, אין סעיף כזה מופיע בקווי היסוד של הממשלה הנוכחית.

חתימה על האמנה לפירוק הנשק הכימי

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החוץ ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

בתאריך כ' בטבת התשנ"ג, 13 בינואר 1993, חתמת בפריס, בשם מדינת ישראל, על האמנה לפירוק הנשק הכימי.

ברצוני לשאול:

מדוע אין אנו מתנים את חתימתנו בהצטרפות מדינות ערב לאמנה, ומדוע אנו משלימים עם נוכחותו והתפתחותו של נשק כימי בסוריה, בעירק, במצרים ובלוב?

סגן שר החוץ י' ביילין:

חתמנו על האמנה לפירוק הנשק הכימי מתוך העניין שיש לנו להסיר את האיום ולמנוע שימוש בנשק כימי במזרח התיכון. בעשור האחרון הצהירו ממשלות ישראל פעמים רבות על הצורך בכינון מזרח תיכון חופשי מנשק כימי, במיוחד לנוכח איומי עירק על ישראל, העובדה כי נעשה שימוש בנשק כזה על-ידי אירן, עירק ומצרים והתוצאות הזוועתיות שגרם השימוש בנשק זה. מלחמת המפרץ מהווה הוכחה נוספת לצעדים שיש לנקוט על מנת לעקור מן השורש את השימוש בחומרי לחימה כימיים.

המהלך הישראלי העניק לנו יתרון מדיני, ואילו אי-הצטרפותן של מדינות ערב לאמנה מעמידה אותן, כבר עתה, בעמדה נחותה במישור הבין-לאומי, והן תהיינה נתונות ללחץ מתמיד ולפיקוח מצד הקהילייה הבין-לאומית.

יתרונה של האמנה במערכות האכיפה והפיקוח החודרניות שלה. בתוך שנים מספר יותר הסחר בחומרים כימיים רק בין המדינות החתומות על האמנה. גם אם מדינות ערב לא תצטרפנה, הרי האיסור שיחול על יתר המדינות יקשה את התחמשותן הכימית של מדינות האזור.

ישראל לא התנתה את חתימתה בהצטרפות מדינות ערב, אולם האמנה נכנסת לתוקף רק עם אשרורה, והאשרור לא יתקיים בטרם חלוף שנתיים מן החתימה.

לקראת האשרור נביא בוודאי בחשבון את הצטרפותן, או את אי-הצטרפותן, של מדינות ערב לאמנה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד סגן שר החוץ, השאלתא הוגשה למעשה ביום חתימת האמנה, וקיוויתי שהיא תסייע למסור הצהרה מורחבת לקהילה במזרח התיכון. אני למד היום – ניתן לומר שזה חדש עבורי – שהחתימה היא לא סופית, והאמנה תאושר רק בעוד שנתיים. אני רוצה לדעת, על-ידי איזה מוסד היא תאושר, האם בהחלטה מיוחדת של ממשלת ישראל, או של זרוע אחרת של הממשלה?

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, סגן שר החוץ.

סגן שר החוץ י' ביילין:

כרגיל במקרים כאלה, האשרור נעשה על-ידי הממשלה, והממשלה תצטרך לקבל החלטה מיוחדת כדי לאשרר אותה.

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן השר ישיב כעת על שאילתא מס' 442 של חברת הכנסת יעל דיין.

סגן שר החוץ י' ביילין:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 442, ראה עמ' .)

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחברת הכנסת יעל דיין.

יעל דיין (העבודה):

האם ההסדר עם ארצות-הברית פותר גם את הבעיות שלנו באירופה? כלומר, האם הקלקולים הקלים המנומקים על-ידי הגירוש, או לא, באמת נפתרים, בתחזית לזמן קרוב, על-ידי ההסדר שהשגנו עם האמריקנים?

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה. בבקשה, סגן שר החוץ.

סגן שר החוץ י' ביילין:

חשוב להביא בחשבון, שבעקבות ההסכם שנעשה בין ממשלת ישראל לבין ממשלת ארצות-הברית, הדיון הבלתי-פורמלי שהתקיים במועצת הביטחון ביום שישי האחרון היה דיון עם כל 15 החברות במועצת הביטחון, הקבועות והבלתי-קבועות, ביניהן גם צרפת ואנגליה, והעובדה שהסיכום הלא-פורמלי נעשה פה-אחד, ללא הסתייגות של שום גורם, יוצרת מחויבות של כל המדינות החברות במועצת הביטחון לסיכום זה.

לכן אני יוצא מתוך הנחה, ואני חושב שהיא מבוססת בהחלט, שההחלטה הלא-פורמלית שהתקבלה במועצת הביטחון ביום שישי האחרון עשויה לגרום לכך, שהמחלוקות שהיו בינינו לבין האירופים על רקע נושא הגירוש הסתיימו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה.

נעמי חזן (מרצ):

השאלה היא, אם התהליך הזה יימשך?

סגן שר החוץ י' ביילין:

כולנו מקווים שאכן תהליך זה יתמשך.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שר החוץ. אני מזמינה כעת את כבוד שר המשטרה אל הדוכן להשיב על שאלות רגילות. כבוד השר ישיב על שאלתא מס' 394, של חבר הכנסת אליעזר זנדברג. בבקשה.

לשכת שר המשטרה והתקשורת בחיפה

חבר הכנסת א' זנדברג שאל את שר המשטרה ביום י"ט בטבת התשנ"ג (12 בינואר 1993):

בכתבה שפורסמה בעיתון "כלבו" ביום 27 בנובמבר 1992 נכתב, כי נוכח סירוב משרד האוצר לממן עבודות שיפוץ של לשכת שר המשטרה ו/או שר התקשורת בבניין מגדל-הנביאים בחיפה, בוצעו עבודות השיפוצים על-ידי יחידת הבינוי של המשטרה.

עלות השיפוצים למשטרה, כעולה מדברי ניצב י' לזרוביץ, מסתכמת ב-100,000 ש"ח, וזאת בלי שנביא בחשבון את עלות שכר עבודתם של השוטרים אשר ביצעו בפועל עבודות. כמו כן נאמר בכתבה, כי דמי השכירות החודשית המשולמים עבור הלשכה עומדים על 6,000 ש"ח.

ברצוני לשאול:

1. האם האמור לעיל נכון?

2. אם כן – האם אישר משרד האוצר את הוצאת הכספים הכרוכה בעבודות השיפוץ?

3. כיצד נרשמו בתקציב משטרת ישראל ההוצאות בגין שיפוץ לשכת שר המשטרה, אשר מלכתחילה היו אמורות להיות משולמות מתקציב משרד המשטרה?

4. האם נהוג במשרד המשטרה או במשטרת ישראל לממן עבודות שיפוץ של לשכות המשמשות גם שרים במשרדים אחרים?

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתכבד להשיב על שאלתא מס' 394 של חבר הכנסת אליעזר זנדברג:

1-2. משרד האוצר אישר את שכירת המשרדים ואף חתם חוזה עם בעל הנכס, כמקובל. הכשרת המשרדים אף היא אושרה על-ידי האוצר. העבודה בפועל בוצעה על-ידי קבלנים וספקי שירותים אזרחיים. על מנת לחסוך כסף לקופת המדינה, הסתייענו באנשי אג"א של המשטרה לתיאום ולפיקוח על הכשרת המשרדים.

אשר לנתונים המספריים, התשובה חיובית. עם זאת, חוזה השכירות זהה לחוזים שנחתמו עם משרדי ממשלה אחרים השוכנים באותו בניין.

3-4. ההוצאות בגין הכשרת המשרדים שולמו במלואן מתקציב משרד המשטרה ולא מתקציב משטרת ישראל.

עלות שכירת המשרדים והכשרתם מחולקת בין משרד המשטרה לבין משרד התקשורת.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אליעזר זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני השר, אם תיק התקשורת, או תיק המשטרה, יימסר לטיפולו של שר אחר, מי מבין השרים ימשיך לאייש אותה לשכה שהוקמה בחיפה, המשרתת היום את שני המשרדים, שעה שאדוני ממלא את התפקיד של שר התקשורת וגם את התפקיד של שר המשטרה? ואיזו לשכה תהיה, או תינתן, או תיועד, לשר האחר שיהיה באותו זמן?

שר המשטרה מ' שחל:

אני מניח שהשר שיהיה, זה יהיה השר שחל. לכן הבעיה לא עומדת כלל. אני חשבתי שמוסיפים משרד שלישי, ואז אפשר יהיה לחסוך, ששלוש הלשכות תהיינה במקום אחד.

אליעזר זנדברג (צומת):

ובכל זאת, אם יהיה שר אחר?

שר המשטרה מ' שחל:

העבודה, חבר הכנסת זנדברג, שמבצע שר התקשורת, או שר המשטרה, או שניהם יחד, או כל אחד לחוד, כפי שאומרים בשפת המשפטנים, היא אותה עבודה, בין שיהיה משרד אחד ובין שיהיו שניים ובין שיהיו שלושה. הדבר קשור בקשר עם אזרחי הצפון. ואזרחי הצפון, שלא ידעו מה זו לשכה של שר, מפני שלצערי הרב אין די שרים שגרים באזורים מרוחקים, יכולים ליהנות, כמו שנהנים אנשי תל-אביב, מלשכות שבהן השרים נמצאים בסופי השבוע. והעבודה היא עבודה נוספת, ואני עושה אותה ברצון רב, למאות אנשים שמגיעים כך לקשר ישיר עם השלטון.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר ישיב על שאלתא מס' 395 של חבר הכנסת יצחק לוי. חבר הכנסת יצחק לוי אינו נוכח, התשובה תימסר לפרוטוקול.

טיפול בדיווח טלפוני על ילדים בסיכון

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר המשטרה ביום י"ט בטבת התשנ"ג (12 בינואר 1993):

ביום 11 בנובמבר 1992 התקשר מר י"ג (שמו המלא מופיע במקור) למוקד המשטרה בירושלים (100) ודיווח על צעקות וצרחות ובכי של ילדים הנשמעים בבית שכן. מר י"ג חשד, שפוגעים קשות בילדים. תשובת היומנאי היתה, שעליו לבוא לתחנת המשטרה למחרת ולהגיש תלונה.

למחרת נבדק הנושא על-ידי פקידת סעד לחוק הנוער, ונמצא שאכן מדובר בארבעה ילדים בסיכון המוכים על-ידי אמם.

ברצוני לשאול:

1. מה הן ההוראות הקיימות לגבי טיפול בדיווחים טלפוניים הנוגעים לחשדות על ילדים בסיכון?

2. האם ידוע מי השוטר שהשיב למתלונן?

3. האם נהג השוטר לפי ההוראות?

4. האם ננקטו צעדים?

5. מה ייעשה על מנת שמקרים מעין זה לא ישנו?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שוטר המקבל דיווח טלפוני שעניינו חשד שילדים נמצאים בסיכון חייב לשלוח ניידת משטרה למקום על מנת לבדוק את הידיעה ולטפל באירוע במידת הצורך.

2. התשובה שלילית.

3. התשובה שלילית.

4. התשובה שלילית – בגלל חוסר אפשרות לדעת מי השוטר שבו מדובר.

5. בעקבות האירוע הגיע למשטרה בתאריך 19 בנובמבר 1992 מכתבו של ד"ר יצחק קדמן, מנכ"ל המועצה הלאומית לשלום הילד. מפקד מחוז ירושלים הורה על מינוי קצין בודק, אשר הגיש ממצאים והמלצות. הממצאים וההמלצות הובאו לידיעת כל הדרגים הרלבנטיים במשטרה.

מפקד המחוז הורה לרענן את הוראות החוק הנוגעות לפגיעה בקטינים ובחסרי ישע וכן את הנחיות מחלקת החקירות של המשטרה – מס' 03.300.210 – בנושא הטיפול המשטירתי בעבירות אלימות נגד קטינים במסגרת המשפחה, וזאת במיוחד ליומנאים של כל תחנות המשטרה.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר ישיב על שאלתא מס' 446 של חבר הכנסת שלמה בניזרי. חבר הכנסת בניזרי אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מעניין לשמוע את התשובה לחבר הכנסת בניזרי.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כבוד השר לא יתנגד להשיב, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני לא מתנגד.

מימון טיסות אנשי ציבור על-ידי אנשי עסקים

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

על-פי הפרסומים, היתה נסיעת הנשיא ופמלייתו, בכלל זה סגן שר החוץ, לסין במימון איש העסקים שאול איזנברג ובתיווכו, כשהפמליה טסה במטוסו הפרטי. לדברי אנשי הפמליה, נעשה הדבר באישור ראש הממשלה. כידוע, אין זה מקרה ראשון, ולא רק לגבי הנשיא.

ככל הידוע לי, לפחות במקרה אחד שבו נסעו אישי ציבור בשליחות מדינית בטיסה שמומנה בחלקה על-ידי אנשי עסקים, נחקר חלק מהפמליה, וכן אנשי העסקים, בחשד של מתן שוחד וקבלת שוחד, לגבי אותה נסיעה.

ברצוני לשאול:

1. האומנם נחקרו בשעתם אנשי העסקים וולף ורייך לגבי מימון נסיעת הרב עובדיה יוסף והשר דרעי למצרים, ואם כן – מה העלתה החקירה?

2. האם נחקרו גם המקרים האחרים שבהם נסעו שרים וראשי ממשלה במטוסים פרטיים של אנשי עסקים, ואם לא – מדוע?

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתכבד להשיב על השאילתא של חבר הכנסת שלמה בניזרי:

1. המשטרה מנועה מלמסור פרטים בדבר זהות נחקרים, הנושאים שעליהם נחקרו ותוצאות החקירה, לפחות כל עוד לא נסתיימה החקירה.

2. למשטרה לא ידוע על מקרים אלה, וכן לא ידוע לה על תלונות שהוגשו בנושא.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר ישיב על שאילתא מס' 447 של חבר הכנסת עמיר פרץ. חבר הכנסת עמיר פרץ אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

מציאת תעודות שוטר בפח זבל

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

נמסר לי, כי ברחוב גרשון בתל-אביב נמצאו עשרות תעודות שוטר, תעודות חוקרי מס הכנסה, תעודות כניסה לבסיס צה"ל, תעודות עיתונאי ועוד כהנה וכהנה תעודות חשובות שהיו זרוקות בזבל.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. האם נלקחו תעודות על-ידי אנשים שלא מוסמכים לכך?

3. מה ייעשה בנדון?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. מדובר ב-30 תעודות שוטר ישנות, ללא שמות וללא תמונות, שמקורן במפעל המדפיס את תעודות המשטרה.

האירוע נגרם בשל רשלנות של עובד חדש במפעל.

3. בעל המפעל שבו מודפסות התעודות הזהר לבל יישנה אירוע כזה בעתיד.

התעודות שנמצאו נגרסו.

ננקטו אמצעים נוספים למניעת הישנות מקרה כגון זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר ישיב על שאילתא מס' 448 של חבר הכנסת אביגדור קהלני. חבר הכנסת אביגדור קהלני אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

תאונות דרכים עקב נהיגה בשעת שיכרות

חבר הכנסת א' קהלני שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

לאחרונה שומעים אנו תכופות על תאונות דרכים קטלניות הנגרמות כתוצאה מנהיגה בשעת שיכרות.

ברצוני לשאול:

1. האומנם מסתמנת עלייה משמעותית בתאונות הנגרמות כתוצאה מנהיגה בגילופין?

2. האם יש בידי המשטרה הכלים המתאימים לאכוף את החוק ולמנוע תופעות אלו?

3. כיצד נערכת המשטרה להתמודד עם התופעה המתפשטת?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת 1992 אירעו 227 תאונות דרכים שבהן היה מעורב נהג תחת השפעת אלכוהול, וזאת לעומת 131 תאונות דרכים ממין זה בשנת 1991 – עלייה של 73%. עם זאת יש לציין, שמדובר ב-227 תאונות דרכים מתוך סך כולל של כ-20,000 תאונות דרכים.

2. בידי המשטרה מצויים שני סוגי מכשירים לבדיקת אלכוהול באוויר נשוף, ובעזרתם אוכפים את החוק בנושא זה.

בשנה הקרובה יירכשו מכשירים נוספים להגברת האכיפה. מדובר במכשיר מתוחכם, הינשוף, אשר מבצע בדיקה אמינה שתוצאותיה קבילות בבית-המשפט.

3. משטרת ישראל מבצעת פעילות אכיפה שוטפת בנושא זה, וגם מבצעי אכיפה מיוחדים בסופי שבוע ובסמוך לאירועים מיוחדים, שיש חשש שמתרבה בהם תופעת השתייה, למשל באירועי סילבסטר.

כמו-כן תגביר המשטרה את ההסברה בנושא.

תקיפת מתפללים על-ידי בריונים

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

נודע לי, כי בשבת פרשת "מקץ", ב' בטבת התשנ"ג, 26 בדצמבר 1992, הותקפו מתפללי בית-הכנסת של האדמו"ר מלוקק-וולברוז, ברחוב סירקין 10 בבני-ברק, על-ידי בריונים, שנכנסו לבית-הכנסת עם כלבים וסכינים, הפכו את בימת בית-הכנסת והכו את המתפללים. שניים מהם נפצעו, ואחד מאושפז בבית-החולים, לאחר שנדקר בעינו.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים ידועים למשטרה?
2. כיצד פעלה המשטרה בעקבות אירוע חמור זה?
3. האם נעצרו הבריונים המכים, ואם כן – האם שוחררו ומדוע? והאם יועמדו לדין?
4. מכיוון שנמסר לי, כי מדובר במשפחת בריונים המפילה את חתיתה על הסביבה, אף בתקיפות עם כלבים, כפי שהיה במקרה הנ"ל, מה תעשה המשטרה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.
 - 2-4. האירוע טופל מייד. מדובר בשלושה אחים. שניים מהם נעצרו מייד לאחר האירוע, והשלישי נעצר למחרת. נגד השלושה נפתחו תיקים פליליים, והם הובאו בפני שופט להארכת מעצרו. בית-המשפט שחרר את השלושה בערבות ובתנאי מעצר בית לחמישה ימים.
- התיקים הועברו למחלקת התביעות, לשם הכנת כתבי אישום נגד השלושה.
- למשטרה לא ידוע על כלבים שבהם השתמשו האחים, אין כל עדות על כך, ואפילו המתלוננים במקרה דנן לא טענו זאת בתלונתם.
- כל אירוע ותלונה מטופלים על-ידי המשטרה לגופם.
- בשלב זה טרם נתקבלה תלונה נוספת הקשורה לחשודים הנ"ל.

ניסיון הפיגוע ברמת-אפעל

חבר הכנסת צ' הנגבי שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

עקב פרסומים סותרים ומידע מקוטע, נוצרה אי-בהירות בכל הנוגע להיבטים שונים של ניסיון הפיגוע ברמת-אפעל, שהיה ביום שבת, 21 בנובמבר 1992.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הכמות המדויקת של חומר נפץ אשר נמצאה במכונית התופת שממנה נמלטו המחבלים?

2. האם יש ממש בפרסום שלפיו פעלו המחבלים על דעת עצמם, כמבחן קבלה לארגון חבלה?

3. האם יש תקדים לכך שמבצעי פיגוע, אשר אינם מופעלים על-ידי ארגון טרור, מסוגלים להשיג באופן עצמאי כמות נכבדה של חומר נפץ?

4. האם ניתנה על-ידך או על-ידי גורם הכפוף לך הנחיה למתן את משמעותו האמיתית של אירוע מכונית התופת?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התשובה על שאלות 1-3 תינתן בכתב, לפי סעיף 42 לתקנון.

4. התשובה שלילית.

רצח על רקע "כבוד המשפחה"

חברת הכנסת נ' בלומנטל שאלה את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

ידועה התופעה הקשה של רצח נשים מוסלמיות בעיקר על רקע מה שמכונה "כבוד המשפחה". הגדרה זו כוללת חשדות מצד בני משפחה כנגד האשה בגין בגידה בבעלה או קיום יחסי מין מחוץ למסגרת הנישואים.

ברצוני לשאול:

1. כמה מעשי רצח על רקע כבוד המשפחה היו בשנת 1992? כמה מקרים נרשמו בחמש השנים האחרונות?

2. האם קיימת סטטיסטיקה משנים קודמות?

3. מה עושה משרד המשטרה כדי לבלום תופעה זו?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת 1989 היו שישה מקרים; בשנת 1990 היו שבעה מקרים; בשנת 1991 היו שבעה מקרים; בשנת 1992 היו שבעה מקרים. מדובר על מקרי רצח על רקע כבוד המשפחה במגזר הערבי כולו בתחומי "הקו הירוק".

2. התשובה שלילית. נתונים על מניע מוזנים למערכת הממוחשבת של המשטרה החל משנת 1989.

3. אין ביכולתה של המשטרה לצפות ביצוע רצח על רקע כבוד המשפחה.

אלימות כלפי נשים

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

משרד המשטרה אינו מפרסם נתונים על תלונות שמגישות נשים על אלימות מצד הבעל או בן משפחה אחר, ועובדה זו מקשה על כל הנוטלים חלק במערכה נגד אלימות כלפי נשים.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא המיון הקיים של תלונות המוגשות עקב אלימות לגילוייה השונים?

2. כמה תלונות על אלימות הוגשו על-ידי נשים בשנים 1990, 1991 ו-1992? כמה מהן היו תלונות נגד בעל או בן משפחה?

3. כמה תיקי חקירה נפתחו בעקבות תלונות שהוגשו על-ידי נשים בשנים הנ"ל? כמה מהם נסגרו עקב "חוסר עניין לציבור"?

4. מה יעשה משרד המשטרה כדי שיפורסמו דרך קבע נתונים על תלונות שמגישות נשים על אלימות מצד הבעל או בן משפחה?

שר המשטרה מ' שחל:

1. המיון נעשה על-פי סעיפי העבירות.

2-3. הנתונים המצויים כיום בידי המשטרה כוללים את כל סוגי העבירות נגד גוף שביצעו נגד נשים, לרבות ילדות ונערות, ולא רק מצד בעל או בן משפחה. בשנת 1991 נפתחו 4,101 תיקים. בשנת 1992 – 4,734 תיקים. לא ניתן בשלב זה להוציא את הנתון של מספר התיקים שנסגרו.

4. המשטרה נמצאת בשלבי היערכות להפעלת המערכת הממוחשבת כך שיוזנו נתונים על זהות העברין, זהות הקורבן והזיקה בין העברין לקורבן. בעיות טכניות מקשות את הפעלת הנושא, אולם הוא מטופל בשלבים מתקדמים במשטרה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחברת הכנסת גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני השר, הבקשה או הטיפול בנושא המחשוב שהזכרת – למיטב זיכרוני, מדובר בשנתיים לפחות, אולי יותר. הנושא הזה איננו עניין טכני שולי, משום שכאשר אנחנו מבקשים ומבקשות שהאלימות נגד נשים, ובמיוחד במשפחה, תופרד, הכוונה היא גם שזה יהיה במסגרת המאמצים שעושה המשטרה להתייחס לבעיות של אלימות כלפי נשים ובמשפחה בצורה מיוחדת ולא להכניס זאת למסגרת כללית. אני לא יודעת בדיוק מה הם הקשיים הטכניים, אבל לפי הבירורים שאני עשיתי, הקשיים הטכניים אינם כל כך נוראים.

אדוני השר, בסדר העדיפויות של בעיות המחשוב – אולי להושיב כמה אנשי תוכנה ובתוך פרק זמן של חודש ימים בערך לסיים את העניין? תודה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני רוצה להוסיף, שהתוכנית של המחשב מוכנה, ויש כרגע שלבים סופיים – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אני יודע שחבר הכנסת מאיר שטרית יותר מעניין ממני ואני לא מתחרה בו – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני השר, אני מקשיבה.

שר המשטרה מ' שחל:

אנחנו ערוכים כדי לסיים את העבודה. כפי שאמרתי, בזמן הקרוב יהיה סיום. גם למשטרה יש עניין לדעת את הפרטים האלה. השאלות בעבר היו גם שאלות תקציביות וגם שאלות טכניות. העניין נמצא לקראת סיומו, אבל אני גם מבטיח שאתעניין אישית כדי שהעבודה תסתיים בזמן הקרוב ביותר.

דחיית תלונה של קשיש על-ידי המשטרה

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בכתבה שהתפרסמה בשבועון "העולם הזה" מיום 6 בינואר 1993, תחת הכותרת "מלחמה בחדר המדרגות", עולים ממצאים חמורים ביותר בכל הקשור ליחסה של משטרת חולון כלפי תושב העיר בן 88, י"ש (שמו המלא מופיע במקור).

ברצוני לשאול:

1. האם פרטי הכתבה נכונים?

2. אם כן – על סמך מה דחתה המשטרה את תלונתו של י"ש בדבר ההטרדות החוזרות ונשנות מצד שכניו, ומדוע סירבה המשטרה לקבל מהקשיש תלונות נוספות שהוא ניסה להגיש בשל ההתעללות בו?

3. על סמך אילו עובדות פתחה המשטרה תיקים כלפי י"ש ואף הגישה כתבי אישום כלפיו?

4. האם נכון שהמשטרה ערכה חיפושים אצל י"ש בלי שיהיו לה צווי חיפוש?

שר המשטרה מ' שחל:

2-1. מדובר בסכסוך שכנים ממושך בין הקשיש לבין שכניו לבניין. במשך השנים הוגשו למשטרה תלונות רבות מכל צד, כאשר המשטרה עושה כל שביכולתה להרגיע את הרוחות.

בכתבה שעליה מסתמכת השאילתא נכתבה גרסת הקשיש ובתו, בלא שצורפה תגובת השכנים או תגובת המשטרה. רוב התלונות ההדדיות שהוגשו על-ידי הצדדים נגנזו מחוסר עניין לציבור, כפי שנעשה בדרך כלל בסכסוכי שכנים מסוג זה, וכן בתקווה כי הרוחות יירגעו.

3. במקרה אחד הוגש נגד הקשיש כתב אישום בגין הקמת רעש, וזאת לאחר שהוגשו נגדו כמה תלונות בנושא ונמצאו ראיות לכך.

4. התשובה שלילית.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר ישיב על שאילתא מס' 451 של חברת הכנסת בלומנטל, שלא היתה פה קודם וכעת היא נוכחת באולם.

שר המשטרה מ' שחל:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 451, ראה עמ' .)

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחברת הכנסת בלומנטל, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני השר, זה יוצא כמו מכסה שנתית קבועה, חוץ מאלה שלא יודעים עליהם.

שר המשטרה מ' שחל:

כן, כך יוצא.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

הבעיה המרכזית במקרים האלה של רצח על רקע כבוד המשפחה היא, שמחזירים את הנשים הבורחות הביתה, ואפילו כשהן מנסות להיחלץ מאיומי הרצח, מחזירים אותן למשפחתן ולסביבה שלהן. ידוע למשל המקרה שהיה ברמלה לפני למעלה משנה, שהוחזרה אשה צעירה לביתה והיא נרצחה שם.

אני מבקשת לשאול, האם אתה מוכן להורות על בדיקה מיוחדת כאשר יש תלונה מסוג זה, ולהורות למשטרה להתייחס ביתר רגישות ולמצוא דרך שלא להחזיר את האשה המתלוננת לביתה, היכן שכמעט בטוח שהיא אומנם נידונה למוות.

שר המשטרה מ' שחל:

אכן, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, לאחר שביקרתי במעון לנשים מוכות בהרצלייה וקיימתי שיחה גם עם מנהלות המעון וגם עם נשים שהיו שם – הוריתי למשטרה לעשות כמה פעולות: 1. בקבלת התלונה תהיה התייחסות רצינית לכך שמדובר כאן במקרים העלולים להיות מסוכנים למתלוננת; 2. ביקשתי שבכל הקורסים שמתקיימים במשטרה, הן קורסים לשוטרים והן קורסים לקצינים, תהיה אפשרות להשמיע הרצאות בנושא, ואף להזמין מנהלות מעון, שיבואו להרצות בפני השוטרים; 3. דיברתי עם שרת העבודה והרווחה, ולשמחתי היא קיבלה את הנושא הזה ברצינות, ואני יכול לומר בשמה, היא בוודאי יודעת יותר פרטים ממני, שבעקבות הטיפול שלה בנושא ייפתחו שני מעונות נוספים לנשים מוכות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מקלטים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מקלטים לנשים מוכות.

שר המשטרה מ' שחל:

מקלטים לנשים מוכות. בפעם הראשונה יהיה מקלט במגזר הערבי, שבו המודעות לנושא היא שונה. עצם הנכונות להקים מקלט, היא כשלעצמה שינוי לטובה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אפשר לשאול? – האם במקלט הזה לנשים, במגזר הערבי, נוכל לבקש שמירה מיוחדת מצד המשטרה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לבקש תמיד אפשר.

שר המשטרה מ' שחל:

שאלה קשה. לבקש תמיד אפשר. הבעיה היא בעיה של תקציבים והקצאת כוחות. כשהמעון יוקם אני בוודאי אבוא בדברים – אני מקווה שהקמתו תהיה במקום שבו יש נקודת משטרה. אם תהיה שם נקודת משטרה, נעשה מאמצים כדי שתהיה השגחה או יהיה שיתוף פעולה עם המשטרה, כפי שהדבר נעשה בהרצלייה, שם מערכת היחסים בין תחנת המשטרה המקומית לבין המקלט היא פשוט לדוגמה מכל בחינה שהיא.

מאיר שטרית (הליכוד):

אתה יכול לבקש מ"בזק" להתקין מתקן אזעקה שיזעיק את המשטרה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש שם פעמון מצוקה.

רגימת יהודים באבנים בדרך להר-הזיתים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בעיתון "המודיע" מיום ט"ו בטבת התשנ"ג (8 בינואר 1993) ומיום י"ז בטבת התשנ"ג (10 בינואר 1993) פורסם, כי יהודים שעלו להר-הזיתים לציון יום פטירת האדמו"ר מנדבורנה זצ"ל נרגמו באבנים על-ידי ערבים מהסביבה. הם התלוננו על העדר אבטחה משטרתית, אף שנמסרה על עלייתם הודעה מראש. אחד מהם איבד את הכרתו מפגיעת אבן. כן נגרם נזק רב למכוניות ממטחי אבנים. שמשות אוטובוסים נופצו, ובנס לא נפגעו הנוסעים.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה את הפגיעות כנ"ל?
2. מה העלתה החקירה והאם נעצרו חשודים במעשים אלו?
3. מדוע לא דאגה המשטרה לאבטחה, אף שנמסרה הודעה מראש על העלייה להר-הזיתים כנ"ל?
4. מכיוון שלאחרונה חוזרים ונשנים יידויי אבנים ופגיעות נגד משתתפים בהלוויות ונגד המגיעים להר-הזיתים, מה יעשה כדי למנוע זאת?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.
 2. טרם נעצרו חשודים, והחקירה בתיק נמשכת.
 3. המשטרה דאגה לאבטחה, אולם אין אפשרות לאבטח את הציר לכל אורכו בעת ובעונה אחת ולמנוע כל יידוי אבן.
 4. על הציר המוביל מבית-הקברות שבהר-הזיתים לעיר מתבצעת פעילות ביטחון שוטפת.
- כאשר מתקבלת הודעה על אירוע העומד להתקיים במקום נעשה תיאום ומוגברת הפעילות באזור.

פגיעות ברכוש של חרדים במאה-שערים

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

אלמונים חיבלו אור ליום ט"ו בטבת בלילה במכוניות וברכוש של חרדים בשכונת מאה-שערים בירושלים, תוך שהם מותירים עקבות, שבהם הם מייחסים את מעשיהם למאבק נגד מחאת הציבור החרדי על חילולי הקברים בגבעה-הצרפתית.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה את הפגיעות ברכוש כנ"ל?

2. מה העלתה חקירת המשטרה?

3. האם נעצרו חשודים במעשים אלו ואילו צעדים ננקטו?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. החקירה העלתה, כי חובלו שמונה כלי רכב על-ידי חיתוך הצמיגים והוצאת האוויר מהם, וכן על ארבע מכוניות נרשמו סמאות עם ספריי שחור ובהן המלה "דתיים".

3. בשלב זה לא נעצרו חשודים.

החקירה בתיק נמשכת, גם במישור המודיעיני.

עלייה במספר תאונות הדרכים

חבר הכנסת רע' כהן שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

השנה חלה עלייה מדאיגה במספר תאונות הדרכים, ונקבע "שיא" במספר ההרוגים והפצועים בכבישים.

ברצוני לשאול:

1. כיצד תפעל המשטרה כלפי השיעור ההולך וגדל של תאונות דרכים קטלניות?

2. האם יש החמרה כלשהי בעונשים המושתיים על נהגים העוברים עבירות כמו אי-צייתנות לתמרור "עצור" וחציית קו לבן? אם כן – מה היא?

3. האם הפסילה המינהלית הוכיחה עצמה כאפקטיבית נגד עבירות חמורות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משטרת ישראל נערכת להתמודדות עם העלייה במספר תאונות הדרכים בכמה אופנים: א. הרחבת משטרת התנועה הארצית גם למחוז הדרומי, שם חלה השנה העלייה הגדולה במספר ההרוגים; ב. תגבור של 75 שוטרים בתחומי הערים בכל הארץ; ג. במסגרת ועדת השרים לבטיחות בדרכים התקבלה לאחרונה החלטה לתגבור הערים ב-300 תקני כוח-אדם. הנושא הועבר לטיפול במסגרת ועדה בין-משרדית, המורכבת ממשד האוצר, משרד התחבורה ומשרד המשטרה.

2. ככלל, ענישה נקבעת על-ידי בתי-המשפט ולא על-ידי משטרת ישראל.

נציגי משרד המשטרה ומשטרת ישראל משתתפים בוועדה בין-משרדית, שהוקמה לאחרונה לבחינת החקיקה בנושא תעבורה וייעול הטיפול בנושא על-ידי בתי-המשפט. בצוות שותפים משרד התחבורה ומשרד המשפטים.

במסגרת זו העביר משרד המשטרה את הצעותיו לשיפור ההליכים בבית-המשפט לשם הגברת ההרתעה כלפי הנהגים.

העבירות שצוינו בשאלתא גוררות פסילה מינהלית של רשיון הנהיגה ל-30 יום על-ידי קצין משטרה. בשנה האחרונה נפסלו בדרך זו יותר מ-7,000 נהגים.

3. התשובה חיובית, והשימוש בכלי זה יורחב.

צריכת אלכוהול בקרב נהגים

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בתחילת חודש ינואר נערך מבצע על-ידי משטרת ישראל, שמטרתו טיפול בנגע האלכוהול בקרב נהגים.

ברצוני לשאול:

1. האם זה מבצע חד-פעמי, או שזו פעילות שבשגרה?
2. האם כל שוטרי התנועה מצוידים באמצעים לבדיקת רמת האלכוהול בדם?
3. מה הוא אחוז הנהגים הנתפסים כעברייני תנועה בעודם שתויים, והאם יש עלייה במספר הנהגים הנוהגים תחת השפעת אלכוהול?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משטרת ישראל מבצעת פעילות אכיפה שוטפת בנושא זה, אך גם מבצעי אכיפה מיוחדים, בעיקר בסופי שבוע ובסמוך לאירועים מיוחדים, שבהם יש חשש שאנשים מרבים בשתיית אלכוהול, כמו למשל באירועי הסילבסטר.
 2. ברשות משטרת ישראל מצויים שני סוגי מכשירים לבדיקת אלכוהול: מכשיר ידני – 77 יחידות, ומכשיר נייד – הינשוף, ארבע יחידות. המכשירים פרוסים בלשכות התנועה ובמשטרת התנועה הארצית. בשנה הקרובה ירכשו מכשירים ניידים נוספים.
 3. מתוך 1,390 נהגים שנבדקו במבצע האחרון נמצאו 16 נהגים שהיו תחת השפעת אלכוהול.
- בשנת 1992 אירעו 227 תאונות דרכים שבהן היה מעורב נהג תחת השפעת אלכוהול, וזאת לעומת 131 תאונות דרכים ממין זה בשנת 1991.
- עם זאת יש לציין, שמדובר ב-227 תאונות דרכים מתוך סך כולל של כ-20,000 תאונות דרכים.

עלייה במקרי האלימות במקומות בילוי

חבר הכנסת רע' כהן שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

אנו עדים לאחרונה לעלייה תלולה באלימות במקומות בילוי בארץ, ורק בסוף השבוע האחרון נרצח צעיר בפאב ושישה צעירים נפצעו מקטטות ומדקירות במקומות בילוי.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשטרה על החרפת תופעות האלימות הללו?
2. כיצד תטפל המשטרה בתופעות אלה?
3. מדוע לא מעמידה המשטרה שוטר או איש המשמר האזרחי ליד מקומות בילוי המועדים לאלימות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.
- 2-3. משטרת ישראל הגבירה את סיוריה באזורי הפאבים והמועדונים השונים, ואנשי הסיור מבצעים חיפושים על גופם של חשודים, בהתאם לנסיבות.

יחידות הרישוי והנוער של המשטרה מבצעות בדיקות פתע בפאבים לבדיקת קיום תנאי הרשיון, ובהם: איסור מכירת משקאות משכרים לקטינים, איסור העסקת קטינים במקום, הגבלת כניסת עבריינים למקום ועוד.

כמו-כן מתבצעת פעילות מודיעינית.

לגבי הפאבים שבהם אירעו הפרות סדר, דקירות סכינים והפרת תנאי רשיון פועלת המשטרה לסגירתם ולהעמדת המעורבים לדין, לרבות בעלי הפאב.

המשטרה אינה מציבה שוטרים סטטיים בכניסות למועדונים, ובמקום מוצבים אנשי חברות שמירה, שתפקידם לקיים סדר במקום.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד שר התקשורת ישיב על שאילתא מס' 271, מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

סגירת בית-הספר של "בזק"

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר התקשורת ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

בימים אלו נקטה חברת "בזק" צעדים העלולים להביא לסגירת בית-הספר התיכון הפועל במסגרתה. לבית-ספר זה יצאו מוניטין על יעילותו והישגיו, שהם מן הטובים בתחום החינוך הטכנולוגי. זאת, על רקע פרסום הרווחים הגבוהים של החברה, ברבעון השלישי, שהסתכמו בכ-114 מיליון שקל.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים ידועים למשרד התקשורת?

2. אם כן – האם סגירת בית-ספר מצליח היא מחויבת המציאות?

3. האם הגיוני הדבר, כי בעוד הרווחים עולים, מצד אחד, בית-הספר ייסגר מצד שני?

4. האם יש צורך בתמיכה ממשלתית בבית-הספר, על מנת להשאירו פתוח?

שר התקשורת מ' שחל:

1. התשובה חיובית. הדברים ידועים למשרד התקשורת.

2. התשובה שלילית. סגירתו של בית-הספר אינה מחויבת המציאות, אולם נשאלת השאלה, האם השארת בית-הספר במסגרת חברת הבזק מחויבת המציאות.

חברת הבזק, שחייבת לפעול על-פי שיקולים כלכליים, טוענת שהיום חדל בית-הספר להיות המקור היחיד להכשרת כוח אדם מעולה בתחום הטלקומוניקציה והאלקטרוניקה, ולכן נשמט הבסיס לפעילות בית-הספר במסגרת חברת "בזק" ובמימונה.

עם זאת, ובעקבות פניית חברי הכנסת, יש בכוונתנו לפנות למשרד החינוך ולמשרד העבודה והרווחה, על מנת למצוא את הדרך להשאיר את בית-הספר תחת מסגרת מתאימה, כמו משרד החינוך והתרבות, ללא הנטל הכלכלי על חברת הבזק, תוך סיוע או נכונות של חברת הבזק בהדרכה, במורים ובהעברת המורים והמרצים של בית-הספר למשרד החינוך.

3. חברת "בזק" אינה מייעדת את רווחיה אלא למטרות כלכליות בלבד.

4. תשובה על שאלה זו ניתנה בהבהרה שבתשובה על שאלה מס' 2.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת זיסמן, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני השר – א. אני מפנה את תשומת לבך לכך, שזאת שאלתא מ-8 בדצמבר 1992, כלומר למעלה מחודשיים עברו מאז. אני יודע שאתה אחד השרים שמשיבים מהר וביעילות ובזמן. תבדוק בבקשה מדוע רק היום יש תשובה על השאלתא הזאת.

ב. אין להעלות על הדעת לסגור את בית-הספר הזה. זה בא לידי ביטוי גם בדבריו. קודם כול, לא סוגרים שום דבר בירושלים בירת ישראל, בוודאי לא בית-ספר מהסוג הזה, שגם קולט חניכים ממקומות אחרים בארץ, ועל-ידי זה הם גם מסיימים את בית-הספר ומגיעים לרמה טכנולוגית, וגם אולי נקלטים בירושלים. לכן, בקשתי היא שלא תסתפק במה שאמרת, שתעשה מאמץ עם משרד החינוך והתרבות ומשרד העבודה. יש לעשות כל מאמץ שלא לסגור את בית-הספר, אלא אם כן בית-הספר ימשיך במתכונת אחרת ובחסות אחרת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה. שר התקשורת, בבקשה.

שר התקשורת מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להשיב על השאלה הנוספת של חבר הכנסת זיסמן. הסיבה לכך שהתשובה עוכבה היתה סדרה של בירורים שקיימתי עם הנהלת "בזק" כדי למנוע את סגירת בית-הספר. כי העניין קרוב ללבי, ואני מתאר לעצמי מה המשמעות של הסגירה. על כן היה צורך להביא לדיונים בהנהלת "בזק" את הדרישה שבית-הספר לא ייסגר, אלא אם כן תימצא מסגרת מתאימה שתחליף את המסגרת הנוכחית. לכן, תנוח דעתך, לא אעמיד את בית-הספר בפני עובדה מוגמרת שהוא ייסגר לפני שיהיה מישהו שיהיה מוכן לקבל אותו לידיו. הבעיה היא, כמובן, בעיה תקציבית, ואני אנסה לעזור בנושא הזה כדי שבית-הספר יוכל להמשיך לתפקד, גם אם המסגרת של "בזק" לא תהיה המסגרת הפורמלית שמנהלת אותו.

סגירת בית-הספר של "בזק"

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר התקשורת ביום כ' בכסליו התשנ"ג (15 בדצמבר 1992):

לאחרונה נודע, כי "בזק" הורתה שלא לקלוט תלמידים חדשים לשנת הלימודים הבאה למכללת "בזק". פירושו של דבר הוא סגירתו של בית-הספר, וזאת בטענה ש"בזק" היא חברה כלכלית, וקיום בית-הספר אינו כלכלי.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על כוונת "בזק" לסגור את מכללת "בזק"?

2. מה ייעשה בעניין זה?

3. מהיכן יקבל "בזק" בעתיד את אנשי המקצוע בתחומו?

4. האם יורה משרדך ל"בזק" לשנות את החלטתה?

שר התקשורת מ' שחל:

1. הדברים ידועים למשרד.

2. כפי שאמרתי בתשובה על השאילתא של חבר הכנסת זיסמן, יש בכוונתי לבוא בדברים עם משרדי החינוך והתרבות והעבודה והרווחה על מנת שבית-הספר ימשיך לפעול תחת חסות אחרת.

3. חברת "בזק" תקבל ומקבלת גם היום את מירב אנשי המקצוע מקרב בוגרי בתי-הספר המקצועיים במדינה, מכללות ואוניברסיטאות.

4. התשובה שלילית, אם כי בתשובה על שאלה מס' 2 מצוינים ניצני פתרון לבעיה, וזה מה שחשוב.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני השר, אינני מסכים לניתוח האומר שהעלות הכלכלית ל"בזק" היא כזאת, שהיא מצדיקה את סגירת בית-הספר. אני יודע שבתי-ספר רבים בארץ ובעולם, בעיקר טכנולוגיים, הם גאוה של החברות הכלכליות, גם הטכנולוגיות. כך גם בארץ וגם בעולם. אני יכול להביא לך דוגמאות מיבנה הקטנה שלי, מפעל "אורמת" ומפעל "ארגמן" שמחזיקים בתי-ספר תעשייתיים, ובגלל זה לאורך שנים יש להם אנשי מקצוע מהשורה הראשונה, שהם מכשירים אותם בצורה טובה ביותר מזווית הראייה שלהם. מכללת "בזק" תמיד היתה מכללה, שבוגריה התגאו במקצועיותם בתחום הטלפונים והתקשורת. ובזמנו קיבל משרד התקשורת, ועכשיו חברת "בזק" – הם קיבלו בסופו של דבר אנשים מוכשרים מהרמה הראשונה, שעשו את העבודה בצורה הטובה ביותר. זה מחיר זול מאוד בהשוואה לקליטת אנשים מבחוץ, מה גם שזה חלק ששייך לחברה עצמה.

גם כשהם מחזיקים היום את מכללת "בזק", משרד החינוך בכל מקרה משלם את שכר המורים; גם היום. העלות הנוספת ש"בזק" סופגת פירושה החזקת המבנים, הניהול של העניין, השקעה מסוימת בצידוד נוסף, שנותן לאנשים באמת הכשרה מהשדה. כש"בזק" מקבלת את האנשים מהמכללות, היא לא מקבלת אותם עם ניסיון מעשי. היא צריכה להשקיע בהם הרבה מאוד כסף בתחילת הדרך, עד שהם לומדים לעבוד. אני חושב שאם עושים מאזן כלכלי צודק, לא יקרה ל"בזק" שום אסון אם הם ישקיעו קטע קטן מהרווחים שלהם, שהם כולם כסף שבא מהציבור, לטובתם של הרבה מאוד ילדים ואנשים שלומדים שם בתנאי פנימייה. זה נותן סיכוי להרבה מאוד ילדים שלא יגיעו למכללות. בפנימייה הזאת מתחילים מכיתה ז', והחניכים שגומרים את בית-הספר גומרים כטכנאי "בזק". אם יסגרו את בית-הספר, רבים מאוד מהילדים האלה ייפלו החוצה מהשורות. אפילו השיקול הזה צריך להיות מכריע כדי להכריח את "בזק" להחזיק את בית-הספר.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה. שר התקשורת, בבקשה.

שר התקשורת מ' שחל:

אני רוצה להשיב לחבר הכנסת מאיר שטרית, שאינני דוגל בשיטה של להכריח מישהו לעשות דברים. אני משתדל לשכנע. ובכלל, חברת "בזק" היא חברה כלכלית, שפועלת על בסיס כלכלי בלבד, והשיקולים שלה הם כלכליים. מה שקרה בפועל במשך השנים הוא, שבוגרים במקצועות אלה יש בכל בתי-הספר, האוניברסיטאות והמכללות הטכניות שבכל חלקי הארץ. לא כל בוגרי בתי-הספר של "בזק" חוזרים לעבוד בחברה. מבחינה מעשית, מספר הבוגרים לעומת מספר הנכנסים והמתקבלים לחברת "בזק" איננו מצדיק את החזקתו של בית-הספר.

אבל, כאמור, הודעתי לחברת "בזק", שאינני חושב להסכים לסגירת בית-הספר כל עוד לא יימצא פתרון למכללה הזאת, שמישהו ייקח אותה תחת חסותו, תוך נכונות של "בזק" להשתתף בהוצאה הכספית. לדעתי, זה הדבר הנכון, שצריך לעשותו, ואני מקווה שאמצא את הפתרון המתאים לסוגיה הזאת.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מקווה שהשר יודע, שהשנה לא רשמו תלמידים חדשים לבית-הספר.

שר התקשורת מ' שחל:

אני יודע.

מאיר שטרית (הליכוד):

לכן צריך לפעול פה מהר, כדי שלא לאחר את המועד.

התחייבות המדינה לעובדי "בזק"

חבר הכנסת א' סנה שאל את שר התקשורת ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בתאריך 28 בדצמבר 1992 התפרסמה בעיתון "חדשות" ידיעה האומרת, כי שר התקשורת הבטיח בכתב לעובדי "בזק" דרגה מלאה מעבר לקידום השוטף תוך שנתיים, ולפורשים – תנאי פרישה הזהים לאלה של פורשי ה"לביא" מהתעשייה האווירית.

במכתב, שעליו חתום מלבדך גם שר האוצר וצילומו מופיע באותה ידיעה, אין אזכור להעלאה בדרגה, ומזכרת השוואה לתנאי הפרישה בתע"א, אך ללא ציון מפורט של זהות תנאי הפרישה לאלה של עובדי פרויקט ה"לביא".

ברצוני לשאול:

1. האם אכן מצויה התחייבות כזו לעובדי "בזק"?

2. האם ההתחייבות היא על דעת שר האוצר?

3. אם כן – מה הוא המקור התקציבי לתשלומים אלו?

שר התקשורת מ' שחל:

1. התשובה חיובית. במסגרת דיון ביני לבין נציגות עובדי "בזק", שהתקיים ב-24 בדצמבר 1992, אמרתי: 1. במסגרת הסכם השכר וההסכמות שבין ההנהלה לביניכם אפעל שתוענק דרגה מלאה מעבר לקידום השוטף לכל העובדים במהלך תקופה של שנתיים; 2. בהמשך למסמך שר האוצר ושר התקשורת מיום 24 בדצמבר 1992 אפעל בכפוף לאישור רשות החברות הממשלתיות, כי תנאי הפרישה לעובדים יהיו דומים לתנאי הפרישה בתעשייה האווירית (הסכם ה"לביא").

2. התשובה שלילית. התחייבות זו איננה על דעת שר האוצר וגם איננה מחייבת אותו, אלא היא ניתנת כהבטחה שלי כשר ממונה, ואני, במסגרת מגבלות הסמכות הניתנת לי, אפעל למימוש סיכום זה.

3. במידה שההתחייבות תמומש, מקורה התקציבי יהיה תקציב חברת "בזק", וזאת בכפוף, כמובן, לאישור דירקטוריון החברה, כפי שמצוין במכתב שעליו חתומים שר האוצר ואנוכי, וכן כפוף לאישור רשות החברות הממשלתיות, כפי שמצוין במכתבי שלי.

אוסיף ואומר, כי ראיתי זאת כדבר טבעי מבחינת תפיסת העולם שלי, שעובד שפורש יוכל לקבל פיצוי הולם. ואני שלם, ללא ספק, עם ההבטחה, ואעשה כמיטב יכולתי כדי לממש אותה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת סנה, בבקשה.

אפרים סנה (העבודה):

הבטחתו של שר התקשורת נעשתה לא רק בעל-פה אלא גם בכתב. הוספת ואמרת, שאין לראות בה התחייבות שמחייבת את האוצר. האם אפשר להבין מדברך, שאף שמדובר בנייר, במסמך שחתום על-ידי שר בממשלת ישראל, אין לראות בזה התחייבות המחייבת את ממשלת ישראל, אלא הבעת כוונה מצד השר?

שר התקשורת מ' שחל:

אומר כך: העובדים יודעים במפורש שזאת עמדתי האישית. הדברים נאמרו בנוכחות נציג האוצר, ואמרתי שאני איבק על העמדה שלי. שנית, יש בנייר בדיוק מה שיש בו. ולכן אין כאן מקום לספק.

אני גורס – וזה באמת עניין אישי של שרים, אבל כך נהגתי גם כשהייתי שר האנרגיה וכך אני נוהג גם היום – שבעניינים הנוגעים לעובדים הנמצאים במסגרת טיפול של משרד שאני מופקד עליו, המעורבות שלי היא מעורבות פעילה. אינני יושב לקבל דיווחים. בדרך כלל אני מנהל את המשא-ומתן

בנוכחותי האישית. לכן, חזקה עלי שכאשר נגיע לשלב של המשא-ומתן בנושא הפרישה, אני אעמיד את הדברים על עמדתי, כאשר ידוע לי שרשות החברות איננה מסכימה, וכאשר ידוע לי שעמדת האוצר שונה. הדברים נאמרו בנוכחות העובדים, הם יודעים את הסיפור במלואו. אני מקווה שאצליח בכל זאת להשיג את התנאים שהובטחו לעובדים, כפי שהבטחתי.

אפרים סנה (העבודה):

ברשותך, זאת הצהרת כוונה ולא התחייבות ממשלתית.

שר התקשורת מ' שחל:

בבקשה?

אפרים סנה (העבודה):

זאת הצהרת כוונה שלך כשר הממונה, זו איננה התחייבות של ממשלת ישראל.

שר התקשורת מ' שחל:

זו איננה התחייבות של ממשלת ישראל, זה נאמר כאן במפורש גם בתשובה שלי. אני רק רוצה לומר כך: בעיני היא לא פחות מחייבת, היא בוודאי מחייבת אותי.

אפרים סנה (העבודה):

מחייבת אותך.

שר התקשורת מ' שחל:

בוודאי, ואני לא מזלזל בזה.

אפרים סנה (העבודה):

גם אני לא. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני אודה לאדוני אם יואיל לחזור לשאילתא מס' 447 של חבר הכנסת עמיר פרץ. הוא יושב במליאה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היושבת-ראש כה ליברלית.

שר המשטרה מ' שחל:

אם היושבת-ראש תרשה לי: לי נדמה שעשו עוול לשאילתות, שהעבירו אותן לשעה הזאת. אני חושב שמוסד השאילתות הוא אחד המוסדות החשובים ביותר והאחרניים ביותר בכנסת. אם מישהו מקשיב לדברי – בעיקר כוונתי ליושב-ראש – אני מקווה שהוא ישעה את העונש הזה שהוא העניש גם את חברי הכנסת וגם את השרים בדחיקת פרק השאילתות לשעה כזאת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

בעיקר כשחברי הכנסת נשארו לשמוע את התשובות אחרי הדיון המעניין במשרד החקלאות.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני, ענייני החקלאות מעניינים, אבל לי נדמה שמהסיבה של התאורה הנוכחות היא דלה יותר. אילו היו הפרוז'קטורים פועלים כאן, ייתכן שהנוכחות היתה מלאה. יש לי לומר רק דבר אחד: לפנות לערוץ השני שיתחיל את השידורים מהשעה של השאילתות, אולי זה יועיל.

קריאה:

שר המשטרה מ' שחל:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 447, ראה עמ' .)

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת? אין.

עמיר פרץ (העבודה):

אני מודה לכם על שנתתם לי אפשרות לתת מעמד לשאלתא שלי, ואני מוותר על השאלה הנוספת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר המשטרה.

הצעת חוק הבזק (תיקון – העברת שידורי חוץ באמצעות לוויינים), התשנ"ב-1992 **(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)**

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעות לסדר-היום והצעות חוק. אנחנו עוברים להצעת חוק קפ"א – הצעת חוק הבזק (תיקון – העברת שידורי חוץ באמצעות לוויינים), התשנ"ב-1992. יציג את הצעת החוק חבר הכנסת מאיר שטרית. בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שאני מגיש בזאת לכנסת, שנקראת הצעת חוק הבזק (תיקון – העברת שידורי חוץ באמצעות לוויינים), התשנ"ב-1992, נועדה בעצם להסדיר את העניין של קליטת שידורי הלוויין בארץ באמצעות הטלוויזיה בכבלים.

כידוע, מאז התחילה לפעול הטלוויזיה בכבלים – גם היא על-פי הצעת חוק שיזמתי בזמני, בכנסת האחת-עשרה – ישראל נמצאת בתחילתו של עידן הכבלים, ואזרחים בישראל קולטים היום בבתיהם, אלה שכבר חוברו לכבלים, כל משפחה, כ-40 ערוצי שידור שונים. מתוך 40 ערוצי השידור הללו, עשרות ערוצים נקלטים באמצעות לוויינים מארצות שונות בעולם.

אני חושב שחוק הטלוויזיה בכבלים, שחוקק בזמנו בכנסת על-ידי, השיג את מטרתו בכך שפתח את ישראל לתקשורת העולמית, והוא מאפשר לאזרחי המדינה לקלוט מכלי ראשון ובאופן בלתי אמצעי שידורים בו-זמנית, כמו שהם משודרים בעולם: את ה-CNN – זו דוגמה קלסית – שמביא תמונות אמיתיות מכל שמתרחש בעולם, את SKY-1, את ה-BBC, ועוד ועוד, כמעט מכל קצות העולם.

במצב שנוצר, לדאבוני הרב, נקודות רבות עדיין לא הוסדרו, והחמורה שבהן היא העובדה, שהשידורים האלה נקלטים באופן פיראטי. איש לא הסדיר עד היום לא את זכויות השידור של תחנות הלוויין האלה, לא את זכויות היוצרים ולא את זכויות המבצעים בתחנות השידור האלה.

יש סכנה – ואני רוצה להתריע, אדוני השר, על הסכנה – שארצות שמשדרות היום בכבלים, שקולטים אותן מהאוויר ללא רשות, יכולות באמצעים טכנולוגיים פשוטים יחסית להצפין את שידוריהן ולמנוע מהתושבים בארץ, בכל רגע שייראה להן, את קליטת השידורים בישראל באמצעות לוויינים. נוצר גם מצב אבסורדי בארץ, שמסתובבים הרבה מאוד מאכערים, שכל אחד מייצג כאילו איזו תחנת שידור בכבלים במקום כלשהו בעולם ומבקש תמורת זה שהוא מייצג אותה לקבל את זכויות השידור עבור אותה תחנה.

יכול לקרות מצב הפוך, שלתחנות הטלוויזיה בכבלים לא תהיה ברירה והן ייאלצו לשלם טבין ותקילין לכל בעל זכויות שידור כזה כדי להבטיח את המשך השידורים. התוצאה: התשלומים האלה ייפלו גם הם על גב המנויים, שממילא משלמים, לטעמי, מחיר גבוה מדי.

אני מבקש, אדוני, בהצעת החוק הזאת להסדיר את המצב, וההצעה נועדה להסדיר זאת בדרך שלא פוגעת בצורה כלשהי בממשלה. בהצעת החוק שלי אני מציע, שהמועצה לשידורים בכבלים, שהיא הגוף המפקח על שידורי הכבלים, תהיה מוסמכת, היא תהיה הגוף היחיד שאליו ניתן יהיה להפנות תביעות בקשר לתמלוגים עבור זכויות שידור, מבצעים ויוצרים. היא תקבע מה מגיע לכל אחד, היא תגבה אחוז מסוים מההכנסות של כל תחנת כבלים על-פי מספר המנויים, ותשלם פעם אחת בשנה לכל מי שמגיעים לו תמלוגים. היא הגוף היחיד שישלם. לממשלה העניין הזה לא עולה פרוטה, למועצה בכבלים זה לא יעלה פרוטה, והעניין מוסדר בצורה שמבטיחה שישראל תוכל להמשיך לקלוט את השידורים באמצעות לוויינים ובכבלים בלי שאזרחי ישראל יהיו תחת האיום, שמא מחר לא יקלטו או שמא ישלמו יותר כסף.

אינני רואה שום סיבה, אדוני השר, שהממשלה לא תתמוך בהצעת החוק הזאת ולא תביא אותה לדיון מעמיק בוועדת הכלכלה, שם נדונה ההצעה לגבי הכבלים. אני מאמין שבדיון מעמיק, שבו ישבו נציגי המשרד, נוכל להגיע לדבר שייתן תשובה אמיתית על בעיה שהיא קונקרטית, ולדעתי גם חריפה מאוד.

אני מבקש מהכנסת לתמוך בהצעת חוק זאת. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית. אדוני שר התקשורת, בבקשה.

שר התקשורת מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מודה בחולשה שיש לי, קנאה שיש לי בחבר הכנסת שטרית, בראייה האופטימית שלו את הדברים. אבל מה לעשות, נדמה לי שיש איזה שיבוש מקצועי בהיותי עורך-דין, שאני רואה גם את מה שנמצא מעבר להצעה, שנאמר בפשטות כי היא תפתור בעיה של תשלומים שבהם חייבים בעלי הזכיונות של הטלוויזיה בכבלים – להעביר אותם אל כתפיה של הממשלה בהסדר כפי שמציע אותו חבר הכנסת מאיר שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

המועצה לכבלים.

שר התקשורת מ' שחל:

המועצה לכבלים היא גוף ציבורי.

הדבר הוא פשוט מאוד, ואני אענה עליו: זה כמו שמישהו ממחה את החובות שלו למישהו אחר, כאשר אתה לא יודע את גודל החוב. כי מי ערב לכך שאותם משדרים יסכימו לגובה האגרה שהמועצה תחליט לגבות? אני מכיר את ההצעה. כלומר, המוסיקה – חבר הכנסת מאיר שטרית יודע לשיר יפה – של ההצעה מוכרת לי היטב, והיא הובאה בפני כמה פעמים על-ידי בעלי הזכיונות של הטלוויזיה בכבלים.

מה שמציע חבר הכנסת שטרית הוא הצעה, שעניינה קביעת הסדר של רשיון כפייה להעברה בזמן אמיתי של שידורי טלוויזיה שמקורם בחוץ-לארץ ואשר נקלטים בארץ באמצעות לוויינים. חברי הכנסת, הבעיה מאוד מעניינת, כי מה שמתברר היום הוא, שהשמים פתוחים, משדרים, קולטים, ואז בא המשדר ואומר: יש לי זכויות, אתם גונבים ממני זכויות ולא משלמים. היה אצלי, למשל, השגריר הרוסי – –

מאיר שטרית (הליכוד):

יש לו זכויות, אבל מסתובבים אנשים, מאכערים, ומבקשים כסף.

שר התקשורת מ' שחל:

חבר הכנסת שטרית, אני בוודאי לא צריך להתערב. אתה, בתפיסה שלך, צריך להשאיר את זה להסדר בין הצדדים, כי אם יש למישהו זכות, מה לממשלה שהיא תבוא ותגביל והיא תגיד – הזכות הזאת שלך שווה שקל אחד או 2 שקלים או 10 שקלים?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה קורה במדינות אחרות?

שר התקשורת מ' שחל:

אני תיכף אגיע לזה, הסוגיה באמת מעניינת.

מאיר שטרית (הליכוד):

אפשר להעיר הערה, הערה אחת?

שר התקשורת מ' שחל:

היושבת-ראש מנהלת את הישיבה, אני בוודאי לא אתערב.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

הערה אחת. כפי שאתה יודע, ישראל קולטת שידורים מארצות שאין לנו שום קשר אתן. לדוגמה, אנחנו קולטים את ירדן, אנחנו קולטים את לבנון. אין לנו בכלל יכולת להגיע להסדר כלשהו אתן.

שר התקשורת מ' שחל:

בעזרת השם, בקרוב נגיע. חבר הכנסת שטרית, תהיה אופטימי. אנחנו קולטים גם את אלג'יריה וגם את מרוקו.

שמתי לב, שבענייני כסף, חבר הכנסת שטרית, לגבולות אין כל משמעות. למדינות האלה יש היום קרוב ל-40 ערוצים שמשדרים במסגרת לוויינים. אתה רוצה שאני אקבע בחוק קביעה. אם המשדר לא יסכים לקביעה הכספית שאני קובע אותה, הוא יכול לקדד את השידורים ולמנוע בכלל את שידורם.

מה רצו בעלי הרשיונות של הטלוויזיה בכבלים? יש פתגם באנגלית שאומר זאת, אבל אני לא אצטט אותו. מה שהם רצו זה להעביר את הנטל אל כתפי הממשלה, אל כתפי משלם המסים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש תביעות כאלה?

שר התקשורת מ' שחל:

המון. המון. מדובר על הרבה כסף. יש איומים, למשל, לא מוכנים לשדר שידורי ספורט.

חבר הכנסת שטרית, הלכתי לבדוק מה קורה בעולם. הסתבר שיש הסדר כזה, כפי שאתה מציע.

מאיר שטרית (הליכוד):

ודאי שיש הסדר. אני לא מציע מהאוויר.

שר התקשורת מ' שחל:

חבר הכנסת שטרית, לאט לאט. בארצות-הברית יש הסדר שנכשל. הוא נחשב לאחד הניסיונות הלא-מוצלחים. לארצות-הברית יש בכלל בעיה אחרת. מי הן המדינות השכנות, מאין הן קולטות? הבעיה אצלם איננה דומה לזו שלנו. הלכתי לבדוק באירופה. ההסדר האירופי נראה לי סביר הרבה יותר. הלכתי לבדוק את הסוגיה בכיוון אחר, כדי לפתור את הבעיה בצורה מסודרת, והגשתי תזכיר הצעת חוק שעובר עכשיו לממשלה.

ההצעה שהציע חבר הכנסת שטרית לא מקובלת עלי. דחיתי אותה. היא מעבירה לממשלה ולכתפי הממשלה את הנטל שמוטל על מי שמשדר. כפי שאמרתי, היום הגשתי תזכיר הצעת חוק לפתרון העניין בצורה אחרת לגמרי, לאחר שקיבלנו חומר מכל המדינות בעולם, עשינו בדיקה וקיימנו ישיבות רבות, לרבות פגישות רבות עם בעלי הזיכיונות בכבלים.

ההצעה שלי אומרת: יתנהל משא-ומתן בין בעלי הזיכיונות לבין המשדרים שיש להם זכויות. אם המשא-ומתן הזה לא מגיע לסיום חיובי בין מוכר מרצון לקונה מרצון, פונים לשר. אם אחד הצדדים פונה לשר ואומר: לא הסכמנו, לא הגענו לעמק השווה, השר ממנה מפשר. המפשר משתדל להגיע להסכם בין הצדדים כדי לפתור את הבעיה.

מאיר שטרית (הליכוד):

— — —

שר התקשורת מ' שחל:

תן לי. חבר הכנסת מאיר שטרית, אתה רוצה שהציבור ישלם כסף? אני לא מוכן, עם כל הכבוד, שבעלי הזיכיונות לטלוויזיה בכבלים, שמרוויחים הרבה כסף, יעבירו את הבייבי הזה לכתובת אחרת. אני לא מבין אותך.

מאיר שטרית (הליכוד):

— — —

שר התקשורת מ' שחל:

תן לי לגמור עד הסוף. שמעתי אותך.

אני לא חושב שהממשלה צריכה להיות גורם מעורב בעניין הזה. היא צריכה רק לעזור לצדדים להגיע להסדר. העלות הכספית תהיה בין הצדדים, בינם לבין עצמם. אם בפישור לא מגיעים להסכמה, יש דרג של בורר, וקביעתו מחייבת. מה שהוא קובע חייבת הטלוויזיה בכבלים לשלם, וחייב המשדר להסכים להצעה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

ישדר לא-ישראלי, למה — — —

שר התקשורת מ' שחל:

כי זה כדאי לו, הוא מקבל כסף.

אני גם החלטתי לקיים קונגרס בין-לאומי, כי העניין לא מוסדר מבחינה בין-לאומית. החלטתי לקיים קונגרס בין-לאומי בחסות האו"ם. כנראה הוא יתקיים בטבריה בקיץ הזה. אני מזמין מראש את חברי הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

רק לא ביום דיונים של הכנסת.

שר התקשורת מ' שחל:

לא ביום דיונים של הכנסת. זה יהיה בפגרה, אדוני היושב-ראש.

בשבועות הקרובים אני אביא לכנסת הצעה שתענה על הבעיה.

הצעתי לחבר הכנסת מאיר שטרית שיסתפק בתשובתי. תהיה הצעת הממשלה, היא תובא לכנסת, יתקיים דיון. אני חושב שההצעה שאני מדבר עליה נכונה הרבה יותר והולמת הרבה יותר את הבעיות שלנו. לא רק זה, לנגד עיני גם האפשרות, שאכן ירדן ומצרים ישלמו לנו כסף ואנחנו נשלם להם כסף על בסיס של שידורים הדדיים, במסגרת שאני חוזה אותה לנגד עיני כאפשרות מעשית שיהיה שלום, ואכן גם השכנים יצטרכו לשלם לנו וגם אנחנו נצטרך לשלם להם.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, אם חבר הכנסת מאיר שטרית לא מסתפק בתשובתי, להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר, אני זוכר אותך כחבר כנסת פעיל מאוד. לא אחת שאלת את השרים: למה אתם לא מפרגנים לחבר כנסת? אני שואל: למה שזה לא ישתלב בהצעה שלך?

שר התקשורת מ' שחל:

זה לא יכול להשתלב.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שילנסקי, מכיוון שהשר היה חבר כנסת פעיל מאוד, והוא שריים, שר כפול פעיל מאוד – לכן הוא הסביר באריכות למה לא כדאי.

חבר הכנסת שטרית, יש לך זכות תשובה. בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכרח לומר לך, אדוני השר, שאני פשוט מאוכזב מהתשובה שלך. אם כוונתך היא באמת לטובה, אני לא רואה סיבה שלא תעביר את הצעתי לוועדה. תוסיף על זה את ההצעה הממשלתית שלך. נדון בוועדה. אינני אומר: כזה ראה וקדש. אם יש לך מה לתקן בהצעה שלי, אני אשמח לשמוע, לא על בסיס שאתה פוסל הצעה, ואלוהים יודע מה הנימוקים.

אני הלכתי לקראת הממשלה בעניין הצעת החוק הזו ודחיתי את העלאתה במשך חודשיים. פעם אחת ביקשה ועדת השרים לענייני חקיקה שאני אדחה בשבוע, דחיתי. ביקשה שבוע שני, דחיתי. בשבוע שעבר ביקשת שאדחה כי לא יכולת להיות פה, יכולתי לנצל את זה, דחיתי. אני לא מבין את ההיגיון ואת הנימוק שאתה מעלה. אני לא מציע שהעניין יעלה לממשלה, אפילו לא פרוטה. להיפך, מדאיג אותי שהעניין הזה יעלה בסופו של דבר לציבור.

תחנות טלוויזיה בכבלים, כאשר יאלצו לשלם בשביל להמשיך להעביר את השידורים, הם יעשו דבר אחד, יעלו את מחיר המנוי, וזה יעלה לציבור יותר כסף.

אדוני השר, בסעיף 1(ז)(4) להצעתי נאמר: "המועצה תקבע בכללים את הקריטריונים על-פיהם היא תכריע במחלוקות באשר לחלוקת דמי התמלוגים ואת נוהלי הדיון וההכרעה במחלוקות אלה". אני נותן לך את מלוא חופש הפעולה, שהמועצה תקבע את התקנות שהיא רוצה בדרך שתבטיח שהממשלה לא תיפגע. למה להשאיר את זה פתוח באוויר? הרי אתה יודע שבמדינות אחרות יש בעיות עצומות. אני יודע, ואתה בוודאי יודע טוב ממני, שהיום, מול חברות הכבלים, מסתובבים בשטח, כפי שאמרתי, מאכערים רבים. אחד מסתובב עם תיק ואומר: אני מייצג את הלוויין הרוסי, אחר אומר: אני מייצג את הלוויין הגרמני, ואחר: אני מייצג את הלוויין X. אני רוצה כסף תמורת שידורים. לא תיתנו, נפעל נגדכם בבתי-משפט ובמקומות אחרים.

אתה מחכה שהעניין יתפוצץ ואז הממשלה תגיש הצעה – שיהיה לכם לבריאות. עשיתם גיוס גדול כל כך, כאילו העולם עומד להתערער. מה קרה לכם? אני חושב, אדוני השר, שזו יוזמת חקיקה שבאה לקדם נושא. בין הקריאה הטרוםית לקריאה הראשונה, לקריאה השנייה ולקריאה השלישית יש מרווח זמן גדול מספיק כדי לתקן מה שנראה לך נחוץ תיקון. אם כוונתך לטובה, אינני רואה שום מניעה שתעביר את הצעתי לוועדה. האנשים שלך ישבו בוועדה בכל מקרה ויביאו את ההצעה שלך. אני לא אומר על הצעתי: כזה ראה וקדש. אדרבה, אני פתוח לדיון.

אני רוצה לומר לך, שאת ההצעה לטלוויזיה לכבלים הגשתי בזמני כחבר קואליציה נגד הממשלה. הממשלה התנגדה לה. היא עברה מכיוון שהיה לה רוב בכנסת. הממשלה הצטרפה להצעה ההיא בקטע האחרון, כי באמצע עשינו תיקונים, הרחבנו וסידרנו.

אם הכוונה חיובית, למה לא לתת להצעת חוק, שבאה לפתור בעיה שאתה מודה שהיא קיימת, להתקדם?

אם הגישה היא, שזו הצעת חוק שאני מציע והיא פוליטית ולכן היא לא תעבור, וזו גישה פוליטית, דרך הדיון הזאת לא מקובלת עלי לחלוטין, וודאי שאני מעמוד על הצעתי, אפילו אכשל. אתה יודע,

בקואליציה ובאופוזיציה הדברים לעתים משתנים. כשהליכוד היה בממשלה, הוא קיבל לעתים החלטות שעכשיו אתם נגדן, וחבל. יום אחד אתם יכולים לעמוד במצב הפוך, שאנחנו נצביע אוטומטית נגדכם על כל דבר, צודק או לא צודק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר התקשורת מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אני אחרון השרים שמתנגד להעביר הצעות חוק של חברי כנסת, ויעידו חברי כנסת מכל סיעות הבית, אופוזיציה וקואליציה, שמקבלים מכתבים ממני על תמיכה בהצעות חוק פרטיות שלהם.

חבר הכנסת מאיר שטרית, יש לי רק בעיה. אני למדתי את ההצעה שלך, אני מקיים דיונים חצי שנה, ואני מתנגד לה מפני שהקונצפציה שלה מוטעית. כל מוסד ממשלתי שיהיה מוסמך להחליט בדבר חלוקת תמלוגים תמיד יהיה צפוי לתביעות, ומה שעושים בעלי הזכויות לטלוויזיה שדיברו אתך, והם הניעו אותך להצעה – הם מעבירים את נטל החובה שלהם לשלם אל כתפיה של הממשלה.

יש לי הצעה טובה יותר. אני אומר: רבותי, תסתדרו ביניכם. אם לא תצליחו, הממשלה תעזור לכם על-ידי מנגנון שהיא מעמידה אותו לרשות הצדדים. כל אירופה נוהגת כך.

אתה רוצה להעביר אלי את כל המאכערים האלה, שבמקום שיתדיינו עם בעלי הזיכיון שמקבלים כסף, שהם יבואו להתדיין עם הממשלה. מדוע אתה נותן להם את הפריבילגיה הזאת? לכן, אין כאן ולא יכולה להיות פשרה. זו לא איזו הצעה שאני צריך ללמוד אותה, אני לא יודע עליה, ואני בא אליה. ההיפך, למדתי אותה, סירבתי.

למה באו חברי הכנסת לאות סולידריות? מפני שלא יעלה על הדעת, ששר שנותן תשובה לבעלי זכויות ימצא שמלתו איננה שווה כלום, אחרי שדיברתי אתם, על-ידי זה שיעבירו הצעת חוק בניגוד לדעתו. לדעתי, כך קואליציה וממשלה צריכות לעבוד.

אם ממשלות קודמות, חבר הכנסת מאיר שטרית, לא פעלו כך – לכן הן ירדו מהשלטון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אנחנו ניגשים להצבעה. חברי הכנסת, מי תומך בהצעת החוק שהביא לפנינו חבר הכנסת מאיר שטרית? מי נגד?

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 18

נמנעים – אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק הבזק (תיקון העברת שידורי חוץ באמצעות לוויינים),
התשנ"ב–1992, מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שישה תומכים, 18 מתנגדים, אין נמנעים. לפיכך אני מודיע, שהצעת החוק לא התקבלה – עד לסיבוב הבא. תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

הסבתו של בית-ספר ממלכתי-דתי בבני-ברק

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חברת הכנסת ענת מאור להעלות את הצעתה לסדר-היום מס' 1063 בנושא: הסבתו של בית-ספר ממלכתי-דתי בבני-ברק. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא של יחסי הגומלין בין בית-ספר חרדי לבין בתי-הספר החילוניים בבני-ברק הוא מעשה שראשיתו צודקת, בהיותו משקף בעיה אמיתית. אך תהליכו ואחריותו הם ראשומון של קיצוניות ואינטרסנטיות צרה.

לפני שבועות מספר הגשתי שאילתא למשרד החינוך בנדון, ומשרד החינוך נתן תשובה מנומקת, רצינית, אחראית, שבה הוא מכיר בבעייתיות המספרית של בתי-הספר החרדיים, ובמיוחד זו של "בית יעקב", שבו מדובר, והוא התחייב לחפש פתרון.

מנכ"ל משרד החינוך הגיע אישית לבני-ברק. משרד החינוך הגיש ארבע הצעות והוגנות לעיריית בני-ברק ולבית-הספר. גם הפנייה לבג"ץ מטעם בית-הספר היא לגיטימית. אך עתה – בעוד משרד החינוך הציע הצעה, שבית-הספר עצמו נענה לה, הסכים להתפשר והבין את השיקולים והמניעים של המשרד, הרי עיריית בני-ברק לא הסכימה לקבל את הפתרון, והיא עומדת בתביעתה החד-משמעית, שמשמעותה היא דחיקת תלמידים חילונים, שהם גם כן בני העיר, ולרשות המקומית יש אחריות להם. זה מעיד על כוונה נסתרת שהיא לא עניינית, והיא לא מתוך שיקול דעת חינוכי, אלא פגיעה רצינית באוכלוסייה החילונית שבעיר.

חברי הכנסת, לטעמי זה מעלה שלוש סוגיות לדיון. האחת – יחסי הגומלין בין החינוך החרדי לבין החינוך הכללי. מאחר שיושב פה סגן השרה, אני אכוון את דברי אליך. אנחנו לא יכולים, לא רשאים ולא מעוניינים לפגוע בעצמאות של זרם בחינוך שהוכר. אבל אם המשרד לא ידע לשמור על הגבולות ויאפשר לחינוך החרדי ליהנות מכל העולמות, זאת אומרת מצד אחד לרצות את כל הייחודיות ומצד שני לקבל את כל ההקצבות, התביעות והצרכים מהמדינה, אנחנו נחטא חטא גדול. ולכן, העמידה על הזכויות ועל הסמכויות של משרד החינוך היא יותר מאשר לגיטימית.

הנקודה השנייה היא יחסי הגומלין בין משרד החינוך לבין הרשויות המקומיות. לפני שבועות מספר היינו עדים לדיון שרק התחיל והוא נמשך בין המשרד לבין הרשויות המקומיות, בנושא האינטגרציה. אני חושבת שהמשרד מוכרח להיות ער, שכלל שמדברים יותר על אוטונומיה, על ביזוריות, על הגדלת האחריות של ההורים, של הקהילה, של הרשות המקומית – אין פירושו של דבר אנרכיה וביטול הממלכתיות. נכון, לא ריכוזיות יתר של משרד החינוך, אבל בהחלט גישה ציבורית, גישה לאומית, גישה ממלכתית, המשולבת עם ביזוריות, זה צו הכרחי.

אני מאוד מעריכה את המאמצים של משרד החינוך בעניין הזה, אני רק מציינת, שחשוב מאוד שהמשרד יקפיד על אותה גישה בכל המישורים, והדוגמה של אינטגרציה היא דוגמה חשובה מאוד לצורך דיוננו, כי זאת בדיוק דוגמה נוספת לכך שהשיקול הציבורי-הממלכתי הוא זה שמקנה את הזכות ואת הסמכות למשרד החינוך, ולא לרשויות המקומיות, שיש להן אוטונומיה בנושאים חינוכיים-פדגוגיים ולוקליים, אבל לא בדברים שיש להם הקשר לאומי. לכן, זכותו וחובתו של משרד החינוך להעמיד את תביעותיו מול הרשות המקומית.

הנקודה השלישית היא פלורליזם חברתי. אומנם הנושא הוא חינוכי, אבל אמרתי במפורש, שיש פה חשש של שיקול זר של עיריית בני-ברק. שכן אני רוצה להדגיש, שבית-הספר קיבל את ההצעה של משרד החינוך, ולכן זה מעלה את כל הסוגיה של פלורליזם חברתי ביישובינו. האם החרדים רוצים ליצור גטו מחודש? גטו שהיה סגור בגולה עכשיו יהיה כאן, באזורים, בערים שלמות?

דמוקרטיה היא לא רק עמדת הרוב, היא זכויות לאוכלוסייה שהיא מיעוט, אם זה בחינוך, אם זה בחברה. לכן הכנסת צריכה לתת את כל הגיבוי גם למשרד החינוך וגם לאוכלוסייה החילונית שנאבקת במלוא העוצמה על הדברים הללו בבני-ברק. הם פונים אלינו, הם מביעים את חרדתם, שאם זאת תהיה חומה שתיפול, שממנה תהיה נסיגה בהמון תחומים אחרים, כמו שהיא כבר מתרחשת.

אם כן, אני מגבה בהחלט את עמדת משרד החינוך. נשמע מסגן השרה איך הדברים עומדים היום, ואני מקווה שניתן תמיכה וסיוע לאוכלוסייה החילונית ולמשרד. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. אני מזמינה את סגן שרת החינוך והתרבות להתייחס להצעה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גברתי היושבת-ראש, חברת הכנסת ענת מאור, ההצעה שלך לא באה רק להביא את דבר ההורים והתלמידים בבתי-הספר בבני-ברק; אלה הדברים שצריכים להיאמר לכלל ישראל, שתפקידו של משרד החינוך והתרבות לתת חינוך לכלל ילדי ישראל, אבל, לא לאפשר לזרם כזה או לזרם אחר פגיעה בזרם המקביל לו.

אנחנו, משרד החינוך והתרבות, עשינו מאמץ גדול, ואני אתייחס לכך. בית-הספר העירוני בבני-ברק על שם וולף נמצא במצוקת חדרים חמורה. בית-הספר הנ"ל הגיש בג"ץ נגד עיריית בני-ברק ומשרד החינוך והתרבות, ותבע להעמיד לרשותו חדרים פנויים וריקים בבית-הספר הממלכתי "רמז", הסמוך.

שני בתי-ספר ממלכתיים – "הגבעה", שבו לומדים כ-200 תלמידים, ו"רמז", שבו לומדים כ-300 תלמידים – משוכנים במבנים שיש להם חדרי לימוד עודפים.

בשל השוני שבין אוכלוסיית מוסד "וולף", שהיא חרדית, לבין אוכלוסיית התלמידים מבתי-הספר "רמז" ו"הגבעה", שהם חילוניים, יש קושי אמיתי לפתור בעיה זאת.

מנכ"ל המשרד מטפל אישית בנושא, והוא קיים סדרה ארוכה של פגישות עם נציגי סמינר "וולף", נציגי בית-הספר "רמז", נציגי בית-הספר "הגבעה", נציגי הורים ונציגי ציבור, וכן קיים סיור במקום יחד עם ראש עיריית בני-ברק.

תביעת בית-הספר התיכון העירוני סמינר "וולף" לתוספת כיתות יכולה להתמלא בטווח הקצר על-ידי קבלת מבנה האגף הצפוני של בית-הספר "רמז" לשנת הלימודים התשנ"ד, כאשר במקביל הסכים ראש העיר לגשת מייד לבניית כיתות לימוד עבור בית-הספר בשטח ברמן, שיהיה מוכן לקראת שנת התשנ"ה. אני רוצה להוסיף ולומר, שהמשרד הקצה תקציבים עוד בשנת 1991 ובשנת 1992, כדי לפתור את המצוקה המיוחדת של בית-הספר "וולף" ודומה לו. לצערי הרב, עיריית בני-ברק לא מיצתה את שטחי הציבור שלה, שאותם היא זכאית לקבל מהיזמים שבונים בעיר בני-ברק ומפרישים קרקעות לטובת הציבור, קרקעות שאפשר לבנות עליהן כיתות לימוד, מוסדות חינוך חדשים. אבל, כמו שהעלתה חברת הכנסת ענת מאור בדבריה, העובדה שקל מאוד ליצור מצב שבית-ספר ממלכתי לא יוכל להתקיים בבני-ברק, משרד החינוך והתרבות לא ייתן יד לכך, והוא יגן ככל האפשר על החינוך הממלכתי החילוני בבני-ברק.

החלטת ראש העיר לסגור בית-ספר יסודי ממלכתי נעשתה בניגוד להסכמת משרד החינוך והתרבות; זה צעד שהיה מנותק ממהלך הדיונים, הוא אינו נחוץ ואינו דרוש לא חינוכית ולא ארגונית. מה עוד

שלראש העיר אין סמכות לקבל החלטה כזאת ללא אישור מנהל המחוז של משרד החינוך והתרבות, ומנהל המחוז לא אישר ולא יאשר מהלך כזה, שאין בו צורך לאור האמור לעיל.

משרד החינוך והתרבות ממשיך לפעול על-פי הגישות והכיוונים שגובשו במהלך תביעת סמינר "וולף" בבג"ץ, אשר נציגיו הסכימו לקבל את האגף הצפוני מבית-הספר "רמז". לפיכך אני מבקש מחברת הכנסת מאור להסתפק בהודעתי זו ולאפשר למנכ"ל המשרד להמשיך ולטפל בעניין.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שרת החינוך והתרבות. חברת הכנסת מאור, האם את מסכימה להסתפק בהודעת סגן השרה?

ענת מאור (מרצ):

מדוע לא להעביר את ההצעה לוועדת החינוך והתרבות?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני אענה. העברת הנושא לוועדת החינוך והתרבות תחייב מחדש אותם גורמים שינסו לנצל את הבמה, ולא נשיג את המטרה. מנכ"ל משרד החינוך והתרבות נרתם באופן אישי, והוא פועל ויפעל כדי להגיע למטרה הנכונה, שאותה כולנו רוצים.

ענת מאור (מרצ):

אני מסכימה להסתפק.

היו"ר א' סלמוביץ:

את מסכימה להסתפק.

שאלות ותשובות

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן שרת החינוך והתרבות ישיב – אני מבקשת ממנו לא לרדת מהדוכן – על שאילתא מס' 580 של חבר הכנסת בנימין טמקין. איננו – לפרוטוקול.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני הייתי רוצה – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה רוצה, בבקשה.

מעצר מפקח בכיר במשרד החינוך

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שרת החינוך והתרבות ביום י"ח בשבט התשנ"ג (9 בפברואר 1993):

לאחרונה פורסם דבר מעצרו של מפקח בכיר במשרד החינוך במחוז הצפון, באשמת קבלת שוחד עבור שיבוץ וקידום מורים במשרד החינוך.

ידוע לי כי החקירה והמעשים מתייחסים לתקופה שבטרם כהונתך, אך ריבוי המורים שהתלוננו על סחיטה, איומים וקבלת שוחד לצורך קידום מעוררים כמה שאלות:

1. האם אכן קיימת נורמה של מתן וקבלת שוחד לצורך קידום במחוז הצפון?

2. מה עושה משרד החינוך על מנת לעצור תופעה זו?

3. האם ימוצה הדין עם המעורבים בפרשיות?

4. מה נעשה כדי להבטיח, שמינויי מורים ומפקחים ייעשו על-פי קריטריונים אקדמיים ולא על-פי פרוטקציה פוליטית או שוחד כספי?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת בנימין טמקין איננו, אבל לנו חשוב להבהיר ולהביא לידיעת חברי הכנסת שנשארו כאן את התשובה על השאלות, שקיבלה ביטוי תקשורתי כתוצאה ממעצרו של מפקח במחוז הצפון, אשר לגביו הוגשה השאלות של חבר הכנסת בני טמקין.

לגבי השאלות של חבר הכנסת בני טמקין: המשרד יסייע למשטרה במקרים שבהם מגיע מידע פלילי על עובד חינוך, אם זה מורה, מפקח או מנהל בית-ספר, או כל איש אחר במערכת החינוך.

מינוי מפקחים ומורים נעשה על-פי קריטריונים המאורגנים בתקנות עובדי ההוראה, ותופעות מסוג זה, אם ישנן ואם יתגלו, יש לעקור מהשורש ואף לתת להן פומבי למען יראו וידעו. אני רוצה להוסיף ולומר, שהמשרד השעה את אותו מפקח, מאחר שהוגשה תביעה לבית-המשפט. אנחנו פעלנו למעשה על-פי הנדרש ועל-פי המתבקש, והמפקח הושעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שרת החינוך והתרבות.

הצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3) (אגרות), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים להצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3) (אגרות), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. יציג את החוק חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני סגן השר, חברת הכנסת מאור, בשעה מאוחרת זאת אני מתכבד להביא תיקון לפקודת הכלבת. העניין הוא פשוט בתכלית. הרשויות המקומיות בישראל גובות אגרות שונות עבור טיפול בבעלי חיים. לעתים האגרה הנגבית על-ידי הרשויות גבוהה מדי וגורמת לכך שאנשים המחזיקים כלב נרתעים מלהחזיק, סליחה, לא נרתעים מלהחזיק את הכלב אלא נרתעים מלחסן אותו. התוצאה היא, שמדי פעם בפעם פורצות מגפות של כלבת, נאלצים לבצע הרג והשמדה, דברים שהם לחלוטין לא סימפטיים.

מטרת הצעת החוק היא לאפשר לשר החקלאות לפקח על גובה האגרות שגובות הרשויות המקומיות במקרים אלה.

אני מבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה, ולהעביר אותה לוועדת הכספים, שכבר הכינה אותה לקראת הקריאה הראשונה, להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם פורז. כיוון שכל הדוברים שנרשמו לדיון בהצעה אינם, נעבור להצבעה על הצעת החוק.

אברהם פורז (מרצ):

אני מבקש להמתין.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני ממתינה.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, לפחות אתה. אנחנו עוברים להצבעה בעד או נגד העברת הצעת החוק לוועדה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בוועדת הכספים. בבקשה. נא להצביע.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 3

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3) (אגרות), התשנ"ג–1993,
לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שלושה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים, הצעת החוק הועברה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה
שנייה ולקריאה שלישית.

הישיבה הבאה – מחר בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:09.